

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

DOĞAN KARDEŞ ■ SEÇME ÖYKÜLER

Ömer Seyfettin

Türkçe Reçete

TÜRKÇE REÇETE
Seçme Öyküler

•

Ömer Seyfettin

Ömer Seyfettin'in
YKY'deki kitapları:

Türkçe Reçete / Seçme Öyküler (2010)
Bütün Hikâyeleri (2011)

ÖMER SEYFETTİN

Türkçe Reçete

Seçme Öyküler

Hazırlayan
M. Sabri Koz

YAPI KREDİ YAYINLARI

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Yapı Kredi Yayınları - 3090
Doğan Kardeş - 270
—ilkgençlik—

Türkçe Reçete / Ömer Seyfettin
Hazırlayan: M. Sabri Koz

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: Sena Ofset Ambalaj, Matbaacılık Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
Maltepe Mah. Litros Yolu Sk. 2. Matbaacılar Sitesi B Blok
Kat: 6 No: 4NB 7-9-11 Topkapı - Zeytinburnu / İstanbul
Tel: (0212) 613 38 46
Sertifika No: 45030

1. baskı: İstanbul, Nisan 2010
7. baskı: İstanbul, Ekim 2019
ISBN 978-975-08-1770-0

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2016
Sertifika No: 44719

Bütün yayın hakları saklıdır.

Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0212) 252 47 00 Faks: (0212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
[facebook.com/YapiKrediKulturSanatYayincilik](https://www.facebook.com/YapiKrediKulturSanatYayincilik)
twitter.com/YKYHaber
[instagram.com/yapikrediyayinlari](https://www.instagram.com/yapikrediyayinlari)

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

İÇİNDEKİLER

Öykücü: Ömer Seyfettin (M. Sabri Koz) • 7

Ant • 9
Falaka • 17
Eleğimsağma • 26
Üç Nasihat • 34
Diyet • 45
Düşünme Zamanı • 57
Türkçe Reçete • 70
Rüşvet • 76
Yüz Akı • 81
Forsa • 84
Perili Köşk • 90
Kaşığı • 98

Öykülerin İlk Yayımlandığı Yerler • 103
Ömer Seyfettin Biyografisi • 104

Öykücü: Ömer Seyfettin

Ömer Seyfettin'e öykücülük, öykücülüğe Ömer Seyfettin ne güzel uyar. Bu iki söz, nasıl yazılırsa yazılsın, ister biri ister öbürü öncelik kazansın, denge bozulmaz, terazinin kefelerinden biri ağmaz.

Onun arı Türkçe ile yazılmış çağdaş Türk öykücülüğünün kurucularından biri olduğu düşüncesi yaygın olmakla birlikte bu sanatın oluşmasında, güç kazanmasında Halit Ziya Uşaklıgil, Refik Halit Karay ve onları izleyen Memduh Şevket Esenal, Sabahattin Ali, Sait Faik Abasıyanık ile sonraki kuşaklardan birçok yazarın adları da yadsınamaz.

Zor zamanların öykücüsüdür Ömer Seyfettin; insan, çevre ve olayların olağanüstü ortamlarda biçimlendirdiği bir kimlik... Bozgunu, dağılmayı, umutsuzluğu başarıya, toparlanmaya ve umuda dönüştürmenin özlemiyle yaşadı. "Muharrir"di o, yani bir yazar; biraz büyükleme gibi görülse de adıyla birlikte yazdırdığı o sözcük dışında kartvizitinde başka bilgi bulunmaz. Kendisi günlüklerinde az yazdığından, verimli olamadığından yakınsa da kısa ömrüne sığdırdığı 160 kadar öykü başta olmak üzere ciltler dolusu ürün, o dönemin deyişiyle "genç bir muharrir", bugünden bir bakışla "genç ölmüş bir muharrir" için küçümsenemeyecek bir birikim.

Topluma özgüven aşılamaı tarihten yansımalarla hedefleyen, geçmişteki çocukluk cennetinden olaylar aktaran, Türk

toplumundaki değişmenin acıdan gülünce varan bir çizgide aynası olan bu öyküler, yazarının birçok kuşaktaşıyla çoğu zaman aynı tasayı, umudu ve her şeyin özü olan aynı insan gerçeğini fark ettiğini gösterir.

Bunların, öykücülük sanatının neresinde olduğunu araştırmak başkalarının işi. Okur, özgür iradesiyle bütünleştii bu metinlerde ne bulur, bunlardan ne alır o da başka bir iş. Edebiyatın gücü mü, belki... Belki de ondaki okunurluk gizini seven okur, eserlerine gösterdiği ilgi ile bu gizi henüz o yaşarken çözmüş oldu. Yüz yıldır süren bu ilgi sanıyorum daha uzun yıllar sürecek...

Arı dil akımının birkaç öncüsünden biri kabul edilen Ömer Seyfettin'in yazdıkları, yazıldıkları dönemin izlerini taşır. Onun sevilerek okunan öyküleri, tarihe bakışının yansımalarını sergileyenlerle, çocukluk anılarına, mizah öğeleri ağır basan kısa öykülerin kurgusuna ve kimi folklorik söz değerlerinin bir tür öyküsel ispatına dayananlardır.

Ömer Seyfettin, hiç unutamadığımız, unutamayacağımız herkese göre değişecek on beş kadar öyküsüyle, merak etmeye değer ve sıradanlıkla "olağanüstü" denilebilecek özellikleri bir arada barındıran yaşam öyküsüyle ve diğer ürünleriyle kendisini ölümsüz kıldığı gibi bize de kuşaklar boyunca öyküsevenliğin yolunu açtı; Ant'la, Falaka'yla, Kaşığıyla ve daha birçoklarıyla bir Türkçe klasiğine dönüştü.

Bu küçük seçki de az yaşamış bir öykücü için, okundukça yaşamaya devam etsin diye, hazırlandı.

M. Sabri Koz

Ant

Ben Gönen’de doğdum. Yirmi yıldan beri görmediğim bu kasaba hayalimde artık seraplaştı. Birçok yerleri unutulmuş eski, uzak bir rüya gibi oldu. O zaman genç bir yüzbaşı olan babamla her vakit önünden geçtiğimiz Çarşı Camii’ni, karşısındaki küçük ve harap şadırvanı, içinde binlerce kereste tomruğu yüzen nehirciği, bazı yıkanmaya gittiğimiz sıcak sulu hamamın derin havuzunu şimdi hatırlamaya çalışırım. Fakat beyaz bir nisan dumanı önüme yığılır. Renkleri siler, şekilleri kaybeder... Pek uzun gurbetlerden sonra vatanına dönen bir adam doğduğu yerin ufkunu koyu bir sis altında bulup da sevdiği şeyleri uzaktan bir an evvel göremediği için nasıl mahzun olursa, ben de tıpkı böyle meraka, sabırsızlığa benzer bir elem duyarım. O her akşam sürülerle mandaların ve ineklerin geçtiği tozlu ve taşsız yollar, yosunlu ve siyah kiremitli çatılar, yıkılacakmış gibi duran büyük duvarlar, küçük ve ahşap köprüler, nihayetsiz tarlalar, alçak çitler hep bu duman içinde erir...

Yalnız evimizle mektebi gözümün önüne getirebilirim.

Büyük bir bahçe... Ortasında köşk tarzında yapılmış bembeyaz bir ev... Sağ köşesinde her vakit oturduğumuz beyaz perdeli oda... Sabahları annem beni bir bebek gibi pencere-

serap: ışık yanıltması, hayal. **nisan:** unutmama, **mahzun olmak:** hüznülenmek.

nin kenarına oturtur, dersimi tekrar ettirir, sütümü içirirdi. Bu pencereden görünen avlunun öbür tarafındaki büyük toprak rengindeki binanın camsız ve kapaksız tek bir penceresi vardı. Bu siyah delik beni çok korkuturdu. Yemeklerimizi pişiren, çamaşırlarımızı yıkayan, tahtalarımızı silen, babamın atına yem veren, av köpeklerine bakan hizmetçimiz Abil Ana'nın her gece anlattığı korkunç ve bitmez hikayelerdeki ayıyı bu karanlık pencerede görür gibi olurdum. Bu vehim ile, rüya dinlemek ve tabir etmek merakında olan zavallı aneme her sabah ayılı rüyalar uydurur, iri ve kuzgun bir ayının beni kapıp dağa götürdüğünü, ormandaki inine kapadığını, kollarımı bağladığını, burnumu ve dudaklarımı yediğini, sonra Bayramıç yolundaki su değirmeninin çarkına attığını söyler, ona birçok, "hayırdır inşallah..." dedirtirdim. Ve tabir ederken benim büyük bir adam, büyük bir bey, büyük bir paşa olacağımı, bana kimsenin fenalık yapamayacağını temin ettikçe yalan söylediğimi unuttur, ne kadar sevinirdim!

Nasıl sokaklardan ve kiminle giderdim? Bilmiyorum... Mektep bir katlı ve duvarları badanasız idi. Kapıdan girilince üstü kapalı bir avlu vardı. Daha ilerisinde küçük ve ağaçsız bir bahçe... Bahçenin nihayetinde ayakyolu ve gayet kocaman abdest fıçısı... Erkek çocuklarla kızlar karmakarışık otururlar, beraber okur, beraber oynarlardı. "Büyük Hoca" dediğimiz kınalı ve az saçlı, kambur, uzun boylu, ihtiyar ve bunak bir kadındı. Mavi gözleri pek sert parlar, gaga gibi eğri ve sarı burnuyla tüyleri dökülmüş hain ve hasta bir çaylağa benzerdi. Küçük Hoca erkekti. Ve Büyük Hoca'nın oğlu idi. Çocuklar ondan hiç korkmazlardı. Galiba biraz aptalca idi. Ben arkadaşları rahlelerde, Büyük Hoca'nın en uzun sopasını uzatamadığı bir yerde otururdum. Kızlar, belki saçlarımın açık sarı olmasından, bana hep "Ak Bey" derlerdi. Erkek çocukların büyü-

vehim: kuruntu. **tabir etmek:** yorumlamak

cekleri ya ismimi söylerler, yahut “Yüzbaşıoğlu” diye çağırırlardı. Sınıf kapısının açılmayan kanadında sallanan geldi-gitti levhası yassı ve cansız bir yüz gibi bize bakar, kalın duvarların tavana yakın dar pencerelerinden giren donuk bir aydınlık durmadan bağırır, haykırarak okuyan çocukların susmaz ve keskin çığlıklarıyla sanki daha ziyade ağırlaşır ve bulanırdı...

Mektepte yalnız bir nevi ceza vardı: Dayak... Büyük kabahatlıler, hatta kızlar bile falakaya yatarlardı. Ve falakadan korkmayan, titremeyen yoktu. Küçük kabahatlılerin cezası ise nispetsiz ve mikyassız idi. Küçük Hoca’nın ağır tokadı... Büyük Hoca’nın uzun sopası... ki rast geldiği kafayı mutlaka şişirirdi. Ben hiç dayak yememiştim. Belki iltimas ediyorlardı. Yalnız bir defa Büyük Hoca kuru ve kemikten elleriyle yalan söylediğim için sol kulağımı çekmişti. O kadar hızlı çekmişti ki ertesi günü bile yanıyordu. Ve kıpkırmızı idi. Halbuki kabahatim yoktu. Doğru söylemiştim. Bahçedeki abdest fıçısının musluğu koparılmıştı. Büyük Hoca bu kabahati yaparını arıyordu. Bu mavi cepkenli, kırmızı kuşaklı, hasta ve zayıf bir çocuktur. Haber verdim. Falakaya konacaktı. İnkâr etti. Sonra diğer bir çocuk çıktı. Kendi kopardığını, onun kabahati olmadığını söyledi ve yere yattı. Bağıra bağıra sopaları yedi. O vakit Büyük Hoca, “Niçin yalan söylüyor, bu zavallıya iftira ediyorsun?” diye kulağıma yapıştı.

Ağladım. Ağladım. Çünkü yalan söylemiyordum. Evet musluğu koparıırken gözümle görmüştüm. Akşam azadında dayağı yiyen çocuğu tuttum:

“Niçin beni yalancı çıkardın?” dedim; “Musluğu sen koparmamıştın...”

geldi-gitti levhası: eski mahalle mekteplerinde sınıf kapısının arkasında asılı duran levha. Bir yüzünde “geldi”, öbüründe “gitti” yazılıydı. İhtiyaç için dışarı çıkan öğrenci “gitti” dönüşte de “geldi” yüzünü çevirirdi. **mikyassız:** ölçüsüz. **iltimas etmek:** kayırmak. **azad:** okullarda paydos, serbest bırakma.

“Ben koparmıştım.”

“Hayır, sen koparmamıştın. Öbür çocuğun kopardığını ben gözümlle gördüm.”

İsrar edemedi. Yüzüme baktı. Bir an öyle durdu. Ve eğer hocaya söylemeyeceğime yemin edersem saklamayacaktı. Anlatacaktı. Ben hemen yemin ettim. Merak ediyordum:

“Musluğu Ali koparmıştı.” dedi. “Ben de biliyordum. Ama o çok zayıf ve hem hastadır. Görüyorsun, falakaya dayanamaz. Belki ölür, daha yataktan yeni kalktı.”

“Ama sen niçin onun yerine dayak yedin?”

“Niçin olacak. Biz onunla ant içmişiz. O bugün hasta, ben iyi ve kuvvetliyim. Onu kurtardım işte.”

Pek güzel anlamadım. Tekrar sordum:

“Ant ne?”

“Bilmiyor musun?”

“Bilmiyorum!”

O vakit güldü. Benden uzaklaşarak cevap verdi:

“Biz birbirimizin kanlarını içeriz. Buna ant içmek derler. Ant içenler kan kardeşi olurlar. Birbirlerine ölünceye kadar yardım ederler, imdada koşarlar.”

Sonra dikkat ettim, mektepte birçok çocuklar birbirleriyle ant içmişlerdi. Kan kardeşi idiler. Hatta bazı kızlar bile kendi aralarında ant içmişlerdi. Bir gün bu yeni öğrendiğim âdetin nasıl yapıldığını da gördüm. Yine arka rahlelerde idi. Küçük Hoca abdest almağa dışarı çıkmıştı. Büyük Hoca arkasını bize çevirmiş, yavaş yavaş, bir sümüklü böcek kadar ağır, namazını kılıyordu. İki çocuk tahta saplı bir çakı ile kollarını çizdiler. Çıkan büyük kırmızı damlayı kollarının üzerinde çizgiye sürdüler, kanlarını karıştırdılar. Sonra birbirlerinin kollarını emdiler. Ant içerek kan kardeşi olmak... Bu, beni düşündürmeye başladı. Şayet benim de kan kardeşim olsa idi hocaya

rahle: üzerinde kitap okunan, yazı yazılan küçük masa.

kulağımı çekirtmeyecek, ihtimal falakaya yatacağım zaman beni kurtaracaktı. Koca mektebin içinde kendimi yapıyınız, arkadaşsız ve hamisiz zannediyordum, anneme fikrimi, her çocuk gibi birisiyle ant içmek istediğimi söyledim. Ve andı tarifi eltim. Razı olmadı. Ve: “Öyle münasebetsizlikler istemem. Sakın yapma ha...” diye tembih etti.

Lâkin ben dinlemedim. Aklıma ant içmeyi koymuştum. Fakat kiminle? Bir tesadüf, beklenilmeyen bir kaza bana kan kardeşimi kazandırdı. Cuma günleri bizim evin bahçesine bütün komşu çocukları toplanırlardı. Akşama kadar beraber oynardık. Arkamızdaki evlerin sahibi Hacı Budaklar’ın benim kadar bir çocukları vardı ki en çok adı hoşuma giderdi: Mıstık... Bu kelimeyi söylerken sanki mütelezziz olur ve hep tekrarlardım. O kadar ahenkli ve tanınli idi. Kızlar, bu güzel isme uydurulmuş kafiyele, Mıstık’ı bahçede ve sokakta görünce bir ağızdan söylerler, hâlâ hatırımda:

Mustafa Mıstık,
Arabaya kıstık,
Üç mum yaktık,
Seyrine baktık!

diye bağırırlar, ellerini yumruk yaparak ona karşı dururlardı. Mıstık hiç kızmazdı. Gülerdi. Biz de bazı bu beyitleri bağırarak tekrarlar eğlenirdik.

Bu iki minimini beyit benim hayalime bile tesir etmişti. Rüyamda birçok arsız kızların onu büyük bir muhacir arabasına sıkıştırarak ve etrafına üç mum yakarak seyrine baktıklarını görürdüm. Niçin Mıstık öyle uslu dururdu. Niçin birden fırlayıp bu kızlara birkaç tokat atmaz, sıkıştığı katran kokulu

hami: koruyucu. **tembih etmek:** öğüt vermek. **mütelezziz olmak:** lezzete doymak, tat almak, mutlu olmak. **beyit:** anlam yönünden birbirini bütünleyen iki dizeleli şiir parçası. **muhacir:** göçmen.

arabadan kurtulmazdı... Hepimizden kuvvetli o idi. Sanki adı gibi her tarafı yuvarlaktı; başı, kolları, bacakları vücudu... hat-ta elleri... Bütün çocukları, güreşte yenerdi. Ve yazın her cuma sabahı büyük bir deste söğüt dalı getirirdi. Bu dallardan ken-dimize atlar yapar, cirit oynar, yarışa çıkardık. Yarışta da he-pimizi geçerdi Onu hiçbirimiz tutamazdık. İşte yine böyle bir cuma günü Mıstık söğüt dallarıyla geldi. Ben en uzununu kendime ayırdım. Öbürlerini çocuklara dağıttım. Bir çakı ile bu dalların ucunu keser, kabuklarından iki kulak bir bu-run çıkartır, tıpkı bir at başına benzetirdik. Ve bunu en güzel ben yapardım.

Kendi atımı yapıyordum. Mıstık'la diğer çocuklar sıralarını bekliyorlardı. Nasıl oldu, farkına varmadım, söğüdün kabuğu birden yarıldı. Arasından kayan çakı sol elimin şahadet par-mağını kesti. Sulu ve kırmızı bir kan akmaya başladı. O saat-te aklıma bir şey geldi: Ant içmek... Parmağımın acısını unu-tum, Mıstık'a:

"Haydi," dedim, "hazır elim kesildi. Kan kardeşi olalım. Sen de kes..."

Tereddüt etti. Siyah gözlerini yere dikerek büyük ve yu-varlak başını salladı:

"Olur mu ya... Ant için kol kesmek lâzım..."

"Canım ne zararı var?" diye ısrar ettim, "Kan değil mi? Hepsi bir. Ha koldan, ha parmaktan... Haydi, hay-di!..."

Razı oldu. Elimden aldığı çakı ile kolunu, hatta biraz de-rince kesti. Kanı o kadar koyu idi ki akıyor, bir damla halin-de kabarıyor ve büyüyordu. Parmağımın kanı ile karıştırdık. Evvelâ ben emdim. Bu, tuzlu ve sıcak bir şey idi. Sonra o da benim parmağımı emdi.

Bilmiyorum aradan ne kadar zaman geçti. Belki altı ay... belki bir yıl... Mıstık'la kan kardeşi olduğumuzu âdetâ unutmuştum. Yine beraber oynuyor, mektepten eve beraber dönüyorduk. Bir gün hava pek sıcaktı. Büyük Hoca bizi yarım azat etti. Tıpkı perşembe günü gibi... Mıstık'la sokağın tozları içinde yavaş yavaş yürüyorduk. Ben fesimin altına mendilimi koymuştum... Terimi silmediğim için yüzüm sırsıklam idi. Büyük ve geniş bir yoldan geçiyorduk. Kenarda yıkılmış bir duvarın temelleri vardı. Birdenbire karşıdan iri ve kara bir köpek çıktı. Koşarak geliyordu. Arkasından, birkaç adam, kalın sopalarla kovalıyorlardı. Bize: "Kaçınız, kaçınız, ısıracak..." diye bağırdılar. Korktuk. Şaşırdık. Öyle kaldık. Evvela ben biraz kendimi toplayarak, "Aman, kaçalım..." dedim, ama gözleri ateş gibi parlayan köpek bize yetişmişti. O vakit Mıstık, "Sen arkama saklan..." diye haykırdı ve önüme geçti. Köpek onun üzerine hücum etti. İlk hızla birbirlerine çarptılar. Sonra tıpkı güreşir gibi boğaz boğaza geldiler. Köpek de ayağa kalkmıştı.

Biraz böyle savaştıktan sonra ikisi de yere yuvarlandılar. Mıstık'ın küçük fesi ve mavi yemenisi düştü. Bu muharebe bana pek uzun geldi. Titriyordum. Sopalı amcalar yetiştirler. Köpeğe oyunlarının bütün kuvvetiyle birkaç tane indirdiler. Mıstık kurtuldu. Zavallının kollarından ve burnundan kan akıyordu. Köpek, kuyruğunu bacaklarının arasına sıkıştırmış, ağzı yerde, dörtnala, kaçtı. Mıstık: "Bir şey yok... Acımıyor... Biraz çizildi..." diyordu. Evine götürdüler. Ben de hemen evimize koştum. Anneme başımıza geleni anlattım. Abil Ana beni yere yatırdı. Uzun uzadı kasıklarına, korku damarlarına bastı. Ve öyle bir dua okuyarak yüzüme üfledi ki sarımsak kokusundan aksırdım.

Ertesi günü Mıstık mektebe gelmemiştı. Daha ertesi günü yine gelmedi... Anneme Hacı Budaklar'a gidip Mıstık'ı gör-

yarım azat: haftasonu tatili cuma olduğu günlerde perşembe öğleden sonra verilen paydos.

memizi söyledim. “Hasta imiş yavrum.” dedi. “İnşallah iyi olunca yine oynarsınız, şimdi rahatsızlık etmek ayıptır.” Ondan sonra ben her sabah Mıstık’ı iyileşmiş bulacağım ümidiyle mektebe gittim.

Fakat heyhat... O hiç gelmedi... Köpek kuduzmuş. Baktırmak için Mıstık’ı Bandırma’ya götürdüler. Oradan İstanbul’a göndereceklerdi.

Ve nihayet bir gün işittik ki Mıstık ölmüş...

Erken kalktığım açık ve bulutsuz sabahlar, herkes gibi bana da, çocukluğumu hatırlatır. Yâdımda ezeli ve mor bir fecir memleketi gibi kalan doğduğum yeri gözümün önüne getirmek isterim. Ve daima, farkında olmayarak, sol elimin şahadet parmağına bakarım. Birinci boğumun üstünde hâlâ beyaz çizgi şeklinde duran bu küçük yara izi bence pek mukaddestir. Andı için ölen, hayatını mahveden kahraman kan kardeşimin sıcak dudaklarını tekrar parmağımın ucunda duyar, beni kurtarmak için o kendisinden büyük, kudurmuş, iri ve kara çoban köpeğiyle pençeleşen aslan ve bahadır hayalini görürüm.

Ve kavmiyetimizden, hadsî (intuitif) Türklükten uzaklaştıkça daha müteaffin derinlerine yuvarlandığımız karanlık uçurumun, bu ahlâksızlık ve bozukluk, vefasızlık ve hodkâmlık, adîlik ve miskinlik cehenneminin dibinde meyus ve sartlaşmış, kıvranırken saf ve nurdan mazi kaybolmuş bir cennetin hakikatten uzak bir serabı hâlinde karşımda açılır... Beni müteselli ve mesut eder. Saatlerce Mıstık’ın hatırasıyla, bu muazzaz ve necip matemin eskiyip unutuldukça daha ziyade kıymeti artan tatlı ve mahzun acısıyla mütelezziz olurum...

heyhat: yazık, yazık. **yâdımda:** aklımda, hatırımda. **ezeli:** eski, öncesiz. **fecir:** tan kızılığı. **kavmiyet:** bir ulusun kendine özgü özellikleri. **hadsî:** sezgisel. **müteaffin:** kokuşmuş, pis kokulu. **hodkâmlık:** bencillik. **adîlik:** sıradanlık, değersizlik. **miskinlik:** uyuşukluk, tembellik. **meyus:** üzgün, karamsar. **sartlaşmış:** yabancılaşmış. **mazi:** geçmiş. **müteselli etmek:** avutmak. **muazzaz:** saygıdeğer, aziz. **necip:** soylu, temiz soylu.

Falaka

–Çocukluk Hatıralarından–

Her sabah Çarşı Camii'nin arkasındaki harap zaptiye ahırlarının önünden, bir serçe sürüsü gibi, cıvıldayarak geçerdik. Mektep biraz daha ileride... Alçak duvarlı, oldukça geniş bir avlunun ortasında idi. Bir kattı; etrafında yükselen büyük kestane ağaçlarının birbirine karışmış koyu gölgeleri bütün çatısını kaplardı. Biz daha avlunun kapısından girmeden Hoca Efendi'nin bulunup bulunmadığını, şöyle bir bakar, anlardık:

“Abdurrahman Çelebi gelmiş mi be?”

“Gelmiş, gelmiş...”

Abdurrahman Çelebi Hoca Efendi'nin ihtiyar eşeğiydi. Siyah, huysuz, inatçı bir hayvan... Her sabah bizim gibi erkenden mektebe gelir, akşama kadar kalır; evlerimizden nöbetle getirdiğimiz kucak kucak otları, yazsa ağaçların, kışsa sol taraftaki abdestlik sundurmasının altında yavaş yavaş yerd. Ona su vermek, onu tımar etmek mektepte bir imtiyazdı. Hoca Efendi'ye kim yaranırsa bu mükâfatı kazanırdı. Mektebin kapısına dar ve taş bir merdivenle çıkılırdı. Ve içeri girilince ta karşıya Hoca Efendi'nin rahlesi gelirdi. Rahlenin önünde top yavrusu müthiş ve tuhaf bir tüfek gibi siyah kayışlı ağır fa-

zaptiye: Osmanlı döneminde askerî polis. **abdestlik:** ev, cami, okul gibi yerlerde abdest almak için yapılmış musluklu yer. **sundurma:** yağmurdan korunmak için bir duvarın önüne yapılan çatı. **tımar etmek:** at, eşek gibi binek hayvanlarını özel bir araçla tarayıp temizlemek. **imtiyaz:** ayrıcalık.

laka asılı dururdu. Hepimiz kırk çocuktuk. Kızları birkaç ay evvel bizden ayırarak başka yere kaldırmışlardı. Sınıf taksimi filan yoktu. Elifba'yı, Amme'yi, her şeyi bir ağızdan okuyor, rakamları bir ağızdan sayıyor, bir ağızdan ilahi söylüyorduk. Bütün derslerimiz yeknesak ve umumî bir bestenin asla manalarını anlamadığımız güfteleri idi. Hoca Efendi ak sakallı, uzun boylu, bağırtnkan bir ihtiyardı. Yaz, kış, daima cübbesiz, abdest almağa hazırlanmış gibi kolları, paçaları çıplak ve sıvalı, yerinde otururdu. Öğleden sonra Çarşı Camii'ni süpürmeye gidip hiç gelmeyen kalfa daha gençti. Müezzinlik de yapıyordu. Bize şeker, leblebi, keçiboynuzu, hünnap, iğde vesaire satardı.

Gönen'den geldiğimiz günden beri bu mektebe devam ediyordum. Ama dersten mersten hiç haberim yoktu. Bir ağızdan okumaya başladık mı, ne olursa olsun, ben de karışır, bağırmaya başladım. En birinci zevkim falaka tutmaktı... Fakat bir gün Hâkim Efendi ile setre pantolonlu, gülmez suratlı biri geldi.

"Kaymakam Bey, Kaymakam Bey!" dediler. Sakalsız, esmer, uzun boylu, aksi bir adam. Kapıdan girer girmez Hoca Efendi'nin işareti üzerine hepimiz ayağa kalktık. Birisini çağırıyormuş gibi elini ve başını sallayarak bizi oturttu. Hepimizi ayrı ayrı gözden geçirdi. Birkaçımızı okutmak istedi. Halbuki biz tek ağızla ve ahenksiz okuyamazdık. Yüzünü buruşturdu. Yere bakarak başını salladı. Sonra gözlerini Hoca Efendi'nin başında asılı duran falakaya dikti: Baktı. Baktı. Ömründe ilk defa bir falaka görüyormuş gibi dikkatle baktı. Döndü, selâm vermeden çıkarken:

"Biraz dışarı gelir misiniz Hoca Efendi?" dedi. Hoca Efendi titreyerek divan duruyor gibi kollarını önüne kavuşturarak yürüdü. Hâkim Efendi ile Kaymakamın arkasından

Elifba: eski alfabe. **Amme:** Kur'an'ın son cüzü (kitapçığı). **yeknesak:** tekdüze, monoton. **güfte:** şarkı, türkü ya da ilâhînin sözleri. **divan durmak:** bir büyüğün karşısında ellerini göğsünde kavuşturarak saygılı bir biçimde beklemek.

bahçeye çıktı. Dışarıda ne konuştuklarını bilmiyorduk. Lâkin falaka ertesi gün yerinde yoktu.

“Falaka yasak olmuş...” diyorlardı. Sözde Kaymakam Bey yasak etmiş!

Dayak korkusu kalkınca biz, kırk çocuk, öyle azdık, öyle kudurduk ki... Ne yaptığımızı bilmiyor, artık hiç hocayı dinlemiyor, yüzüne leblebi atıyor, minderine iğne koyuyor, pa-buçlarını saklayıp onu saatlerce arattırıyor, yalvartıyorduk. Dayaksız bizi okutamayacağını anlayan Hoca Efendi nihayet yine bir gün falakayı çıkardı. Ama başı ucuna asmadı. Oturduğu minderin arkasına sakladı. Fakat şimdi kim kabahat ya-parsa eskisinden fena dövüyordu.

İyice hatırlıyorum; kırk çocuk, hepimiz müttefiktik. Aramızdan müzevir çıkmıyor, Hoca Efendi'ye karşı tek bir vücut gibi hareket ediyorduk. Bir gün bahçede söz birliği ettik. İçerde hepimiz birden esnemeye başladık. Hoca Efendi de esnemeye başladı. Zavallı ihtiyar uyuyuverdi. O zaman kalktık. Rahle-nin üzerindeki enfiye kutusunu aldık, hepimiz çektik. Bütün mektebin içinde bir hapsîrmadır gitti. Hoca Efendi gürültü-den uyanınca işi anladı. Enfiyesini kimin çaldığını sordu. Bir ağızdan ve ahenkle:

“Bilmiyoruz, bilmiyoruz,” dedik.

“Hepinizi falakaya çekeceğim.”

“Bilmiyoruz, bilmiyoruz.”

“Kimse söylemeyecek mi?”

“Bilmiyoruz ki, bilmiyoruz ki...”

“Bilmiyor musunuz, pekâlâ, Necip, git camiden kalfayı çağır, çabuk.”

Beş dakika sonra kalfa geldi. Korkunç bir sahne başladı. Sopyayı biri bırakıp biri alıyordu. Nöbetleme falaka tutuyor-

müttefik: işbirliği yapmış, anlaşmış. **müzevir:** ara bozan, laf taşıyan, gizli bir şeyi haber veren.

enfiye: burna çekilen keyif verici toz..

duk. Hepimizi sıra dayacağına çektiler. Bu günden sonra Hoca Efendi esneme ile hapşırılmayı en büyük kabahat sayıyordu. Hele hapşırılmak... Kazara, kendiliğinden hapşıranı...

"Benimle eğleniyor musun?" diye yere yıkıyor, bayılınca kadar dövüyordu. Ve aksi gibi benim hiç durmadan esneyeceğim geliyor, hapşırılmak istiyordum. Birkaç defa bunun için dayak yedim. Hoca Efendi dayığı bitirince bütün kuvvetiyle rahlesine vuruyor:

"Kim hapşırırsa şart olsun ki öldürünceye kadar döveceğim." diye haykırıyordu.

"..."

"Şart olsun, kim hapşırırsa..."

"Şart olsun!" Bu nasıl yemindi? Evde anneme sordum. Başını salladı. Gözlerini açtı:

"Çok büyük yemin!" dedi.

"Yalan yere bu yemini eden çarpılır mı?"

"Hayır."

"Ya ne olur?"

"Daha fena."

"Nasıl?"

"Karısı boş düşer."

İyice anlamadım. Ama bu yeminin dehşetini mektepte çocuklara etrafıyla söyledim. Artık hep evli adamlar gibi, yalan sahil, biz de "Şart olsun!" yeminine başladık. "Vallahi, billahi!" unutuldu. Hoca Efendi de her sabah rahlesine çökerken hiç unutmuyor:

"Kim hapşırırsa, şart olsun, öldürürüm." diye tekrarlıyordu.

kazara: kaza ile, elde olmadan. **şart olsun:** yapılmaz, yerine getirilmez ya da dediği gibi olmazsa karısının boş düşmesi için edilen eski bir yemin. **sahih:** doğru, gerçek.

Bir gün ögle paydosundan sonra içeri girdik. Her vakitki gibi derin bir uğultu... Ben baktım, Hoca Efendi dalmış, uyuyor! Hemen ayağa kalktım. Çocuklara şahadet parmağımı dudaklarıma götürerek:

“Susunuz!” işaretini verdim. Ses seda kesildi. Hepsine ne yapacağıma bakıyordu. Gözüme rahlenin üzerinde, kapağı açık duran bir tabaka kadar büyük enfiye kutusu ilişmişti. Yürüdüm. Ayaklarımın ucuna basarak yaklaştım. Kutuyu aldım. İçindeki enfiyeleri cüzümün arasına boşalttım. Kutuyu yine açık olarak yerine bıraktım. Çocuklar çekmek için etrafıma toplandılar.

“Hayır, biz çekmeyeceğiz, dedim, sonra hapşırırız. Uyanır...”

“Ya sen ne yapacaksın?”

“Görürsünüz...”

“Ne yapacaksın, ne yapacaksın?”

“Söylemem diyorum, çok güleceğiz.”

Öyle bir şeytanlık kurmuştum ki daha yapmadan gülüyor, katılıyordum. Çocuklar da bana bakarak gülüyorlardı. Gülüşme gürültüsüne Hoca Efendi uyandı. Hemen kutuya baktı. İçinde enfiye yok... Hiddetlendi:

“Kim aldıysa söylesin, şart olsun, gebertirim.”

Hep bir ağızdan ve ahenkle:

“Şart olsun, haberimiz yok!” dedik.

“Kim aldı. Söyleyiniz.”

“Bilmiyoruz, bilmiyoruz.”

“Pekâlâ, ben size gösteririm. Şimdi hapşırınca alan meydana çıkar. Şart olsun, onu falakaya yıkacağım. Gebertinceye kadar döveceğim.”

Kazara hapşıracağız diye hepimizin ödü kopuyordu.

“Şart olsun... Ah bugün biriniz hapşırırsa... Şart olsun, geberteceğim...”

“...”

cüz: Kur'an'ın otuz kitapçığından her biri.

“Ah şart olsun, biriniz hapsirirsa...”

Hoca Efendi’nin öfkesi bir türlü geçmiyordu. Ben rahle-
nin altında, cüzümden kopardığım iki yaprağı boru gibi bü-
küyor, enfiyeleri içine dolduruyordum.

Akşam yaklaştı. Hoca Efendi kollarını kapadı, Çoraplarını,
mestini giydi. Cübbesini omzuna aldı. Hep bir ağızdan, ker-
rat cetvelinin tegannisinden sonra ilahiye başladık. Ben niha-
yete doğru yanımdaki çocuğu dürterek kalktım. O da kalktı.
Ellerimizi kaldırdık. Hoca Efendi bağırды:

“Ne var?”

“Abdurrahman Çelebi’yi hazırlayalım mı?”

“Haydi, pekâlâ, çabuk.”

Kapıdan çıktık. Her akşam Hoca Efendi’nin izin verdiği
iki çocuk önden çıkar, eşeğin yularını ve semerini vururdu.
Taş merdiveni koşarak indik. Abdurrahman Çelebi yiyemedi-
ği otların üstüne uzanmış yatıyordu. Tekmeleyerek kaldırdık.
Yularını, semerini vurduk. Artık ilahi sesleri kesilmişti. Ben
cüzdanımdan içi enfiye dolu kâğıt boruları çıkardım. Yavaşça
eğildim. Abdurrahman Çelebi daha bir şey anlamıyordu. Bu
borulardan bir tanesini bütün kuvvetimle burnuna üfledim.

Genzine bir tabanca sıkılmış gibi şaha kalktı. İkinci boru-
yu üfleyemedim. Yularından tuttum. Sıçrata sıçrata taş mer-
divenin önüne doğru götürdüm. Öteki çocuk yanımdan geli-
yor, gülmemek için eliyle ağzını tutuyordu. Hoca Efendi, cüb-
besini giymiş, vakarla, yavaş yavaş, merdivenlerden iniyordu
Çocukların hepsi bir turna dizisi gibi arkasından iniyorlardı.
Eşek şaha kalkıyordu.

“Ne olmuş bu hayvana?”

“Bilmem efendim, uyuyordu...”

“Gemini yanlış vurmuşsunuz.”

“Hayır.”

kerrat cetvelinin tegannisi: çarpım tablosunu ezgi ile okuma. **vakarla:** ağırbaşlılık.

“Getirin bakayım.”

Bütün çocuklar da bakıyorlardı. Eşeği taş basamaya yaklaştırdım. Tam bu esnada Abdurrahman Çelebi nezleye tutulmuş bir insan gibi:

“Pişh, pişh...” diye başını sarstı. Bütün çocuklar gülmeye başladı. Hoca Efendi şaşırıldı. Enfiyenin tesirini duymaya başlayan Abdurrahman Çelebi ha bire hapsiriyordu. Ben sanki hiçbir şeyden haberim yokmuş gibi:

“Sizinle eğleniyor efendim.” dedim.

“Halt etmişsin...”

Daha ziyade küstahlaştım:

“Bunu da falakaya yıkmalısınız.”

“O hayvan, o...”

Kahkahalarla katılan çocuklar:

“Falaka, falaka...” diye bağırıyorlardı. Ben onlardan cesaret aldım. Dedim ki:

“Hoca Efendi, bugün mektepte ‘Kim hapsirirsa şart olsun falakaya yıkacağım’ dediniz. Eğer Abdurrahman Çelebi’yi affederseniz karınız boş düşer.”

Çocuklar ders gibi bir ağızdan ve ahenkle:

“Karınız boş düşer, karınız boş düşer.” diye haykırıyorlardı. Hoca Efendi bir an şaşırıldı. Bineceği zamanlar “Oh benim Abdurrahman Çelebi, oh benim Abdurrahman Çelebi” diye muhabbetle okşadığı eşeğine dehşetle baktı. Kapının yanından bir çocuk ileri koşmuş, falakayı, değneği çıkarmıştı. Abdurrahman Çelebicik intizamsız fasıllarla hapsiriyor, burnunu yere sürmek istiyordu.

Falaka ve değnek, elden ele Hoca Efendi’nin önüne kadar geldi. Çocuklar gülmekten katılıyorlar:

“Karınız boş düşer! Karınız boş düşer!” diye ahenkle tekrarlıyorlardı. Çocuklara mı, eşeğe mi, neye kızdığını bilmeyen Hoca Efendi, gayriihtiyari:

muhabbet: sevgi. **intizamsız fasıllar:** düzensiz aralıklar. **gayriihtiyari:** elde olmadan, istemeden.

“Yıkınız!” emrini verdi. Belki yirmi çocuk Abdurrahman Çelebi’nin başına üşüştük. Uzun bir uğraşmadan sonra yere yatırdık. Arka ayaklarını falakaya taktık. Hoca Efendi sopayı eline aldı. Nallar gibi “tak tak” vurmaya başladı. Eşek debele-
niyor, çocuklar bağılıyor, gülüyor, naralar atıyorlardı. Müthiş bir gürültü... Ansızın arkadan bir çocuk:

“Kaymakam Bey!” diye bağırdı. Hepimiz sustuk. Yüzü-
müzü avlu kapısına çevirdik; siyah setre pantolonlu, kırmı-
zı fesli, ekşi suratlı bir adam... Sağında solunda birer zaptiye,
dimdik duruyordu.

“Ne oluyor Hoca Efendi?” diye seslendi.

“...”

Hoca Efendi fena halde şaşaladı. Önüne baktı. Değnek
elinden düştü. Falakayı tutanlar bıraktılar. Kurtulan ürkmüş
eşek çifte ata ata, kestane ağaçlarının altına kaçıyor, hem de
avazı çıktığı kadar anırıyordu. Kaymakam avluya girdi. Ya-
vaş yavaş yürüdü. Mektebin önüne yaklaştı. Kaşları çatılmış-
tı. Hiddetle tekrar sordu:

“Ne yapıyordunuz?”

“Şey... Efendim...”

Hoca Efendi kekeliyordu.

“Ne?”

“Şart etmiştim.”

“Ne demek?”

“Hapşiran için...”

“Ne hapşiranı?”

“Eşek hapşırdı.”

“Eşek mi hapşırdı?..”

“...”

“!!!”

Çocuklar, hem hapşıyor, hem gülüşüyorlardı. Kayma-
kam vakarına dokunan bu arsızlığa hiddetlendi. Isıracak gibi
dişlerini göstererek:

“Defolun bakayım oradan, terbiyesizler!” dedi. Biz kork-

tuk ve hemen sustuk. Sonra şaşkın ve perişan yere bakan Hoca Efendi'ye döndü:

“Benimle beraber geliniz.”

Ve kaymakam önde, zaptiyelerle Hoca Efendi arkada, çıkıp gittiler.

Bundan sonra mektepte ne falakayı gördük, ne de... Hoca Efendi'yi!

Şimdi ben kimi hapsirirken görsem pek küçükken yaptığım bu tuhaf muzipliği hatırlarım. Gülümserim. Kalbimde belirsiz bir acı sızlar. Benim sebepime hocalıktan kovulan, ihtimal aç kalan bu ak sakallı, fakir ihtiyarın zavallı hayali karşına dikilir. Zaman geçtikçe hafifleyecek yerde, daha ziyade ağırlaşan bir vicdan azabı duyarım.

Fakat...

Fakat, bunun gibi, hayattaki her gülünç şeyin altında görünmez bir facia yok mudur?

muziplik: yaramazlık, takılganlık. **facia:** acıklı olay, trajedi.

Eleğimsağma

Küçük Ayşe sabahtan beri önünde mekik dokuduğu yüksek bez tezgâhından kalktı. Yorgun yorgun gerindi. Bugün evde yapıyaldı. Babasıyla kardeşleri dün erkenden kasabaya, pazara gitmişlerdi. Annesiyle ablası da komşuda idiler; belki Zaimler’de... Gözlerini ovuşturdu. Yavaş yavaş **sofa**nın duvarındaki sarı çerçeveli aynaya yaklaştı. Kendine baktı. Beyazları azalan kömür gözleri uykudan henüz kalkmış gibi mahmurdu. Yanakları daha ziyade aldı. Ve gür siyah saçları dağınıktı. Tekrar gerindi. Gerinirken bütün bütün süzülen gözlerini, titreyen, gerilen ince dudaklarını, beyaz ve billur gerdanını sanki ilk defa görüyormuş gibi şaştı.

“Ne güzelim ben, ayol...” diye güldü...

Başını eğdi. Mavi aba terliklerinden boynunun görebildiği yerlerine kadar bütün vücudunu dikkatle süzdü. Gözlerini tekrar aynaya attı. Döndü. Saçlarını elleriyle dalgalandırdı. İşte daha on yaşında yokken koca bir kız gibi iri idi. İki gün evvel Zaimler’in düğününde öteki köylerden gelenler onu bu kadar büyümüş görünce hayrette kalmışlardı. Hem öyle kuvvetli idi ki... Erkek akranlarını bir tutuşta kaldırıp yere çarpıyordu. Ona “Pehlivan Ayşe” derlerdi. Erkek çocuklar gibi

eleğimsağma: gökkuşağı. **sofa**: eski evlerde oda kapılarının açıldığı yer, hol. **mahmur**: sarhoş-luktan ya da uyumaktan dolayı üzerinde bir ağırlık bulunan, gözleri kapanacakmış gibi olan. **akran**: aynı yaşta olanlardan her biri

ata binmesini, silah atmasını, güreşmesini, *Birdir Bir, Esir Almaca* oynamasını çok seviyordu. Fakat...

Fakat işte büyüdüğü o kadar sevdiği bu oyunlara veda etmek lâzım gelecekti. Hatta geçen gün çeşme dönüşünde köyün imamına, Kurt Hoca'ya rast gelmişti. Kuru elini öperken bu hiç hoşlanmadığı huysuz ihtiyar ona:

"Kız Ayşe, anana söyle, seni örtüye soksun. Artık senin açık dolaşman caiz değil." demişti.

Yarın yahut öbür gün o da, her büyüyen kız gibi, çara girecek... Ve demek kendini sıkın bu evde, bu bez tezgâhının başında ölünceye kadar mahpus kalacaktı... Atlara, tüfeklere, güreşlere, kaydıraklara, hepsine veda etmek ha... Eliyle saçlarını arkaya attı. Aynaya tekrar dikkatle baktı. Ne güzeldi! Ama bu güzelliğin, bu gür saçların, bu kömür gözlerin, bu al yanakların onca hiç ehemmiyeti yoktu. İçini çekti:

"Ah erkek olsaydım..." dedi.

Ah erkek olsaydı... Hemen alevlenen masum bir çocuk hayatının mantıksız garabetleriyle düşünmeye başladı. Neler yapmayacaktı? Bir kere yalnız Bozkaya'nın değil, hatta bütün kazanın birinci pehlivanı olacaktı. Sonra... Meşhur bir efe... Ve mutlaka Zaimoğulları'nın küçük kızını alacaktı. Muharebelere girecek, göğsü nişanlarla dolacak, dağları aşacak, cesur köy delikanlılarının yaptıkları gibi haftalarca ayı avlarında dolaşacaktı. Aynanın önünden çekildi. Yine yavaş adımlarla pencereye doğru yürüdü. Kenara dirseğini dayadı. Hava hem açık, hem bulutlu idi. Yüz adım ötede Kurt Hoca'nın bahçesinden horozlar ötüyordu. Öğle yaklaştığı halde ortalıkta sanki yeni sabah oluyormuş gibi tatlı bir hal vardı. Ara sıra hafif bir yağmur serpeliyordu. Ayşe tamamıyla hayalatına daldı. Cansız bir heykel gibi hiç kılmıdamıyordu.

Fakat... birdenbire yüreği atmaya başladı.

Sarardı. Nefesi tutuluyordu. Acaba o söz sahi mi? Ama yalan olmak ihtimali var mı? Kızardı. Başını ellerinin içine

caiz: dine, yasalara ve göreneklere uygun. **çar:** çarşaf (car). **garabet:** gariplik, tuhaflık. **muharebe:** savaş. **hayalat:** hayaller.

aldı. Evet... Ömründe bu kadar yakın bir eleğimsağma görmemişti. Köyün arkasındaki kuru dereye giden yolun etrafındaki fundalıkların, deve dikenlerinin ortasından pembeli, mavili, yeşilli, sarılı, morlu, kırmızılı, turunculu kalın, gayet kalın bir eleğimsağma kalkmış, nurdan eğri bir direk gibi havaya uzanmıştı. Ucu ta fundalıkların içinde idi... Ayşe'nin yüreği daha hızlı çarpmaya başladı. İşte bu kadar köyün yakınına inmiş olan bu eleğimsağmanın koşup bir kere altından geçse...

Erkek olacak!

Bunda hiç şüphesi yoktu. Daha ziyade düşünmedi. Pencereden ayrıldı. Merdivenlerden indi. Bahçeyi geçti. Kendini sokağa attı. Deli gibi koşmaya başladı. Etrafını görmüyordu. Koştı. Koştı. "Eleğimsağma sönmeden yetişeyim." diye bütün kuvvetiyle koştu. Koştı. Kestirme gitmek için hendeklerden atladı. Tarlaları çiğnedi. Tepelere tırmandı. Fundalıklara daldı. Yağmur hep yağıyordu. Koştı. Koştı. Koştı. Çalılara etekleri takılıyor, elleri, yüzü, gözü yırtılıyordu. Nihayet eleğimsağmaya elli adım kadar yaklaştı. İyice kesilmişti. Bir gayret... Bir gayret daha...

Nefes nefese eleğimsağmanın altından geçti.

"Oh!" dedi.

Yağmur hâlâ yağıyor, güneş bulutların arasından görünüyordu. Koşarken terliklerini ayağından atmıştı. Çorapları paralanmış, dikenlere, taşlara çarpan ayakları berelenmişti. "Biraz dinlensem..." diye fundalıkların içine uzandı. Yağmur bazı hızlanıyor, bazı yavaşlıyordu.

Ayağa kalkınca şaşırdı. Boyu büyümüş, cepkeni yırtılmış, kısalan etekleri belinde kalmıştı. Islanmış yüzüne elini götürdü. Parmaklarına bıyıkları dokundu. Kendine baktı. Koca bir delikanlı! Ama arkasındakiler erkek esvabı değil.

esvap: giysi.

“Eve gideyim, şunları değıştireyim.” dedi.

Yürüdü. O kadar kuvvetlenmiş idi ki... Demin yarım saatte koşarak geçtiğı yerleri üç adımda aştı. Her tarafı sıcak bir güneş aydınlatıyordu. Çok susamıştı. Açık bıraktığı kapıdan girdi. Evvelâ kanıncaya kadar su içti. Sonra yukarı çıktı. Kilitli bir sandığı kırdı. Ağabeysinin bayramlıklarını çıkardı. Giydi. Vücuduna çok dar geliyordu. Duvardan martini de aldı. Omzuna taktı. Dışarı çıktı. Her yeri ağır bir sis kaplamıştı. Sokağın baş tarafından davul zurna sesleri işitti. O tarafa doğru gitti. Yolda oynayan çocuklara ne olduğunu sordu.

“Zaimgiller’in düğününde güreş var.” dediler.

“Üç gün evvel onların düğünü olmadı mı be?”

“Şimdi de küçük kızlarını everiyorlar...”

Küçük kızlarını, Gülsüm’ü ha... Birdenbire hiddetlendi. İşte şimdi erkekti. Bu üzüm gözlü küçücük kızı kendi alacaktı. Koştı, cami meydanından geçti. İkinci namazından çıkanlar ona bakıyor, kim olduğunu tanımıyorlardı. Düğün evinin avlusuna girerken yeni yüze inmiş efeler gibi bir nara attı:

“Er olan meydanda! Açılın!”

Herkes ona baktı. Tanımıyorlardı. Davullar, zurnalar çalıyor, ortada çiftler çiftler pehlivanlar güreşiyordu. Evvelâ kim olduğunu söylemedi.

“Hoş geldin efe, kimlerdensin?” diyenlere gülüyor:

“Sonra anlarsınız...” diyordu.

Pehlivanlara bağırdı:

“Benimle ikişer ikişer güreşecek varsa meydana çıksın!...”

Kadın erkek bütün köy ahalisi şaştı. Bir fısıltıydı gitti. Yerinden kalkan Kurt Hoca bile cüppesini arkasına kambur yapıyor, onu iyice görmek için gözlüklerini takıyordu. Şimdiye kadar bir kişinin iki pehlivanla güreştiğı işitilmemişti. Ayşe yağlandı. Kispetler giydi. Çiftler çiftler karşısına çıkan

yüze inmek: dağdan şehir, köy ortamına inmek. **cüppe:** elbise üstüne giyilen uzun, yanları geniş ve düğmesiz görev ya da tören giysisi. **kispet:** yağlı güreşte giyilen dar paçalı deri pantolon.

pehlivanları kaldırıp kaldırıp yere çarptı. Başa verilen koca-
man mandayı kuzu gibi kucağına alınca halk hayretten bağ-
rışmaya başladı:

“Nerdensin delikanlı?”

“Kimlerdensin efe?... ”

“Yaşa, yaşa.”

Dayullar, zurnalar sustu. Avlunun içindekilerin hepsi
etrafına toplandı. Ayşe:

“Ben Bozkaya’danım...” diye haykırdı. Herkes birbirine
bakıştı. Bütün köy halkı orada idi. Hiçbirisi onu tanımıyordu:

“Hayır, Bozkaya’dan değilsin. ”

“... ”

“Biz köyümüzü tanımaz mıyız? ”

“... ”

“Eğleniyorsun! ”

Dayanamadı. Güldü:

“Ben Ayşe’yim...”

Halk uğuldadı:

“Hangi Ayşe, hangi Ayşe? ”

“Hacı Mehmetler’in Ayşe... ”

“!!!”

Köy ahalisi bir türlü inanamıyordu. Ayşe bağıra bağı-
ra nasıl koştuğunu, nasıl eleğimsağmanın altından geçtiğini,
nasıl erkek olduğunu anlattı. Nihayet sordu ki:

“Gülsüm’ü kim alıyor? ”

“Muhtarın oğlu Hasan...” dediler.

“Çabuk karşıma gelsin... ”

Kalabalığın içinden Hasan’ı buldular. Ayşe Efe’nin karşı-
sına diktiler.

“Nikâhı kim kıydı? ”

“Kurt Hoca... ”

“Kurt Hoca ha... Onu da getirin bakayım. ”

Kurt Hoca’yı da getirdiler. Herkese emreden, daima

baş: yağlı güreşte en büyük derece.

surat asan, kimseye yüz vermeyen Kurt Hoca şimdi yumuşamış, elpençe divan duruyordu. Ayşe dedi ki:

“Ulan Hasan, boşa bakayım Gülsüm’ü! ”

“Boşamam. ”

“Boşa diyorum. ”

Ve birden kırmızı kuşağından yakaladı. Havaya kaldırdı.

“Ay, ay, ay... Aman efe... ”

“Boşa, diyorum, yoksa şimdi yere çarpar, beynini parçalarım. ”

“Boş olsun! Boş olsun!... ”

Zavallı Hasan havada bağıırıyordu. Ayşe onu yavaşça yere bıraktı. Sonra Kurt Hoca’ya döndü:

“Kıy bakalım Gülsüm’le benim nikâhımı!” dedi.

“Kıymam.”

“Yapma Hoca!”

“Kıymam...”

“Kıy diyorum.”

“Kıymam.”

“Niçin kıymıyorsun?”

“Caiz değil. Caiz değil.”

“Caiz değil filan tanımam, kıyacaksın.

“Kıymayacağım.

Ayşe bir saldırdı. Hasan’a boşattırdığı gibi havada nikâhını kıydırmak için Kurt Hoca’nın kuşağından yakaladı. Havaya kaldırdı:

“Kıy bakayım çabuk, yoksa şimdi yere çarparım.

“Kıymam.

“Kıy diyorum. Yoksa fena olacak.”

“Kıymayacağım, kıymayacağım.”

Ayşe fena halde hiddetlendi. Hiç hazzetmediği bu zalim herifi salladı. Salladı, salladı. Öyle bir fırlattı ki...

Fakat Kurt Hoca yere düşmedi! Havada kaldı. Ve havada bağırmaya başladı:

hazzetmemek: hoşlanmamak.

"Hey köylü... Haberiniz olsun bu erkek değildir. Bu kızdır. Bunu örtüye sokmalı. Bunun böyle gezmesi caiz değildir.

Avlunun içindeki halk karınca kümesi gibi birdenbire çoğalıyor, kaynaşıyor, Kurt Hoca'nın sesiyle:

"Caiz değil, caiz değil..." diye korkunç bir uğultu çıkıyor... Ve hepsinin ellerinde kalın, siyah çarlar, kırmızı peştamallar, onu örtmek, örtüler altında boğmak için üzerine hücum ediyorlardı. Ayşe silkindi. Bir nara attı. Martinini yakaladı. Dipçiği savurmaya başladı. Herkesi önüne kattı. Yetiştığinin beline indiriyor, yere yuvarlıyordu. Yalnız Kurt Hoca kanat gibi açılan cüppesiyle havada dolaşıyordu. Köyün sokaklarında elleri çarlı, peştamallı köylüleri kovalıyordu. Cami meydanından geçerken Kurt Hoca'nın çaylak gibi minareye konduğunu gördü. Hemen caminin avlusuna daldı. Yavaşça minarenin merdivenlerinden çıkıyor, içinden:

"Ah, şu mendeburu bir yakalasam..." diyordu. Şerefeye gelince Kurt Hoca'ya birdenbire yapıştı:

"Caiz değil mi bakayım?" diye gırtlığından tuttu. Sıkıyordu. Cami çıkarken hoca fena hâlde tepindi. Gümbür gümbür şerefe yıkıldı. Ayşe aşağıya düştü. Kafası küt diye yere vurdu.

Gözünü açınca kafasını yumruklayan babasını gördü:

"Domuzun kızı, ne arıyordun burda?"

"..."

Yağmurla sırsıklam olmuş, yeşil ve sık fundalıkların içinde idi. Anası, ağabeyi, muhtarın oğlu Korucu Hasan, daha birtakım komşular etrafında duruyorlardı.

"Ne arıyordun burda, bizi arattırıyorsun, domuz!"

"..."

Deminden kuşağından tutup havaya kaldırdığı Hasan onu kurtarmaya çalışıyor:

peştamal: kadınlarca baş ve yüz örtüsü olarak da kullanılan özel bir dokuma. **korucu:** kır bekçisi.

“Bir daha etmez ađam, bir daha etmez...” diyordu.

İşte öğleden beri onu arıyorlardı, böyle birdenbire kaybolması bütün köyü merakta bırakmıştı. Her tarafa adamlar, korucular çıkmıştı. Üç dört saattir çamurlar içinde dolaşan babası öfkesini alamıyor, yarısı Ayşe’yi kurtaranlara yapışan tekmeler indiriyor:

“Kızgın domuz, ne arıyordun burda...” diye kükrüyordu.

Anası da babasının küfürlerini tekrarlıyor, evde ona gösterdiğini söylüyor, gözlerini açıyor, başını sallıyordu.

“Ne arıyordun burda?..”

“...”

Ayşe aptallaşmış, hiç cevap veremiyor, yalnız ağlıyordu. Anasının, babasının, köylülerin arkasına takıldı. Demin koştuğu yerlerden miskin miskin köye döndü. Evlerine yaklaştıkları zaman havadan bir ses geldi:

“Buldunuz mu Mehmet Ağa?”

“Bulduk hoca efendi...”

Ayşe gözlerini yukarı kaldırdı. Kurt Hoca, başı kabak, yalın ayak, kolları sıvalı, evinin yüksek taraçasında kalaylı ibriğiyle abdestini tazeliyordu.

“Nerede imiş?”

“Fundalıklarda. Uyumuş kalmış...”

“Bu yağmurda orada ne yapıyormuş ki...”

“Söylemiyor domuz.”

“Örtüye koyun onu, örtüye... Artık onun açık dolaşması caiz değil...”

Zavallı Ayşe hiç sesini çıkaramıyor, utancından yerlerin dibine geçiyor, bastığı çamurlara bakarak, bütün göğsünü sarsan derin hıçkırıklarla hüngür hüngür ağlıyordu.

Üç Nasihat

–Halk Edebiyatından–

Durmuş'un bir anasından başka kimsesi yoktu. Fakirdi. Ama gençti. Kuvvetli idi. Öküzünün biri ölünce tarlasını süremedi. Para kazanmak, tekrar çiftini düzebilmek için gurbete gitmeye karar verdi. Gurbet, İstanbul demektir. Köyde kim çaresiz kalırsa, kimin işi bozulursa İstanbul yolunu tutar. Durmuş da torbasını omuzladı. Çarıklarını sıktı. Eline bir değnek aldı. Gurbetçilerin arasına katıldı. Dere tepe aştı. Nihayet İstanbul'a geldi. İki gün hemşehrilerinin kahvesinde pinekledi. Ne iş tutacağını bilmiyordu. Bir sanatı yoktu.

"Bari uşak olayım." dedi. Kapı aramaya başladı. Bir hafta geçti. Münasip bir yer bulamadı. Bir gün kahvede Müstakim Efendi isminde birini salık verdiler; evi Edirnekapısı'nda idi. Durmuş gitti. Bu efendiyi buldu. Ak sakallı, nur yüzlü bir ihtiyar... Eteğini öptü:

"Uşak arıyormuşsunuz, beni alın efendim." dedi. Müstakim Efendi onu tepeden tırnağa süzdü. Nereli olduğunu sordu. Durmuş:

"Kastanboluluyum." dedi.

"Evli misin?"

"Hayır."

nasihat: öğüt. **münasip:** uygun.

“Anan baban var mı?”

“Yalnız anam var. Babam sizlere ömür...”

“Ne vakit İstanbul’a geldin?”

“On gün evvel...”

“On gün boş mu gezdin?”

“İş aradım.”

“Bulamadın mı?”

“Bulamadım.”

Kazanacağı parayı ne yapacağını, borcu olup olmadığını sordu. Durmuş’un verdiği cevaplardan memnun oldu.

“Peki oğlum, dedi. Ben seni yanıma alayım ama... çok para veremem...”

Durmuş:

“Ben çok para istemem efendim.” dedi.

“Ama ben pek az para veririm.”

“Ne kadar verirsiniz?”

“Bir kuruş.”

“Günde bir kuruş mu?”

“Hayır.”

“Haftada bir kuruş mu?”

“Hayır.”

Durmuş biraz şaşaladı. Tekrar sordu:

“Ayda bir kuruş mu efendim?”

“Hayır! Senede bir kuruş...”

Durmuş bu ihtiyar efendiyi kendisiyle eğleniyor sandı. Güldü. Önüne baktı. Utandı. Fakat Müstakim Efendi yine:

“Senede bir kuruş...” dedi. “Yalnız bu kadar değil. Bir de nasihat vereceğim.”

Durmuş gözlerini yerden kaldırdı:

“Ben nasihati ne yapayım? Bana para lazım efendim.”

“Para sarf olunur, biter, yahut kaybolur, oğlum. Ama insanın aldığı nasihat hiç bitmez... Ölünceye kadar işine yarar.”

sarf olunmak: harcanmak.

“ ... ”

Durmuş mahzun mahzun yine önüne baktı. Kuru lafın işe yarayacağına hiç akli ermedi. Tekrar Müstakim Efendi'nin eteğini öptü. Çıkıp gidecekti. İhtiyar:

“Dur oğlum.” dedi. “Şöyle duvarlara bak... Görüyorsun ya... Hep kitap dolu... Burada beş bin kitap var. Ben bunların hepsini okudum. Ömrüm ilim ile geçti. Saçım sakalım kitap üzerinde ağardı. Aklın paradan daha kıymetli, paradan daha işe yarar bir şey olduğuna kanaat getirdim. Nasihat, hazır bir akıl demektir. Yoksa ben sana senede beş on lira verebilirim. Fakat paradan daha çok kıymetli olan nasihati veriyorum. Aklın varsa kal. Bana hizmet et.”

Durmuş:

“Hayır efendim, bana para lazım, nasihat lazım değil...” dedi. Dışarı çıktı. Sokakta yalnız kalınca düşündü. Acaba bu paradan kıymetli olan nasihat neydi? Kahveye geldi. O gece merakından uyuyamadı. Acaba tek kuruşa katık olarak vereceği nasihat ne idi? Sabah olunca Edirnekapısı'nın yolunu tuttu. Müstakim Efendi'ye gitti. Eteğini öptü.

“Vereceğiniz nasihati merak ettim,” dedi, “bir sene size hizmet edeceğim.”

“Pekâlâ oğlum, sene nihayeti kuruşunla nasihatini alırsın...”

Durmuş tam bir sene kitap odasını süpürdü. Bahçeyi belledi. Su taşıdı. Merdivenleri yıkadı. Camları sildi. Müstakim Efendi'nin her hizmetini yaptı. Nihayet bir sabah efendisi onu çağırdı:

“İşte oğlum yanıma gireli tam bir sene oldu. Kulaklarını iyi aç. Nasihatini vereyim: ‘Yolunu, izini bilmediğin yere gitme!’ Al şu kuruşunu da...”

Durmuş, efendisinin uzattığı kuruşu aldı. Birdenbire canı sıkıldı. Büyük bir nasihat alacağını sanıyordu. Halbuki bu kuru bir laftı.

mahzun: hüzünlü, üzgün. **kuru laf:** boş, işe yaramaz söz. **sene nihayeti:** yıl sonu.

“Ben bu nasihati zaten biliyordum efendim.” dedi. Müstakim Efendi güldü:

“Biliyorsan iyi... Şimdi o bildiğini hatırladın, bu daha iyi...”
“...”

Durmuş alık alık bakakaldı. Demek bir sene hep bu iki çift laf için çalışmıştı ha... Efendisinin eteğini öptü. İzin aldı. Çıkıp gidecekti. İhtiyar yine dedi ki:

“İstersen bir sene daha kal. Yine bir nasihatle bir kuruş veririm.”

“Hayır, istemem efendim.” diye Durmuş çıktı. Hemşehrilerinin kahvesine gitti. Gece yine merakından uyuyamadı. Acaba bu vereceği nasihat ne idi? Bir sene sabretmiş, birinci nasihat için çalışmıştı. Şimdi meraktan çatlayacaktı. Acaba ikincisi ne idi? Dayanamadı. Kalktı. Müstakim Efendi’nin evine geldi. Tam bir sene daha hizmet etti. Sene nihayeti yine Müstakim Efendi onu çağırdı. Bu sefer kuruşu peşin verdi. Sonra:

“Al nasihatini: ‘Emanete hıyanetlik etme!’ ” dedi. Durmuş’un yine canı sıkıldı:

“Efendim, ben bu nasihati biliyordum.”

“İyi ya işte... Biliyorsan şimdi de hatırladın. Bildiğini hatırlamak yeniden bir şey öğrenmek kadar faydalıdır.”

Durmuş giderken efendisi tıpkı geçen seneki gibi:

“Oğlum, eğer bir sene daha kalırsan sana bir kuruşum, ama son bir nasihatim daha var.” dedi. Durmuş kabul etmedi. Çıktı. Hemşehrilerinin kahvesine gitti. Bir gece, iki gece, üç gece... Rahat uyuyamadı. Acaba efendisinin bu son nasihati ne idi? Belki bildiği bir şeydi. Ama ne idi? Hep bunu düşünüyordu. Sersem sersem iş aradı. Bulamadı. “Mademki iki senelik emeğim havaya gitti. Bir sene daha uğraşır, şu son nasihati de anlar merakta kalmam.” dedi. Tekrar geldi. Eski kapısına girdi. Tam bir sene daha Müstakim Efendi’ye hizmet etti. Sene nihayetinde efendisi yine onu çağırdı. Kuruşu eline verdi:

“Al nasihatini de.” dedi: “Karını kendin gitmediğin yere gece yatısına gönderme!”

Durmuş bu nasihate de omzunu kaldırdı. İçinden “Dipsiz bir laf işte...” dedi. İzin aldı. Çıkacağı zaman efendisi nereye gideceğini sordu.

“Artık memlekete efendim.”

“Başka bir yere girmeyecek misin?”

“Hayır.”

“Niçin?”

“Üç sene oldu gurbetteyim. Anam ihtiyar, gideyim, bakayım, ne oldu.”

“Pekâlâ, oğlum, yalnız yola çıkacağın zaman buraya uğra, sana bir hediye vereyim. Anana benden götür, olur mu?”

“Olur efendim.” dedi. Hemşehrilerinin kahvesine düştü. Bu sene memlekete dönecek gurbetçilere başına geleni anlattı. Hepsi güldüler.

“Ulan, sen deli imişsin!” dediler. Artık İstanbul’da durmak istemedi. Ama memlekete nasıl gidecekti? Cebinde üç kuruşundan başka on para yoktu. Gurbete yayan gelinirdi ama gurbetten memlekete yayan dönülmezdi. Para lazımdı. Herkes kirayla sürücü atları tutardı. Ayakla bu sılacı kervanına karışmak mümkün değildi. Hemşehrileri haline acıdılar. Aralarında ona bir beygir kiralayacak kadar para topladılar. Tam Üsküdar’a geçecekleri akşam Durmuş efendisinin evine gitti.

“İşte gidiyorum efendim.” dedi. İhtiyar kalktı: “Yolun açık olsun. Al şu hediyelerimi anana götür.” diye ona iki büyük somun uzattı. Durmuş içinden:

“Hay münasebetsiz herif! Şu gönderdiği hediyelere bak!” diye kızdı. Ama belli etmedi. Somunları aldı. Kahveye geldi. Heybesine koydu. Sılacılarla beraber Üsküdar’a geçti. Handa bekleyen beygirlere bindiler. Geceleyin, ay aydınlığında yola düzüldüler. Dere tepe, düz gittiler. Dağlar aşıldı. Bir gün, bir ormanın kenarında taşkınca bir suya rast geldiler. Gececek ye-

sılacı kervanı: gurbetten memleketine dönenlerden oluşan yolcu topluluğu.

rini bulamıyorlardı. Durmuş bu kadar bir su karşısında hemşehrilerinin ürkekliğine güldü. Atını suya sürecekti. Tam bu esnada efendisinin verdiği nasihat aklına geldi:

“Yolunu, izini bilmediğin yere gitme!”

Dizgini topladı. Atının ön ayakları suyun içinde idi. Yanındaki arkadaşı durmadı. Atını sürdü. İki adım atınca birdenbire suyun içinde kayboldu. Çıksın diye beklediler. Çıkmadı. O vakit civarda bir çoban buldular. Suyun geçilecek yerini öğrendiler. Meğerse orası bir girdapmış... Durmuş efendisinin nasihatini hatırlayarak atını o zavallıdan evvel sürmediğine şükretti. Bir senelik hakkını helâl etti. Yolda hemşehrileri ona yiyecek de veriyorlardı. Bir gün karnı çok acıktı. “Efendisinin hediye gönderdiği şu somunlardan birini koparıp yesem...” dedi. Elini heybesine atarken tam bir senelik emek sarf ederek işittiği nasihat aklına geldi:

“Emanete hıyanetlik etme!”

Elini çekti. “Şeytana uymayayım.” dedi. Birkaç gün, birkaç gece daha yürüdüler. Nihayet bir gün karanlık ormanın yanından geçiyorlardı. Ağaçların arasından:

“Teslim olun!” diye bir ses işitti. Durdu. Onunla beraber bütün kervan durdu. Eşkiyalar her tarafı çevirmişti. Efe meydana çıktı:

“Canını kurtarmak isteyen üzerinde başında nesi var nesi yok buraya bıraksın. Selâmetle yoluna gitsin...” diye haykırdı. Kimse davranmadı. Kimse kaçamadı. Eşkiyalar yolun gerisini de tutmuşlardı. Can maldan tatlı. Herkes nesi var nesi yok, efenin önüne döktü. Senelerce emeklerle kazanılan lira kemerleri, altın keseleri, gümüş, elmas hediyeler, daha birçok şeyler... Durmuş’a sıra gelince,

“Benim bir şeyim yok.” dedi. Efe inanmadı:

“Ne demek, sen gurbetten gelmiyor musun?”

“Gurbetten geliyorum.”

“Çalışmadın mı?”

girdap: su akıntısında dönerek çukurlaşan çevrinti.

“Çalıştım.”

“Para kazanmadın mı?”

“Kazanmadım...”

“Yalan.”

“Vallahi kazanmadım. Hemşehrilerime sor, istersen...”

Efe hemşehrilerine sordu. Hepsi Durmuş’un para kazanmadığını, senede bir kuruşa hizmet ettiğini anlattılar. Efe Durmuş’un aptallığına hem güldü, hem kızdı. Adamlarına:

“Şu budalaya bir sopa çekin de bir daha para kazanmadan gurbette kalmayı öğrensin.” dedi. Durmuş’u yere yatırdılar. Canı çıkıncaya kadar dipçiklerle dövdüler.

Sılacıların hepsi Durmuş gibi on parasız evlerine döndüler.

Durmuş’un anası daha ziyade ihtiyarlamıştı. Zavallı kadının üç senedir çektiği sefaleti anlattı:

“Neye para kazanmadın, a oğlum?” diye darılacak oldu.

Durmuş:

“Hemşehrilerim gibi kazansaydım yine eşkıyalara kaptırarak elim boş dönecektim...” dedi. Karnı çok acıkmıştı. Anasından biraz yiyecek istedi. Kadıncağız ağlamaya başladı.

“Bir şey yok oğlum, iki gündür ağzıma lokma girmedi.”

“Bari şu heybenin içinde efendimin sana hediye gönderdiği somun var. Birisini kiralım, beraber yiyelim.” dedi. Heybeden bir somun çıkardılar. Kırınca şangır şangır etrafa altınlar yayıldı. Şaşırdılar. Öbür somunu da kırdılar. Onun da içi altın dolu imiş. Sevinerek hepsini topladılar. Durmuş iki senelik emeğini efendisine helal etti. Eğer bir sene hizmet ederek aldığı “Yolunu izini bilmediğin yere gitme!” nasihatini aklına getirmeseydi girdapta boğulacaktı. İkinci sene aldığı “Emanete hıyanetlik etme!” nasihatini hatırlıktan çıkarsaydı yolda somunları kırarak, altınlar meydana çıkacak, sonra hemşehrileri gibi soyulacaktı... Yavaş yavaş düşündükçe efendisinin ne kadar büyük, ne kadar akıllı bir adam olduğunu anlamaya

başladı. Ona İstanbul'da iken aylık verseydi ihtimal ötede beride yiyecek, biriktiremeyecekti. Yahut sılaya dönerken meydana zaman geçireceği için bir kazaya uğrayacaktı. Durmuş daha ziyade düşündükçe "akıl"ın "para"dan kıymetli olduğuna iman etti. "Akıl" olmazsa "para" hiçbir işe yaramazdı. İşte arkadaşlarının hali!.. Dağ başlarından, eşkiya içinden dolu kemelerle geçmenin cezasını gördüler.

Durmuş zengin olunca tarla aldı. Bağ aldı. Koca bir çiftlik kurdu. Köyünün ağası oldu. Ama bir türlü evlenemiyor, yaşı otuzu geçtiği halde bir kız bulup alamıyordu. Evlenmesini teklif eden köy ağalarına:

"Ben de isterim ama bir şartla..." derdi.

"Nasıl şart, ağa?"

"Karıyı kendi bulunmadığım yere misafirlığe göndermem."

"Akrabalarının yanına göndermez misin?"

"Göndermem."

"Anasının, babasının yanına da göndermez misin?"

"Kendim bulunmadığım hiçbir yere göndermem."

"Niçin?"

"Bilmem..."

Durmuş efendisinin son üçüncü nasihatini bir türlü aklından çıkaramadı. İlk iki nasihati de evvela anlayamamıştı. Ama sonra... onların ne kadar faydasını gördü. Kendi köyünde, komşu köylerde bu şartla kimse kız vermiyordu. Herkes:

"Biz evladımızı esir yapmayız." diyordu. Nihayet iki saat uzak bir köyde öksüz bir kız bulundu. Durmuş onu aldı. Şanına layık düğün yaptı. Mesut oldu. Bir erkek çocuğu dünyaya geldi. Aradan dört sene geçti. Karısını hiçbir yere göndermedi. "Anca beraber, kanca beraber." derdi. Bir gün karısının akrabaları geldi. Köylerinde düğün varmış. Durmuş'tan bir gece için izin istediler.

"Hayır, olmaz," dedi.

iman etmek: inanmak.

“Niçin?”

“Bilmem.”

Efendisinin nasihatı aklından çıkmıyordu. Yalvardılar, yakardılar. O razı olmadı. Kendi köylüsü de karısının köylüsüne karıştı:

“Zavallı kadın, verem olacak...” diye laf etmeye başladılar. Hep birden onun üzerine düştüler. Ant verdiler. Durmuş artık herkesin ısrarına dayanamadı. Bir gece kalmak üzere karısını köye yolladı. O akşam pişmanlığından yemek yiyemedi. “Niçin efendimin nasihatini dinlemedim?” diye sıkılmaya başladı. Dinlediği iki nasihatten ne büyük faydalar görmüştü. Şimdi son nasihatini dinlemediği için kim bilir ne büyük bir zarar görecekti. Duramadı. Uşaklarına atını hazırlattırdı. Geceleyin iki saat ötedeki köye yetişti, düğün evinin önüne gitti. Delikanlılar çitlere dayanmışlar, avluda, meşaleler altında oynayan kızlara, kadınlara bakıyorlardı. O da yaklaştı. Karısının çocuğuyla beraber bir köşede büzülmüş oturduğunu gördü. Acaba bu gece hangi akrabasının yanında yatacağı. İçine bir kurt girdi. Döndü. Arkasına baktı. Bir kocakarı geçiyordu. Ondan bunu anlamak istedi.

“Bana bak nine, sana bir şey soracağım.”

“Sor oğlum.”

“Şu köşede çocuğuyla beraber bir taze oturuyor, görüyor musun?”

Kocakarı dikkatle baktı:

“Görüyorum.” dedi.

“Kimin nesidir o?”

“Ah evladım sorma, onu bir zalim herif aldı. Zavallı taze ye dünyayı zindan etti. Dört senedir işte, köyüne yeni geliyor...”

“Acayip...”

“Evet, bütün köylü zorladı da bu sefer izin alabildi. Kocası öyle fena, öyle zalim bir adam ki...”

Durmuş’un yüreği atmaya başladı. Karısının nerede yatacağını sordu. Kocakarı:

“Bilmem.” diye cevap verdi. Durmuş düşündü, taşındı, birdenbire dedi ki:

“Beni bu gece bu kadınla yatırabilirsen sana beş altın veririm.”

“Yiğidim ondan kolay ne var?”

“Demek beni onunla yatırabileceksin?”

“Elbet.”

“Nasıl?”

“Onun akrabaları benim kapı bir komşumdur. Benim her sözümü dinlerler. Avlularının nihayetinde tek bir oda vardır. Gider, onları kandırır, bu kadını oraya yatırırım. El ayak kesildikten sonra seni götürür, gizlice bu odaya sokarım.”

“Doğru söyle...”

“Sen hemen altınları ver, yiğidim.”

Durmuş kesesinden beş altın çıkardı. Kocakarıya verdi. Atını onun avlusuna bağladı. Hiddetinden tir tir titriyordu. Gece yarısı geçti. Kocakarı geldi. Onu aldı. Küçük bir bahçe kapısından geçirdi. Bir avlunun ta nihayetindeki tek odaya soktu. Durmuş yüzünü şalıyla sarmıştı. Karısı onu tanımadı. Hemen bağırmaya başladı. Durmuş sesini çıkarmadı. Kapıyı kitledi. Üzerine yürüdü. Zavallı kadın köşeye büzülmüş, hem bağırıyor hem tekme atıyordu. Durmuş’u yanına hiç yaklaştırmadı. Akşamdan uyuyan oğlu yatağın üzerindeydi. Annesinin haykırmasına uyanmadı. Mışıl mışıl uyudu. Durmuş karısını daha ziyade bağdırtmamak için kapının yanına oturdu. Hiç sesini çıkarmadı. Bütün gece ağlayan kadıncağız sabaha karşı korkudan, yorgunluktan sızar gibi olmuştu. Avluda horozlar öttü. Durmuş yavaşça yatakta uyuyan çocuğunu aldı. Sessizce dışarı çıktı. Avluyu geçti. Atına bindi. Dört nala köyüne döndü.

Karısının akrabaları gece çocuğun çalındığını duyunca ne yapacaklarını şaşırdılar. “Ağaya ne cevap vereceğiz?” diye düşünmeye başladılar. Kocakarı buna da bir kolay buldu:

“Bu oda zaten eski... Yakınız. “Gece yangın oldu. Çocuğu kurtaramadık.” dersiniz.

Onu dinlediler. Hemen odayı yaktılar. Ağlayarak, sızlayarak Durmuş’un karısını evine getirdiler. Hepsinin alınında çatkı vardı. Dövünüp duruyorlardı.

Durmuş:

“Çocuk nerede?” diye sordu.

“Ah olan oldu. Gece odamız yandı. Çocuğu kurtaramadık...” dediler. Durmuş güldü:

“Neye ağlıyorsunuz canım.” dedi; “Başımız sağ olsun. El-hamdülillah genciz. Allah başkasını verir.”

Karısının akrabaları Durmuş’un bu soğukkanlılığından biraz ferahlar gibi oldular.

Tam bu sırada kapı açıldı. Durmuş’un çocuğu içeri girdi. Annesinin kucağına atıldı. Çocuğun yandığını söyleyenler şaşkırdılar. O vakit Durmuş:

“Gördünüz ya, yalancı alçaklar, niçin karımı kendimin bulunmadığı yere göndermiyormuşum...” diye bağırdı. Hepsini, tekme tokat kovdu. Karısına döndü:

“Eğer gece orada bana el sürdürseydin hemen seni öldürecektim. İşte, ibret al da sakın bir daha kocandan ayrı bir yere gitmek isteme...” dedi.

İhtiyar efendisine üç senelik emeğinin hakkını da helal etti.

Diyet

Dar kapısından başka aydınlık girecek hiç bir yeri olmayan dükkânında, tek başına gece gündüz kıvılcımlar saçarak çalışan Koca Ali, tıpkı kafese konmuş terbiyeli bir arslanı andırıyordu. Uzun boylu, iri pençeli, kalın pazulu, geniş omuzlu bir pehlivandı! On senedir bu karanlık in içinde ham demirden dövdüğü kılıç namluları bütün Anadolu'da, bütün Rumeli'de, serhat boylarında büyük bir nam kazanmıştı. Hatta İstanbul'da bile yeniçeriler satın alacakları kamaların, saldırmaların, yatağanların üstünde "Amel-i Ali Usta" damgasını arıyorlardı. O "çeliğe çifte su verme"sini biliyordu. Uzun kılıçlar değil, yaptığı kısacık bıçaklar bile iki kat olur, yine kırılmazdı. "Çifte su vermek", sanatının yalnız ona mahsus bir sırrıydı. Yanına çırak almaz, kimse ile çok konuşmaz, dükkânından dışarı çıkmaz... ha bire uğraşırdı. Bekârdı. Hısımnı akrabası yoktu. Memleketin yabancısıydı. Kılıçtan, demirden, çelikten, ateşten başka laf bilmez, pazarlığa girişmez, müşterileri ne verirse alırdı. Yalnız muharebe zamanları ocağını söndürür, dükkânının ka-

diyet: eski hukukta suçlunun aldığı cezayı karşılamak üzere ödemek zorunda olduğu para ya da mal. **in:** yaban hayvanlarının barındığı mağara. **serhat:** sınır. **nam:** ad, ün. **Amel-i Ali usta:** Ali ustanın işi.

pısını kilitler, kaybolur, muharebeden sonra meydana çıkar-
dı. Şehirde ona dair birçok hikâyeler söylenirdi. Kimi “cellat
elinden kaçmış bir çebe”, kimi “sevgilisi öldüğü için vakitsiz
dünyayı terk etmiş bir garip” derdi. Siyah şahane gözlerinin
yüksek bakışından, kibar tavrından, mağrur sükûnundan,
düzgün sözlerinden onun öyle adî bir adam olmadığı belliydi.
Ama, kimdi? Nereliydi? Nereden gelmişti? Bunları bilen yok-
tu. Halk kendisini seviyordu. Şehirde böyle meşhur bir usta-
nın bulunması herkes için ayrı bir iftihadı:

“Bizim Ali,”

“Bizim koca usta,”

“Dünyada eşi yoktur.”

“Zülfikar’ın sırrı ondadır!” derlerdi. Koca Ali, en ka-
lın, en katı demirleri mısır yaprağı gibi incelten, kâğıt gibi
yumuşatan sanatını kimseden öğrenmemiş, kendi kendine
bulmuştu. Daha on iki yaşındayken sert bir beylerbeyi olan
babasının başı vurulmuş, öksüz kalmıştı. Amcası çok zen-
gindi. Debdebeli bir vezirdi. Onu yanına aldı. Okutmak ist-
tedi. Belki devlet katında yetiştirecek, büyük mevkilere çı-
kacaktı. Fakat Ali’nin mizacında “başkasına minnettar kal-
mak” ihtimali derin bir elem sızlatıyordu. “Ben kimseye ey-
vallah etmeyeceğim” dedi. Bir gece amcasının konağından
kaçtı. Serseri bir adsız gibi dağlar, tepeler, dereler aştı. İsmi-
ni bilmediği memleketler dolaştı. Nihayet Erzurum’da ihtiyar
bir demircinin yanına girdi. Otuz yaşına kadar Anadolu’da
uğramadığı şehir kalmadı. Kimseye boyun eğmedi. Minnet-
tar kalmadı. Ekmeğini taştan çıkardı. Alnının teriyle kazan-
dı. Çok çalıştı. Emsalsiz işler meydana getirdi. Pek az ka-
zanca kanaat etti. İçinde “mukaddes ateş”ten bir şule bulu-
nan her mucit gibi para için değil, sanatı, sanatının zevki için
çalışıyordu. “Çeliğe çifte su vermek” onun aşkıydı. Gönül-
lü gibi muharebelere gittiği zamanlar yeniçerilerin, sipahi-

adî: değersiz, sıradan. **Zülfikar:** Hz. Ali’nin efsanevi kılıcı. **debdebe:** görkem. **emsalsiz:** benzer-
siz, eşsiz. **şule:** ışık, parıltı. **sipahi:** Osmanlılarda bir atlı asker sınıfı.

lerin, sekbanların içinde “Ali Usta işi”nin methini işittikçe tadı dille anlatılmaz manevî bir zevk duyardı. Ölünceye kadar böyle hiç durmadan çalışırsa daha birkaç bin gaziye kırılmaz kılıçlar, kalkanlar parçalayan çelik yatağanlar, zırhları kesen ağır saldırmalar yapacaktı. Bunu düşündükçe gülümser, tatlı tatlı yüreği çarpar, ruhundan kopan bir hamleyle örsünün üzerinde milyonlarca kıvılcımlar tutuştururdu.

“Tak!”

“Tak, tak!”

“Tak, tak....”

İşte bugün de sabah namazından beri durmadan on saat uğraşmıştı. Dövdüğü eğri namluyu örsünün yanındaki su fıçısına daldırdı. Ocağının sönmeye başlayan ateşine baktı. Çekici bırakan eliyle terlerini sildi. Kapıya döndü. Karşiki mescitte hazin hazin akşam ezanı okunuyor, bacasının tepesindeki yuvada leylekler nihayetsiz bir takırtı koparıyorlardı. İkinci abdesti daha duruyordu. Yalnız ellerini yıkadı. Kuruladı. Yenlerini indirdi. Saltasını omzuna attı. Dışarıya çıktı. Kapısını iyice çekti. Kilitlemeye lüzum görmezdi. Uzun meydandan mes-cide doğru yürüdü. Şehrin kenarındaki bu mütevazı mabede hep fakirler gelirdi. Minaresi sokağa bakan küçük bir pence-reydi. Müezzîn buradan başını çıkarır, ezanını okurdu.

Koca Ali mescide girince her vakitkinden fazla kalabalık gördü. Daima üç kandil yakılırken bu akşam ramazan gibi bütün kandiller yanmıştı. Daha namaz safları dizilmemişti. Kapının yanına çöktü. Yanında alçak sesle konuşanların sözlerine istemeye istemeye kulak kabarttı. Konya’dan iki garip derviş geldiğini, yatsı zamanına kadar *Mesnevî* okuyacakla-rını duydu.

Akşam namazı kılınıp bittikten sonra cemaatin bir kısmı çıktı.

sekban: Osmanlılarda sınır boylarında ya da eyalet paşalarının, sancak beylerinin emrinde görev yapan bir asker sınıfı. **yatağan:** iki yanı kesici, uzun ve geniş eski bir savaş bacağı. **saldırma:** bir tür büyük bıçak. **nihayetsiz:** sonsuz, bitmeyecek gibi. **yen:** giysi kolu. **salta:** yakasız, iliksiz, bol kol-lu bir tür kısa ceket. **mütevazı:** gösterişsiz, iddiasız. **Mesnevî:** Mevlânâ’nın Farsça nazım eseri.

Koca Ali yerinden oynamadı. Zaten biraz başı ağrıyordu. “Mesnevî dinler, açılırım!” dedi. Büyük bir huzû içinde, iki garip dervişin ruhu ürperten nağmeleriyle gaşyoldu. Her âşık gibi onun kalbinde de nihayetsiz bir vecit, bir heyecan, bir galeyan istidadı vardı. En küçük bir vesileyle coşardı. Manasını anlamadığı bu lisanın uhrevî âhengi onun sakın kanını sular altında saklı derin bir girdap gibi kaynattı. Her tarafı sebepsiz bir sarsıntı ile titriyor, sökülmez bir hıçkırık boğazına takılır gibi oluyordu. Yatsı namazını kıldıktan sonra mescitten çıkınca doğru dükkânına giremedi. Yürüdü. Uykusu yoktu. Ilık, yıldızlı bir yaz gecesi idi. Samanuğrusu sarı altın tozundan nihayetsiz bir bulut gibi göğün bir tarafından öbür tarafına uzanıyordu. Yürüdü. Yürüdü. Şehirden mandıralara giden yolun geçtiği tahta köprüde durdu. Kenara dayandı. Geniş derenin dibine akseden yıldızlar nurdan çakıltaşları gibi parlıyor, şırıldıyordu. Kenarlardaki karanlık top söğütlerde bülbüller ötüyordu. Daldı. Gitti. Saatlerce kııldı. Dinlediği nağmelerin ruhunda kalan âhenklerini işitiyor, tıpkı mescitte gibi gaşyoluyordu. Ansızın arkasından bir ses: “Kimdir o?” diye bağırды.

“...”

Daldığı tatlı âlemden uyandı. Döndü. Köprünün öbür tarafında iki üç karaltı ilerliyordu. Gayriihtiyarî cevap verdi:

“Yabancı yok!”

“Kimsin?”

“Ali...”

“Hangi Ali?”

“...”

Gölgeler yaklaştılar. Bir adım kalınca onu kıyafetinden tanıdılar:

“Koca Ali... Koca Ali, be...”

huzû: alçakgönüllülük. **gaşyolmak:** kendinden geçmek. **vecid:** aşırı sevinç ve coşkunluk. **galeyan:** coşku, iç kaynaması. **istidat:** yetenek. **uhrevî:** öbür dünya ile ilgili. **âhenk:** uyum, ezgi. **samanuğrusu:** samanyolu. **gayriihtiyarî:** elinde olmadan, istem dışı.

“ ... ”

“Sen misin Ali Usta?”

“Benim!”

“Ne arıyorsun bu vakit buralarda?”

“Hiç.”

“Nasıl hiç? Suyu çekicini mi düşürdün yoksa...”

“!”

Bunlar şehir subaşısının adamları, dizdarlardı. Kol geziyorlardı. Ne cevap vereceğini şaşırdı. Geceleri afyon yutan bu serseriler ehl-i ırzlar nazarında hırsızlardan, uğursuzlardan daha korkunçtu. Kendilerinden başka dışarıda bir gezeni yakaladılar mı, dayaktan canını çıkartırlardı. Ama, ona fena muameleler etmediler. Dizdarbaşı:

“Ali Usta, sen deli mi oldun?” dedi.

“Yok...”

“Böyle gece yarısına yakın değil, hatta yatsıdan sonra sokakta, bhusus böyle şehir kenarında kimsenin dolaşmasına ağamızın razı olmadığını bilmiyor musun?”

“Biliyorum.”

“Ee, ne arıyorsun buralarda?”

“Hiç...”

“Nasıl hiç?”

“ ... ”

Koca Ali yine cevap veremedi. Dizdarlar onun namuslu bir adam olduğunu biliyorlardı. Hırpalamadılar. Yalnız:

“Haydi yerine git. Dolaşma...” dediler.

Geldiği yollardan hızlı hızlı dönen Koca Ali ruhunda demin dinlediği âhengi tekrar buluyordu. Bülbüller keskin keskin ötüyor, uzaktan mandıraların köpekleri havlıyorlardı. Sokakta hiç kimseye rast gelmedi. Dükkânının önüne gelince durdu. Bacasının üstündeki leylek uyumamış, kefenli bir ha-

subaşı: eskiden şehirlerin güvenliğinden sorumlu olan görevlilerin başı. **dizdar:** kale muhafızı, kale bekçisi. **kol gezmek:** görevlilerin güvenlik amacıyla dolaşması. **ehl-i ırzlar:** namuslu kişiler. **nazarında:** gözünde. **bahusus:** özellikle.

yal gibi ayakta duruyordu. Kapısı aralıktı. Çıkarken sıkı sıkıya kapadığını hatırladı.

“Tuhaf, rüzgâr açmış olacak.” dedi. Dükkânında örsü ile çekicinden başka kıymetli şeysi yoktu. Bunlar da çalınmaya değmezdi. Kimsenin işine yaramazdı ki hırsız aşırmaq zahmetine girsin...

İşerden kapıyı sürmeledi. Dizdarların müdahalesi canını sıkımsı. İşte, şehirde yaşamak da bir türlü esirlikti. Halbuki dağ başında, köyde sanatı geçmezdi. Birden ağır bir yorgunluk duydu. Kandilini yakmaya üşendi. Ocağın soluna gelen alçak musandıraya el yordamıyla çıktı. Büyük bir ayı pöstekisinden ibaret olan yatakçığına uzandı.

Sıçrayarak uyandı. Kapısı vuruluyordu. Uyku sersemliği ile:

“Kim o?” diye haykırdı.

“Aç, çabuk...”

.....

Sabah olmuştu. Kapının aralıklarında bembeyaz ziya çizgileri parlıyordu. O hiç böyle dalıp kalmaz, güneş doğmadan uyanırdı. Doğruldu. Musandıradan atladı. Ayakkabılarını bulmadan yürüdü. Hızla sürmeyi çekti. Birdenbire açılan kapının dükkânı dolduran aydınlığı içinde palabıyıklı, yüksek kavuklu dizdarbaşyı gördü. Arkasında keçe külâhlı, çifte hançerli genç yamakları da duruyorlardı. “Ne var?” gibi yüzlerine baktı. Dizdarbaşy:

“Ali Usta, dükkânı arayacağız...” dedi. Koca Ali hayretle sordu:

“Niçin?”

“Bu gece Budak Bey’in mandırasında hırsızlık olmuş.”

“Ee, bana ne?...”

“Onun için işte dükkânı arayacağız.”

“O hırsızlıktan bana ne?”

musandırâ: eski evlerde yatak, yorgan konulan yükük. **ziya:** ışık. **yamak:** yardımcı, çırak.

“Hırsızlar çaldıkları bir kuzuyu köprünün altında kesmişler. Meşin keselerin içindeki paraları alarak bir tanesini oraya bırakmışlar.”

“Bana ne?”

“O keselerden bir tanesini de bu sabah senin dükkânın önünde bulduk. Sonra... şu eşığe bak. Kan lekeleri var!”

Koca Ali kamaşan gözleriyle kapısının temiz eşığıne baktı. Hakikaten el kadar bir kan lekesi sürülmüştü. O, bu kırmızı lekeye dalgın dalgın bakarken palabıyıklı dizdar:

“Hem bu gece geç vakit ben seni köprünün üstünde gördüm. Orada ne arıyordun?” dedi.

“...”

Koca Ali yine verecek bir cevap bulamadı. Önüne baktı.

“Arayın...” diye geri çekildi. Dizdarla yamakları dükkâna girdiler. Örsün yanından geçen başağa haykırdı:

“Ay, işte, işte...”

“!”

Koca Ali gayriihtiyarî dizdarın baktığı tarafa gözlerini çevirdi. Yeni yüzülmüş bir deri gördü. Şaşırdı. Yamaklar hemen deriyi yerden kaldırdılar. Açtılar. Daha ıslaktı. Bir ağalarının bir de mücrimin yüzüne bakıyorlardı. Dizdarbaşı hiddetlene rek sordu:

“Çaldığın paraları nereye sakladın?”

“Ben para çalmadım.”

“İnkâr etme, işte kuzunun derisi dükkânında çıktı.”

“Bu deriyi ben buraya koymadım.”

“Ya kim koydu?”

“Bilmiyorum.”

...

Koca Ali zaten çok lakırdı söyleyemezdi. Subaşının karşısına çıkartıldığı zaman da, gece geç vakit köprünün üstünde ne aradığını anlatamadı. Dizdarların bulunduğu bütün deliller aleyhine çıkıyordu. Budak Bey’in yeni sattığı beş yüz ko-

mücrim: suçlu.

yun ücreti de mandıradan çalınmıştı. İki kuvvetli hırsız bekçi çobanı sımsıkı bağlamışlardı. Sonra canını çıkarıncaya kadar dövmüşler, hatta işkence için bir kolunu da kırmışlardı. Ertesi gün hâkimin huzurunda bu çoban hırsızın birini Koca Ali'ye benzettiğini söyledi. Gece geç vakte kadar dükkânına gelmemesi, derinin dükkânda, para keselerinden birinin kapağı önünde bulunması Koca Ali'nin ithamına kâfi geldi. Ne kadar inkâr etse hırsızlığı tevil götürmüyordu. Zaten hükümetçe nereden geldiği, nereli olduğu belli değildi.

Sol kolunun kesilmesine karar verildi.

Koca Ali bu kararı duyunca ömründe ilk defa olarak sarardı. Dudaklarını ısırды. Kazaya rızadan başka çare yoktu! Sendeleyerek ayağa kalktı. Hâkime dik bir sesle:

"Kolumu bırakın, kafamı kesin!" diye rica etti. Bu ömründe onun ilk ricasıydı. Fakat ihtiyar hâkim çok âdildi:

"Hayır oğlum," dedi; "sen adam öldürmedin. Eğer çobanı öldürseydin o vakit kafan giderdi. Ceza kabahate göredir. Sen yalnız hırsızlık ettin. Kolun kopacak. Hak böyle istiyor. Şariatın kestiği yer acımaz..."

"..."

.....

Koca Ali'nin kolu kafasından çok kıymetliydi. Çeliğe "çifte su"yu bu iki kol sayesinde veriyor, bu iki el sayesinde serhatlerde dövüşen binlerce gazilere çelik kalkanları kıran, ağır zırhlıları yırtan, demir tolgaları ikiye biçen tüy gibi hafif kılıçlar yetiştiriyor, yok pahasına, pir aşkına çalışıyordu.

Onu Ağa Kapisı'nda dizdarların odası altına kapadılar. Kısas gününü burada bekliyor, hiç sesini çıkarmıyor, çolak kalınca örsünün başında çekiç vuramayacağını düşünerek mabudu ölen bir mümin matemini duyuyordu. Kolunun diyetini verecek on parası yoktu. Şimdiye kadar para için çalışmamıştı.

itham: suçlama, suçlanma. **tevil:** bir şeyi gerçek anlamını gizleyecek biçimde yorumlama. **tolga:** madenî savaş başlığı. **kısas:** bir suçluya verilen işlediği suç bedel ceza.

Bütün şehir halkı Koca Ali gibi mahir bir ustanın kolu ke-sileceğine acıdı. Bu kadar yakışıklı, mert, çalışkan, kuvvetli, güzel bir adamın ölünceye kadar sakat sürünmesine en duy-gusuz vicdanlar bile dayanamıyordu.

İşte herkes onu seviyordu.

Sipahiler kendilerine pek ucuz kılıç döven bu adamı kur-tarmayı sözleştiler. Şehrin en büyük zengini Hacı Mehmet'e müracaat ettiler. Bu adam Karun kadar mal sahibi olduğu hal-de son derece hasisti. Hâlâ şehrin pazar yerinde, küçük bir dükkânda kasaplık yapıyordu. Düşündü, taşındı, nazlandı. Suratını ekşitti. Başını salladı. Ama sipahilerle hoş geçinmek lâzımdı:

"Mademki siz istiyorsunuz," dedi; "ben onun kolu için di-yet veririm. Ama bir şartla..."

"Ne gibi?" diye sordular.

"Varın kendine söyleyin. Eğer ben ölünceye kadar bana bedava hizmetçilik, çıraklık etmeye razı olursa..."

"Pekâlâ, pekâlâ..."

Sipahiler Ağa Kapısı'na koştular. Hacı Kasab'ın teklifini Koca Ali'ye söylediler. O evvelâ "kasaplık bilmediğini" ortaya sürdü. Kabul etmek istemiyordu. Sipahiler:

"Adam sen de! Kasaplık iş mi? O kadar harp gördün. Kılıç salladın. Bağlı koyunu yere yatırıp kesemez misin?" diye ısı-rar ettiler.

"Kula kul olmak" fâni dünyada; "birisine minnettar kal-mak" azapların en ağırıydı.

O, daha pek gençken, vezir amcasının lutfunu bile çekeme-miş, minnettar kalmamak için aile ocağından kaçmış, gurbet ellerine atılmıştı. Şimdi kör talihi onu bak kime köle edecekti?

Sipahiler:

"Hacı'nın yaşı yetmiş aşmış... Zaten daha ne kadar yaşar ki... O ölünce yine sen hür kalır, bize kılıç yaparsın. Haydi, dü-şünme usta, düşünme!" diyorlardı.

hasis: cimri. **minnettar kalmak:** birine, yaptığı bir iyilikten dolayı kendisini borçlu hissetmek.

Hacı Kasap, kesilecek kolun diyetini hâkime saydığı gün Koca Ali'yi arkasına taktı. Dükkâna getirdi. Bu adam gayet titiz, gayet huysuz, gayet berbat bir ihtiyardı. Hiç durmadan dır dır söylenirdi. Hasisliğinden şimdiye kadar bir hizmetçi, bir çırak tutamamıştı. Koca Ali'yi eline geçirince hemen dükkânının köşesine bir set yerleştirdi. Üstüne bir şilte koydu. Geçti, oraya oturdu. Her şeyi ona yaptırmaya başladı. Ama her şeyi... Sabah namazından beş saat evvel şehirden iki saat ötedeki mandırasından o gün satılacak koyunları ona getiriyor, ona kestiriyor, ona yüzdürüyor, ona parçalatıyor, ona sattırıyor... ta akşam namazına kadar durmadan emirler veriyordu. Zavallıya verdiği yalnız bulgur çorbasıydı. Bazen kendi artıklarını köpeğe verir gibi önüne atardı. Gece-leri dükkânı baştan aşağı yıkatıyor, uykuya yatırmadan ertesi sabah için koyun getirmek üzere mandırasına yolluyordu. Odununu bile ormandan ona kestiriyor, suyunu ona taşıyor, her işi, her işini ona gördürüyordu. Hatta evinin bahçesindeki lağım kuyusunu bile ona ayıklattı.

Koca Ali, sade suya bulgur çorbasıyla bu kadar zahmetlere yıllarca göğüs gerebilecekti. Fakat Hacı Kasab'ın ikide bir:

"Ulan Ali... Kolunun diyetini ben verdim. Yoksa çolak kalacaktın." diye yaptığı iyiliği tekrarlamasını çekemiyordu.

Bir gün, iki gün, üç gün dişini sıktı. Durmadan çalıştı. Gece uyumadı. Gündüz koştu. Efendisinin karşısında elpençe divan durdu. Yine:

"Kolunun diyetini ben verdim."

"..."

"Şimdi çolak kalacaktın ha..."

"..."

"Benim sayemde kolun var."

"..."

Hacı Kasap âdeta bu sözleri “aferin” tarzında diline pelesenk etmişti. Her emrinin icrasından sonra kır sakallı, çirkin, sıksa suratını ekşiterek mavi çukur gözleriyle onu tepeden tırnağa süzer, “Aklında tut, benim esirimsin!” der gibi, verdiği diyeti hatırlatırdı. Koca Ali susar, kalbinin yırtıldığını, göğsüne sıcak sıcak bir şeyler yayıldığını, kilitlenen çenelerinin çatırdadığını, şakaklarının attığını duyardı. Geceleri uyuyamıyor, gündüzleri uğraşırken, mandıraya gidip gelirken, salhanede koyunları yüzerken, müşterilere et keserken “Ne yapacağım, ne yapacağım?” diye düşünüyor, hiçbir şeye karar veremiyordu. Dünyada kimseye eyvallah etmeyerek kanaatle, gururunun saadeti içinde yaşamak isterken başına gelen bu belâ neydi?

Kaçmayı namusuna yediremiyordu.

İşte o vakit sahiden hırsızlık etmiş olacaktı.

Fakat bu herifin ikide birde bu yaptığını başa kakmasına tahammül... ölümünden pek güç, ölümünden pek acı, ölümünden pek ağırdı...

Hacı Kasab’a köle olduğunun tam haftasıydı. Günlerden cumaydı. Yine erkenden mandıraya gitmiş, koyunları getirmiş, salhanede yüzmüş, dükkândaki çengellere asmıştı. Tezgâhın solundaki büyük yağlı siyah taşta satırları biliyor, yine: “Ne yapacağım, ne yapacağım?” diye düşünüyor, dudaklarını ısıırıyordu. Daha efendisi gelmemişti. Satırları bitirince büyük bıçakları bilemeye başladı. “Ne yapacağım, ne yapacağım?” hül-yasına öyle dalmıştı ki... kasabın geldiğini duymadı. Ansızın uğursuzun boğuk sesi yüreğini ağzına getirdi:

“Ne yapıyorsun be?”

Döndü. Efendisi köşesine oturmuş, çubuğunu tüttürüyordu.

“Bıçakları biliyorum,” dedi.

diline pelesenk etmek: bir sözü sürekli tekrar etmek, diline dolamak. **salhane:** hayvan kesim yeri. **hülya:** hayal, kuruntu.

“Hay tembel, miskin hay... Sabahtan beri ne yaptın?”

“...”

Cevap vermedi. Kapakları çürümüş bu küçük, bu hain, bu yılan gözlere kıpmadan baktı, baktı. İhtiyar beklemediği bu acı bakıştan kızdı. Sordu:

“Ne yapıyorsun?”

“...”

Koca Ali sesini çıkarmıyor, bir hafta içinde belki beş senelik hizmetini durup dinlenmeden gördüğü halde kendini yine “tembel, miskin” diye tahkir etmeye sıklıkla devam ediyor. Yine kalbi yırtılır gibi oluyor, göğsüne sıcak bir şeyler yayılıyor, çeneleri kitleniyor, şakakları zonkluyordu. Bir anda bu titreme durdu. Koca Ali gözlerini açtı. Bir hafta buna nasıl tahammül etmişti? Şaşırıldı. Hacı Kasap çubuğu yanına bıraktı. Hizmetçisinin bu ağır bakışından kurtuluvermiş gibi dırlandı:

“Kolunun diyetini benim verdiğimi unutuyorsun galiba, dedi, ben olmasam şimdi çolak kalacaktın...”

“...”

Koca Ali yine cevap vermedi. Acı acı gülümsedi. Kızardı. Sonra birden sarardı. Hızla döndü. Bilediği satırların en büyüğünü kapı. Sıvalı kolunu yüksek kıyma kütüğünün üstüne koydu. Kaldırdığı ağır satırı öyle bir indirdi ki... o anda kovan kolunu tuttu. Gördüğü şeyin dehşetinden gözleri dışarı fırlayan Hacı Kasab'ın önüne:

“Al bakalım, şu diyetini verdiğin şeyi!” diye hızla fırlattı. Sonra esvabının kolsuz kalan yenini sıkı bir düğüm yaptı. Dükkândan çıktı.

Onun vaktiyle geldiği yer gibi, şimdi gittiği yeri de şehirde kimse öğrenemedi.

Düşünme Zamanı

Badik Ahmet, semtinin en eski kabadayılarındandı. Daha on altı yaşında tüysüz bir çocukken Aksaray'ın palabıyık "On ikililer"ine karşı koymuş... Kıvrırcık Emin'i Samatya'da sekiz yerinden vurarak üç sene Mehterhane'de yatmıştı. Meşrutiyet gürültüsü çıkmasaydı şöhreti daha çok büyüyecek... ihtimal bir gün İstanbul'un en azılı külhanbeylerine baş olacaktı. Fakat On Temmuz... bu ocağı, üzerine kova ile su dökülen bir marsık gibi söndürmüştü. Tulumba talimleri, semai kahveleri yavaş yavaş tenhalaşmış, yeni yetişenlerin çoğu askere alınmış... eskiler; genç hürriyet jandarmalarının aman vermez takipleri altında darmaduman olmuşlardı. Artık hiçbir dalavere çevrilemiyordu. Galata'da baş alınan evler bir gece içinde istiklallerini ilan ederek en meşhur hamilerini kovmuşlardı. Kolayını bulup "serseridir!" diye dışarıya sürülmekten kurtulanların kimi kahve, kimi kuşçu dükkânı açmış, kimi kolcu yazılmış, kimi uşak olmuş, kimi gazete mü-

badik: ördek, kaz gibi yürüyen; kısa boylu, bodur. **On ikililer (Onikiler):** Bir zamanlar İstanbul'da etkili olmuş kabadayılar topluluğu. **Mehterhane:** İstanbul argosunda hapisane. **Meşrutiyet:** 10 Temmuz 1908'de ilan edilen II. Meşrutiyet. **marsık:** yanarken söndürülmüş, bu yüzden yarı yanmış odun parçası. **semai kahvesi:** İstanbul'da sazlı sözlü eğlenceler düzenlenen çalgılı kahve. **dalavere:** gizli ve hileli iş. **baç:** (burada) haraç. **hami:** koruyucu. **kolcu:** (eskiden) köylerde görev yapan güvenlik görevlisi. **müvezzi:** dağıtıcı.

vezziliğine başlamıştı. Ama Badik Ahmet... yaşamak için yine bir iş tutmadı.

“Bu bizim şanımıza yakışmaz.” dedi. Günlerce, hasta bir sırtlan sükûnuyla, eski meyhanelerde gezdi, tozdu... Evvelden buraları onların çöplüğüydü. Kendilerinden başka kimse ötemezdi. Artık meyhaneciler, çıkarken ceplerine avuç dolusu para koymak değil hatta içtikleri bir iki kadehin masrafını bile almaya kalkıyorlardı. Dünya birkaç hafta içinde, işte bu kadar tanınmayacak derece değişmişti. Badik Ahmet, hesap isteyen patrona “Eski günleri ne çabuk unuttun?..” gibi için için gülümser, borcunu tezgâhın ıslak çinkosu üstüne hususi bir afiyle atarken:

“Bu da geçer yahu...” derdi.

Bir sene... iki sene... beş sene... Bu hâl geçmedi. Genç Hürriyet jandarmaları büyüdükçe daha ziyade faaliyetlerini arttırdılar. Boz kalpaklı şık polisler kimseye göz açtırmıyorlardı. Badik Ahmet bir muayyen iş tutmamakta inat etti. Hapse girdi, çıktı. Sürüldü, affoldu. Yine İstanbul’a geldi. Ama eski omuzdaşları gibi ne kahve, ne kuşçu dükkânı açmaya, ne kolcu yazılmaya, ne de gazete müvezziliğine tenezzül etti. Kendi kendine:

“Bıçağım hakkı yaşarım.” diye mırıldanarak derin bir iftihar duyardı. Lâkin bu iftiharı pek boştu! Eski çamlar bardak olalıdan beri, hani o evvelden herkesi titreten “söğüt yaprağı” Bursa bıçağını artık kullanmak şöyle dursun, hatta gölgesini bile gösteremez, hatta lafını bile edemezdi. Yalnız kumarla geçiniyordu. Çok soğukkanlıydı. Ne yapacaksa, yapmadan kurar, hatta programını yanındakilere de söylerdi. Kıvırcık Emin’i vurduğu akşam Sandıkburnu’nda kafayı çekerken meclistekilere bir saat sonra onu nerede, nerelerinden, kaç defa şişleyeceğini söylemişti. Kumara otururken evvela sermayesine bakar, sermayesinin iki mislini alınca daha ziyade

sükûn: sessizlik. **afi:** gösteriş, çalım. **kalpak:** kesik koni biçiminde deri, kürk ve kumaştan dikilen eski bir başlık. **muayyen:** belirli, belirlenmiş.

tamaha düşmez, hemen kalkar; sermayesinin yarısını verince zararını çıkarmak için de artık masanın başına yapışmazdı.

“Bu gece şansım yok!” der, çabucak sıvışır. “Şans” onca “mehtap” gibi bir şeydi. Doğdu mu doğardı. Doğmadı mı inat beyhudeydi. Bu itikadı sayesinde işte kumardan hiç zarar görmezdi. Tıpkı havanın geceleri gibi kumarın geceleri de ayda otuz tane idi. Bu gecelerin on beşi mehtaplı, on beşi mehtapsızdı, karanlıktı... Mehtaplılarda sermayesinin iki mislini alır, mehtapsızlarda yarısını verirdi. Neticede kâr muhakkaktı! Lâkin işte yalnız kumarın geceleri, havanın geceleri gibi, muntazam bir takvime göre birbir arkasına, sıra ile gelmezdi. Bu gece bakarsın ayın on dördü! Yarın gece zifirî karanlık... Tatavla’dan beri bu intizamsızlığı düşüne düşüne etrafını görmeden yürüyen Badik Ahmet kendini Boğazkesen’de bulunca durdu. Sağ elini yeleşinin cebine attı. Parmakları boşa gidince güldü:

“Ulan! Ne çabuk unuttum be!” dedi. Saate bakacaktı. Halbuki saatini, kösteğini bu gece vermişti, Gözlerini göğe kaldırdı. Güneş yoktu. Eşek ıslatan bir yağmur serpeliyordu. Her halde öğle çoktan geçmiş olmalıydı. Karnı açlıktan zil çalıyordu. Bir simit alacak değil, hatta Köprü’yü aşacak tek bir meteliği yoktu. Mihaniki bir hareketle eğildi. Pantolonunun kadiife paçalarını kıvırdı. Trablus kuşağını yokladı. Siyah sıfır fesinin altından fışkıran yağlı karışık saçlarını kaşıdı. Sonra ellerini arkasına bağladı. Sübekten çarpık kalan bacaklarını yanlara atar gibi yengeçvari yürümeye başladı. Geniş omuzları boyunu çok kısa gösteriyordu. Çıkık yanakları bugün pek solgundu. Dünden beri işte ne yemek yemiş, ne de uyumuştı.

“Ah, akla yelken ettim!” diye yassı kafasını salladı. Acı bir pişmanlık azabı kocaman tekerlek suratını buruşturuyor, küçük gözlerini daha ziyade küçültüyor, uzun kâkülleri altın-

tamah: Aç gözlülük. **beyhude:** yararsız, boşuna. **itikad:** inanma. **muntazam:** düzenli. **zifiri:** koyu siyah. **köprü:** Galata Köprüsü (eskiden para ile geçilirdi). **metelik:** on para, çeyrek kuruş değerinde eski bir para. **mihaniki:** düşünmeden, alışkanlık sonucu yapılan (iş). **sıfır / fes:** eski bir başlık olan fesin genişliğini gösteren ve bir yerine kullanılan ölçüsü (bir numara fes). **sübek:** eskiden be-bekler altlarını ıslatmasın diye bacakları arasına konulan şişe ya da boru.

da daracık kalan alnını katmerlendiriyordu. Dün gece daha masaya oturur oturmaz sermayesinin yarısını vermişti. Mehtap olmadığının anlamak icap ediyordu. Birkaç yabancı vardı. Onların karşısında ilk elde çekilmeyi şanına yediremedi. Yine oynadı. Verdi, aldı. Aldı, verdi. Nihayet saatini, kösteğini, altın kakmalı gümüş tabakasını, ağır kehribar ağızlığını masanın üstüne bıraktı. Soyuldu. Soğana döndü. Çünkü bu gece mehtapsızdı. Daha işin başında bırakıp sıvıyacaktı.

“Kabahat bende!” diye tekrar başını salladı. Bütün bütün badikleşerek dik yokuşu inmeye başladı. İnce, belirsiz, rutubetli, pis yağmur dinmiyordu. Gözleri yerde, yine etrafını görmeden gidiyordu. Ansızın göğsüne birisi hızla çarptı. Geri geri sendeledi. Azıcık daha düşecekti. Derin bir uykudan uyanır gibi şaşalayarak başını kaldırdı. Kumar zıyanı zaten canını sıkıyordu. Öfkelendi. Bağırды:

“Çüş, be!”

“...”

Çarpan aldırmadı. Yürüdü. Badik Ahmet’in elmacık kemikleri, fırlak tombul yanakları kıpkırmızı oldu. Arkasında ki elleri yanlarına sarktı. Döndü. Fena bir küfür bastı. Çarpan yine duymadı. Badik küfrünü daha mufassal tekrarladı. Yine çarpanın aldırдыğı yok!

“Acaba sağır mı?” diye düşündü. Hayır, ona ehemmiyet vermiyordu işte... Aklından, her hakarete uğradığı zaman ki gibi, eski günler geçti. Şimdi yanında söğüt yaprağı bıçağı olsaydı da gidip bir... Halbuki yanında toplu iğne bile yoktu! Ama icabında yine yumruğunu kullanabilirdi. Düşünmedi. Kendine ehemmiyet vermeyen bu adamın arkasından yürüdü. Bu, orta boylu bir herifti. Başında eski bir kalpak vardı. Ökçeleri yenmiş ayakkabılarının üstünde çamurlu paçaları lime lime sarkıyordu. Yetiştı. Omzundan itti:

“Sağır mısın be?”

“...”

mufassal: ayrıntılı (ağırlaştırılmış olarak).

“Kör müsün?”

“...”

Kalpaklı adam durmuş, hiç cevap vermiyor, dik dik onun yüzüne bakıyordu. Badik:

“Ne o? Tanıyamadın mı?” diye sordu. Yabancı:

“Tanıdım.” dedi.

“Tanıdın mı!”

“Evet.”

“...”

Bu, ona meydan okumaktı! Tanıyordu ha... Ellerini kalçalarına kaldırdı. Karşısındakini kalpağından ta patlakları gözüken kunduralarına kadar bir süzdü. Tıraşı büyümüş, soğuktan dudakları, burnu morarmış, gözleri kanlanmış, benzi sapsarı, sıskanın biriydi. Başını salladı.

“Alimallah bir yumruk inersen!”

Dövecekti. Bir vukuat çıkarmamak için sabretmeli, aldırmamalıydı.

Yabancı:

“Niye vuracaksın be Ahmet?” dedi.

“...”

Badik Ahmet döndü. Tekrar baktı. Yabancı kirli çürük dişlerini göstererek gülümsüyordu. Sordu:

“Benim adımlı ne biliyorsun?”

“Sen, beni tanıyamadın mı?”

“Yo...k!”

“Bak, ben seni tanıdım.”

“...”

Badik Ahmet'i tanımak hiç güç değildi. On sene evvelki külhanbeyi modasını o tek başına hâlâ muhafaza ediyordu. Koyu siyah fesi yine sıfırdı. Siyah şeritli bol pantolonu yine açık karadut rengineydi. İpek Trablus kuşağı, “yardan ayrıldımvarı” çapraz yeleği, gümüş muskalı kalın boynundan kenarları gözüken, kavun içi fildekoz fanilas... dar kollu, kısacık

fildekoz: İskoçya ipliğinden yapılmış.

siyah trikodan ceketini... rugan maskaratlı, yumurta ökçeli kunduraları... hiç değişmemişti! Afilli afilli burnunu çekti. Kendi ismini bilen şu yabancıya dikkatle baktı. Hafif bir ahır, bir gübre kokusu duyar gibi oldu. Üstü başı pek berbattı. Sarı aba pantolonuyla ceketini kir içindeydi. Yakası yağdan görünmüyordu. Kalpağının tüyleri dökülmüş, etrafı kelleşmişti. Yeni hapisten çıkmış bir at hırsızına benziyordu. Badik Ahmet:

"Tanıyamadım," dedi; "kimsin?"

"Bak, bak."

"..."

"Daha bak."

"..."

Baktı. Baktı. Burnunu çekti. Dikkatle baktı. Hayır. Bir türlü gözü ısıramıyordu.

"Adın ne?" dedi.

"Murat... "

"Hangi Murat?"

"Ödlek Murat..."

"Ödlek Murat mı?"

"Evet."

"Hangi Ödlek Murat?"

"Hangi Ödlek Murat ha?.."

"?.."

"!.."

Badik Ahmet bir adım geriledi. Ağzı bir an açık kaldı. Kalın kaşlarını kaldırdı. Küçük gözlerinin kirpiksiz kapaklarını yırtılacaktı.

"Ulan, bu kıyafet ne?" diye haykırdı.

"Ee, dünya bu..."

"!?!"

"Düşmez kalkmaz bir Allah..."

"!!!"

İşte aşağı yukarı dokuz sene vardı ki bu aziz arkadaşını

rugan: Parlak deri, bu deriden yapılmış. **maskarat:** ayakkabıda dikişle ayrılan ön kısım.

ilk defa görüyordu. Görmeye görmeye tamamıyla unutmuştu. Eski zamanları bir anda, hep birden hatırladı. Hey gidi zaman, hey.. Bu Murat neydi bir vakitler... Galata memleketinde, İstanbul'da, Eyüp'te, Üsküdar'da namı söylenirdi. Semaî kahvelerinde onun gibi destan söyleyen, mâni düzen yoktu. Çok cesurdu. Ama en ufak, en ehemmiyetsiz şeyi derin derin düşünür, derin derin hesap ederdi. Onun için "Ödle" lakabını almıştı. Hiç hapse girmemiş, ömründe bir defacık olsun karakola çağırılmamıştı. Namuslu kabadayılardan. Semt halkı ona "haysiyet, mertlik, doğruluk" timsali gibi bakarlar, en nazik kalem beyleri bile onu yerden selâmlarlardı. "Racon"a muhalif nefes bile almazdı. İki eski arkadaş ansızın alevlenen hatıralarının şaşkınlığıyla bir müddet manasız manasız bakıştılar. Badik Ahmet kalbinde, merhameti andırır, bir elem duydu. Lâf olsun diye sordu:

"Ölmüş müydün? Neredeydin be?"

"Sorma."

"Söyle, söyle."

"Hürriyet'te iftiraya uğradım. Sivas'a sürüldüm, işte..."

"Ee?"

"Orada kahvecilik ettim."

"Buradakiler gibi. Sonra?"

"Balkan Muharebesine gönüllü geldim."

"Sonra?"

"Bu muharebede kasıgı çıkık diye askere almadılar. Dört senedir Arnavutköyü'nde bir beyin konağında uşaktım. Atlarına bakıyordum. Boğaz tokluğuna... Ölmeyecek kadar geçiniyordum."

"Ee, şimdi?"

"Boştayım."

"Neye kapıdan çıktın?"

Ödle Murat, aba ceketinin düğmesiz göğsüne elini vurdu. Gözlerini süzerek başını salladı:

racon: kabadayılıkta kural; yol, yöntem.

"Sorma, dedim ya..."

"Söyle, be."

"Ben çıkmadım. Bey beni kovdu."

"Ulan Ödle! Sen hiç falso etmezsin. Kabahatin tutulmaz. Nasıl oldu bu?"

Sefilin solgun gözleri parladı. Pençelediği şeyi ısırarak bir canavar gibi kirli dişlerinin sağ sırasını gösterdi:

"Öyle tahammül ettim, öyle tahammül ettim ki..." dedi; "yağsız bulgur çorbasından başka bir şey vermiyorlardı. Dört ata yalnız başıma bakıyordum. Günde iki defa hepsini kaşığılayıp, ayrı ayrı ovuyordum. Dişimi sıktım, ne emrettilerse yaptım."

"Eey, niçin kovuldun?"

"Bir hafta evvel... Atın birini binmek için beye getiriyordum. Elindeki gazeteden ürktü. Şahlandı. Zapt ederken kazara ayağına bastım."

"Eey?.."

"Ayağına bastığın için beni kovdu."

Badik Ahmet iyi anlamadı." Sordu:

"Beyin ayağına mı bastığın için?"

"Yok canım..."

"Ya kimin?"

"Atın..."

"Atın mı?"

"Evet, atın ayağına!"

"..."

Badik Ahmet'in güleceği tuttu. Yuvarlak, iri yumruğu ile ince seyrek bıyıklarını düzeltti. İçinden: "Vay ölüsü kınalı! Kabahata yan gel..." dedi.

Bu, olur iş değildi. Ama... Allah insanı düşürmesin bir kere... Eski namlı arkadaşının haline ağlayacağı geldi. Ama yine güldü:

"Ne insafsız herifmiş o, be?..."

falso etmek: yanlış davranmak.

“İnsafın dünyada yalnız adı kalmış!”

“Aldırma... Bu da geçer!”

“Zaten aldırdığım yok ya...”

Badik Ahmet ellerini cebine soktu. Ah bari, şu zavallıya ikram edecek bir sigarası bulunsaydı.

“Aldırdığım yok, diyorsun ama öyle dalmıştın ki...”

“Yok canım.”

“Hayır, inkâr etme. Bu hakaret senin ciğerine işlemiş. ‘Atın ayağına bastın!’ diye kovulmak... Doğrusu ben olsam o beyin anasını ağlatırdım. İlerisini düşünmezdim. Sen eski Ödleğ’sin. Polisten korkarsın. İşte böyle düşünüp durursun.”

“Düşünmem.”

“Nasıl düşünmezsin? Şimdi beni görmedin, çarptın. Yere devirecektin.”

“Sana mı çarptım?”

“Bak haberin yok. Ne kadar dalmışsın. Arkandan tanımadım. Bastım küfrü. Yine duymadın. Yoksa sağır mısın?”

“Sağır değilim.”

“Uğradığın hakarete aldırımıyorsan o kadar derin ne düşünüyorsun?”

“Ne mi düşünüyorum?”

“Ne düşünüyorsun?”

Ödleğ Murat, bu kıyafeti düzgün eski arkadaşına acı acı baktı, acı acı sırttı. Ağzının etrafında açılan kirli çizgiler o kadar derindi ki uzamış tıraşının altında bile görünüyordu. Üşümüş, donmuş gibi kaba nasırlı, pis ellerini karnının üstünde sıkıyordu.

“Açım be...” dedi.

“Aç mısın?”

“Hem üç gündən beri...”

“Kertenkele misin be mübarek? Üç gün nasıl aç durdun? Hiç bir şey yemedin mi?”

“Dün Salıpazarı’ndaki apartmanın önünden geçiyordum. Kapının önünde süprüntü tenekelerinden biri devrildi. İçin-

den üç tane külbastı kemiği kaptım. Süprüntücü merhametliymiş. Sesini çıkarmadı."

"O kemikleri yedin mi?"

"Yemeyip ne yapacağım!"

"Ulan, nasıl yedin?"

"Bayağı."

"Atıyorsun ulan..."

"Vallahi! Evvela kemikleri iyice kemirdim. Sonra taşla kırdım, ezdim, hamur gibi yaptım, yedim."

Bir insanın köpek gibi kemik yemesi Badik Ahmet'in çok hoşuna gitti. Cebinden çıkardığı sağ elini hızla uyluğuna vurdu:

"Vay anasını be... Bari karnın doydu mu?"

"Ne gezer, yalnız ölmedim işte..."

"Demek şimdi derin derin düşündüğün açlıktı?..

"Açlık ya..."

"..."

Badik Ahmet sustu. Elli ayaklı bir adamın bu kadar düşmesine vicdanı razı olmadı. Ödlelik ne fena şeydi! Kendi aylarca meteliksiz gezdiği halde aç kalmak değil, hatta yemek vakitlerini bile değiştirmemişti. Fani dünyada ne olmak ihtimali vardı.

"Demek açlığını düşünüyorsun ha?"

"Evet."

"Bunda düşünecek bir şey yok!" dedi.

"Nasıl?"

"Ben uğradığın haksızlığı düşünüyorsun sandım. Eğer düşündüğün yalnız buysa... hiç..."

"Nasıl hiç canım? Ölüyorum be!"

"Ben senin karnını doyururum."

Murat'ın birdenbire yüzü güldü. Sarı yanaklarına hafif bir renk geldi.

"Eksik olma..." diye mırıldandı.

"Haydi yürü! Vay enayi vay... Düşünecek şey mi bu?"

“ ... ”

Yokuşu yan yana inmeye başladılar. Badik Ahmet durdu. Bir sağa, bir sola baktı. Biraz düşündü. Sonra sağa, Galata'ya doğru yürüdü. Caminin kapısı karşısında, her nedense dört beş tramvay birikmiş, lokomotifsiz bir tren gibi duruyordu. Çok gitmediler. Badik Ahmet sendeleyerek döndü. Önünde durduğu dükkânın pis tozlu camları üstünde gayet kötü mavi bir boya ile “Gülistan Lokantası” yazılmıştı.

“Buraya girelim!” dedi.

“Üstüm başım pek berbat.”

“Beğenmeyen kızını vermesin.”

“Ahmet, gel buraya girmeyelim. Bana bakkaldan peynir, ekmek al, yeter.”

“Haydi ulan... Peynir ekmek yenir mi, enayi?”

“ ... ”

Hızla camlı kapıyı itti. Lokantaya girdi. Dükkânın sahibi şişman Yahudi, ürkmüş gözleriyle bu yeni gelenlere bir baktı. “Buyurun...” diyemedi. Yutkundu. Ödlek Murat büyük bir kabahat yapmış gibi kirli boynunu sivri omuzlarının arasına çekiyor, karnının üstünde yağlı ellerini daha beter sıkıyordu. İçerde başka kimse yoktu. Badik Ahmet yemekleri gözden geçirdi. Et, sebzeler, pilav... Hatta ucundan birkaç tane alınmış koca bir tepsi baklava da vardı.

“Âlâ...” dedi. Tezgâhın ta yanındaki esmer mermer masaya yaklaştı. Kısa iskemleye çöktü. Kapının önünde ayakta kalan Murat'ı çağırdı. Karşısına oturttu. Şaşkın şaşkın bakan Yahudiye bağırdı:

“Ulan, iki tabak et getir.”

“Soğuktur efendim...”

“Ne olursa olsun. Getir diyorum be...”

“ ... ”

Yahudi, suratını ekşiterek tabakları getirdi. Bir dilimden fazla ekmek vermek istemiyordu. Badik Ahmet:

“Ulan! Parama geçer hükmüm!” diye bağırdı. “Getir di-

yorum iki okka ekmek... Okkası bir mecidiye mi? İki mecidiye mi? Kaç kuruşsa..."

Yahudi'nin, on kuruşa aldığı ekmeği iki mecidiyeye satmak fırsatını kaçırmak elinden gelmezdi. Çok düşünemedi. Neşelendi. Tezgâhın altındaki kırmızı bezden çamurlu eteğini kaldırdı. İki ekmek çıkardı. Kesmeden, biçimlerini pek beğenmediği müşterilerinin önüne koydu. Badik Ahmet'in de çok karnı acıkmıştı. El kadar kopardığı ekmek parçalarını yuvarlarken karşısında üç gündür aç yaşayan Ödlek'in yiyişine bakıyor, gülümsüyordu. Zavallının toprak rengi elleri şakır şakır titriyordu. Kopardığı ekmeği hızla yemeye batırıyor, hiç çiğnemedi yutuyordu. Yutarken tabağın içine dikilen gözleri yerlerinden fırlıyor; lokmasının, kirli uzun boynunda, kırılmamış iri bir ceviz gibi, kabararak geçtiği belli oluyordu. Badik Ahmet şarap da istedi, içti. Her yemekten üçer tabak gövdeye yuvarlardılar. Bir bir arkasına onar baklava yediler. Badik:

"Ah, bir de sigara olsa!" dedi. Murat dudaklarını yalıyor, karnında gayet tatlı, gayet uyuşuk bir ağırlık hissediyordu. Titremesi geçen elleriyle pantolonunun üstündeki siyah kayış gevşetti. Kulakları çınlıyor, şakaklarından dağılan bir hararet, ılık bir hamam havası gibi, ensesinden akıyor, sırtından geçiyor, bütün vücudunu ürpertiyordu. Bugün kendine hayat veren arkadaşının mert yüzüne, Allah'ını gören bir mümin gibi, huzû ile bakıyordu. Badik Ahmet sordu:

"Daha ne istiyorsun?"

"Hiç..."

"Söyle, şöyle, kahve mi?"

"Hayır valla... Artık kalkalım, istersen."

"Nasıl istemem."

"Öyleyse kalkalım."

"Nasıl kalkalım."

"Bayağı."

okka: 1282 gramlık eski bir ağırlık ölçüsü birimi. **mecidiye:** Padişah Abdülmecid döneminde çıkarılan 20 kuruş değerinde gümüş Osmanlı parası

Badik Ahmet:

"Ulan bende tek metelik yok." diye kahkahayı bastı.

"Ne..."

"Vallahi!"

"Ee, biliyorsun, bende de yok. Ne yapacağız?"

"Ulan, karnın açken ıslanmış eşek gibi düşünüyordun. O vakit 'düşünme'nin ne faydası vardı?"

"Ee?"

"Şimdi düşün işte? Ne yapacağız?"

"Ne yapacağız?"

"Ne yapacağız?"

"!"

" "

Ödlele Murat düşünmek istedi. Lakin insan tok karınla hiç düşünemiyordu! İstemeye istemeye gözleri lokantacıya kaçtı. Tezgâhından bu obur müşterilerinin laflarına kulak kabartan Yahudi'nin patlak mavi gözleri birdenbire derinleşmiş, birdenbire kaşları çatılmış, ağzı bir karış açık kalmış, çirkin suratı o kadar tuhaf olmuştu ki...

Ödlele kendini tutamadı. Başını önüne eğdi. Sivri omuzlarını kısıtı, fıkır fıkır gülmeye başladı.

Türkçe Reçete

Belkıs, geniş yatağında, mavi ipek kaplı yorganının altında sıkılmış bir yumruk gibi yusyumru yatıyordu. Sabahleyin vurdumduymaz kocasıyla yine bir fasıl gürültü etmişti. Şimdi sınırları çekiliyor, kalbi sızlıyor, başı çatlayacak gibi ağrıyordu. Kendi kendine:

“Ölüyor muyum?” dedi. Bağırarak, geceliğini parçalamak, yerlere atılmak istiyordu. Fakat ağır bir kâbus hareket-sizliğiyle bir şey yapamıyor, dişlerini sıkıyor, zangır zangır titriyor, inim inim inliyordu. Onun feryatlarını, “Eleni” ta aşığından işitti. İmdadına koştu.

“Hanımcığım, ne oluyorsunuz?” diye yorganı kaldırdı.

“Ölüyorum, kız...”

“Ah Panayi... Susunuz!”

“...”

Belkıs feryadını yine tekrarladı:

“Ölüyorum. Bu sefer ölüyorum...”

“Susunuz, kale...”

“Ölüyorum, Eleni...”

kâbus: korkutucu düş, sıkıntı (karabasan). **Panayi** (Rumca): Meryem Ana (Panayia). **kale** (Rumca): yahu, be.

“Kolonya ile bari göğsünüzü ovsam...”

“Hayır, hayır...”

“Yüzünüze su serpsem...”

“Hayır, hayır... Telefona koş! Doktor Şerif’i çağır... ‘Hanım son nefesini veriyor!’ de. Araba mı bulur, at mı, otomobil mi? Kuş olsun, uçsun gelsin! Bir dakika geç kalırsa cenazemi görür. Böyle söyle işte...”

“Peki hanımcığım!”

“Haydi koş, diyorum!”

Hizmetçi kız aynalı dolabı, kapalı pencereleri zangırdatan bir çabuklukla kapıdan fırladı. Belkıs daha yusyumru oldu. Daha keskin, daha acı inlemeye başladı.

Doktor Şerif onun biraz akrabasıydı. Şimdiye kadar hiç kendisini göstermemişti. Ama herkesten methini işitiyordu. “Kadın hastalıkları” mütehassısıydı. İki sene evvel mektepten çıkmış, pek büyük bir şöhret kazanmıştı. “İnsanı lafla iyi ediyor...” diyorlardı. Belkıs çok beklemedi. Yarım saat geçmeden iri yarı, şuh bir delikanlı odaya girdi. Karyolanın yanına konulan koltuğa oturdu. Belkıs hâlâ inliyordu. Teklifsizce yorganı kaldırdı.

“Neniz var, Belkıs Hanım?”

“Ah doktor, siz misiniz?”

“Evet, bendeniz...”

“Görmüyor musunuz, ölüyorum işte...”

“Görüyorum ki bir ilkbahar sabahı kadar pembe, bir diş kaplan kadar kuvvetli, yeni açan bir gül tomurcuğu kadar sağlam, yaşıyorsunuz!..”

Belkıs, azıcık doğruldu. Kaşlarını çattı:

“Rica ederim, şairliği bırakınız,” dedi; “hastayım. Bana bir ilaç veriniz.”

Doktor güldü:

şuh: neşeli, serbest tavrıyla.

"Hah... Şöyle! Biraz doğrulunuz bakayım."

"Hiçbir tarafım tutmuyor!"

"Gayret ediniz."

"Oh, oh..."

"Ben de yardım edeyim."

Nazik doktor, Eleni'nin şeytan bakışları altında, kollarının çıplak yerlerine dokunmamaya çalışarak hastasını doğrulttu. Arkasına, yanlarına yastıklar sıkıştırdı. Oturduğu koltuğu yatağa iyice bitişti. Kendi eviymiş gibi hizmetçiye:

"Haydi kızım, sen de bize birer şekerli kahve yap!" dedi. Sonra cebinden çıkardığı altın bir tabakadan yaldızlı bir Cigara çıkardı. Belkıs'a uzattı:

"Şunu alınız bakayım."

"İçmem doktor."

"İçinize çekmezsiniz. Hele bir yakınız."

"...."

Kendi de bir cigara yaktı. Dereden tepeden konuşmaya başladı. Daha kahve gelmeden ikinci cigaraları yakmışlardı. Belkıs açıldı. Doktor tıpkı bir kadın gibi konuşuyordu. Hep son günlerin dedikoduları... sevenler, sevişenler... ayrılanlar, barışanlar... intihar teşebbüsleri... kadınlık hukukuna dair fikirler...

Belkıs:

"Biz Avrupa kadınlarından çok talihsiziz. Onların büyük elemelerini uyutacak birçok teselli melceleri var!" diyordu.

Doktor sordu:

"Bu melce neresi?"

"Manastır! Orada bir kadın bedbaht oldu mu, kilisenin âgûşunda ezeli bir teselli bulur."

Doktor:

"Bırakınız rica ederim," diye güldü; "böyle melce olmaz olsun. Diri diri mezara girmek!.. Bilakis bizim kadınların melcei ne latiftir!"

elem: acı, üzüntü, keder. **teselli:** avunma, avuntu. **melce:** sığınılacak yer, sığınak. **manastır:** din kurallarına sıkı sıkıya bağlı rahip ve rahibelerin yaşadığı yapı. **âgûş:** kucak.

“Bizim melcemiz neresi?”

“Bilmiyor musunuz?”

“Hayır.”

“İsviçre.”

Belkis, beyaz çıplak kollarını, sık kumral saçlarını sarıyan bir kahkaha ile güldü. Türkiye’de bedbaht olduktan sonra âşığıyla İsviçre’ye itikafa çekilen bir hanımdan bahsettiler. Bir saat süren gevezelik Belkis’a bütün ıztıraplarını unutturdu.

Doktor, “Size doyum olmaz!” diye gülerek müsaade istedi. Kalktı. Güzel hastasının elini öperken o:

“Fakat bana bir ilâç!” dedi.

“Baş üstüne!” diye eğildi. Cebinden çıkardığı maroken defterden bir yaprak kopardı.

Kurşun kalemi elinde, düşünüyordu.

“Aman doktor, acı bir şey olmasın?”

“Peki” dedi.

“Hap, kaşe falan da olmasın, iğrenirim.”

“Peki...”

“Toz da olmasın, genzime kaçır gibi oluyor.”

“Peki...”

“Haricî ilâç da istemem. Kokusuna dayanamıyorum.”

“Peki... Size öyle bir ilâç vereceğim ki bir anda hiçbir ıztırabınızı bırakmayacak. Ne başınızda ağrı, ne içinizde sıkıntı, ne gönlünüzde üzüntü kalacak!”

“Ah...”

“Evet!”

Doktor Şerif gülümsedi. Yazmağa başladı. Belkis yan gözle yazdığına bakıyordu:

“A!.. Doktor, Türkçe mi yazıyorsunuz?” dedi.

“Evet.”

bedbaht: mutsuz, bahtsız, talihsiz. **itikaf:** bir kenara çekilerek kimselere görünmeme. **maroken:** işlenmiş keçi derisi, bu deriden yapılmış. **kaşe:** içinde toz halinde ilaç bulunan kapsül.

“Türkçe reçete olur mu hiç?”

“Niçin olmasın?”

“O hâlde siz de demek mutaassıp Türkçülerdensiniz!”

“Hayır.”

“Eey, niçin Türkçe yazıyorsunuz?”

“Yapacak eczacı belki Fransızca el yazısı okuyamaz.” diye... Yavaş yavaş, düşüne düşüne yazıyordu. Belkis uzaktan bakıyor fakat okuyamıyordu. Gram filan miktarını gösteren rakama benzer bir şey gözüne ilişmedi. Uzun uzun satırlardı.

“Yoksa, Şerif Bey, bu bir kocakarı ilacı mı?”

“Hayır, bilakis bir genç kadın ilacı...”

Doktor yazdığı kâğıda imzasını da attıktan sonra hastasına uzattı:

“Belkis Hanım fena hâlde asabından rahatsızdır. Başındaki ağrı midesindeki bulantı, vücudundaki kırıklık geçmek için behemehal şu tedbirler ittihaz olunacak:

Her sabah soğuk su ile ellerini, yüzünü yıkamak. Moda gazetelerinde gördüğü son şekil iki tayyörü hemen terziye ısmarlamak. Ağır fötr bir manto. “Babayan”a son gelen elmaslardan, incilerden en aşağı yedi parça hemen alınacak. Her gün temiz, kiralık bir otomobil içinde iki saat kadar bir gezinti.

Bu program noktası noktasına takip edilmezse rahatsızlığın pek vahim, pek tehlikeli ihtilatlara sebep olacağını fen nâmına haber veririm!”

Kadın Hastalıkları Müttehassısı

Şerif Zeki

...

“Nasıl?”

Belkis güldü. Doktorun ta gözlerinin içine baktı:

“Siz doktor değilsiniz!” dedi.

“Ya neyim?”

mutaassıp: bazı değer ve inançlara körü körüne bağlı; bağnaz, tutucu. **behemehal:** herhalde, mutlaka. **ittihaz olunmak:** gereken önlem alınmak. **ihtilat:** karışıklık, karmaşa.

Genç kadın az daha, “Duygulu bir koca, hisli bir erkek!..” diyecekti. Reçeteyi kırmızı, küçük dudaklarına götürdü. Hafifçe yutkundu:

“Doktordan fazla bir şey!”

“Ne?”

“Lokman! Azizim Lokman! Siz bir küçük Lokman’sınız! Sizi bütün kendim gibi hasta arkadaşlarıma tavsiye edeceğim!” dedi.

....

Rüşvet

Çarşı meydanının büyük çınar ağaçları, yere düşen gölgele-
rini alacalandırarak, fısıldıyorlardı. Kuvvetli bir rüzgâr esi-
yordu. Avukat Hacı Namık Efendi kâğıtlarım uçmasın diye,
zümrüt bir kameriye benzeyen küçükçük dükkânının cam-
larını indirdi. Sonra gitti, açık kapıyı iterken, heybesi omzun-
da semerli atının yuları elinde, sarıklı, kısa boylu, yuvarlak
bir köylünün yaklaştığını gördü.

“Merhaba Ali Hoca,” dedi; “böyle vakitsiz ne arıyorsun
burada? Daha pazara iki gün var...”

Köylü siyah sivri iki noktaya benzeyen mini mini gözleri-
ni daha ziyade küçülterek:

“Aleykümselâm Namık Efendi! Belâya düştüm. Bir dava
için geliyorum.” diye başını salladı.

“Eey gel, biraz konuşalım bakalım.”

“Konuşalım.”

“Derdini anlat bana bakayım.”

“Senden başka zaten kime anlatacağım?”

Atının yularını peykenin destek direğine bağladı. Küçük
dükkâna girdi. Ceviz yazıhanenin sağındaki hasırlı alçak se-
dire oturdu. Heybesini yanına koydu. Namık Efendi’nin uzat-

kameriye: bahçelerde yaz aylarında oturmak için yapılan kafesli, kubbeli çardak. **peyke:** genellikle eski iş yerlerinde bulunan alçak ve tahta sedir.

tığı tabakadan cigara sararken davasını anlattı. Hasmı köyün muhtarı Huysuzoğlu'ydü. Ona ait bir arsanın üzerine Ali Hoca vaktiyle bir bina yaptırmıştı. Şimdi o, neden sonra bu binayı kabullenmeye kalkıyordu. Halbuki bina kimin ise, yer de onun demekti...

Namık Efendi kır sakalını kaşıdı. Gözlüğünün üstünden bakarak:

"Sen haksızsın, Ali Hoca!" dedi.

"Haksız mıyım?"

"Evet."

"Hayır, ben haklıyım. Neye binayı yaparken sesini çıkar-mamış?"

"Çıkarmasın."

"Ben haklı olduğumu biliyorum, Namık Efendi. Davadan vazgeçmem."

"Kaybedeceksin!"

"Edeyim, zarar yok. Ama davadan vazgeçmem."

Namık Efendi haksız davaları almazdı. Ali Hoca'nın vekâlet teklifini reddetmek istiyordu. Fakat "Bozöyük" köyünün halkı otuz senelik müşterileriydi. Eşek ahırını beller gibi onun dükkânını bellemişler, hükümetteki her işleri için ona müracaatı âdet edinmişlerdi. Kışlık zahiresi de hemen hemen tamamıyla oradan gelirdi. Nihayet:

"Pekâla, senin bu işine bakayım. Kaybedince bana darıl-mayacaksın!" dedi.

"Darılmam, ama neye kaybedeceksin?"

"Çünkü haksızsın."

"Hâkime güzel bir koç göndersem?"

"Ne?.."

"O vakit davayı kazanamaz mıyım?"

"O vakit hiç şüphesiz kaybedersin işte!"

"Niçin?"

"Yeni hâkim senin bildiğin adamlardan değil..."

zahire: gerektiğinde tüketilmek üzere saklanan tahıl.

“ ... ”

Ali Hoca avukatının heyecanını anlayamıyordu. Ondan yeni hâkimin methini uzun uzadıya dinledi. Bu zat rüşvetin, hediyein korkunç bir düşmanıymış! En haklı davacı kendisine rüşvet vermeye teşebbüs etse o saatte onu haksız çıkarırmış!

Ali Hoca:

“Allah böyle doğruları dünya yüzünden eksik etmesin!” diye dua etti. Namık Efendi:

“Amin, amin!” dedi.

Davaya, doğruluğa dair bir saat kadar konuştular. Vekâlet için anlaştılar. Avukat ümitsizdi. Bu işi hatır için alıyordu. Haksızlık o kadar meydanda idi ki...

İki hafta sonra, aynı saatte Ali Hoca yeşil boyalı dükkânın kapısında görüldü. Namık Efendi bir arzuhal yazıyordu. Gözlüğünün üstünden müşterisini görünce güldü:

“Hoş geldin be! Ne dersin, davayı kazandık!” dedi. Bu kadar haksız bir hükmü hâkimin nasıl verdiğine bir haftadır şaşıyordu. Ali Hoca soğukkanla:

“Benim gönderdiğim koç sayesinde kazandık!” cevabını verdi.

“Ne!.. Sen hâkime bir koç mu gönderdin?”

“Evet.”

“Buna cesaret ettin ha...”

“Evet, ama, sen bana ‘Rüşvet düşmanıdır, kim hediye verirse haksız çıkar.’ dememiş miydin?”

“Evet.”

“Ben de koçu gönderirken kendi ismimi vermedim.”

“Ya ne yaptın?”

“Hasmım Muhtar Huysuzoğlu’nun ismini verdim.”

“ ... ”

arzuhal: dilekçe. **hasım:** düşman, karşı taraf.

İhtiyar avukatın kalem elinden düştü. Arkasına dayandı. Karşısında parlayan mini mini siyah gözlere bakakaldı. Meydandaki büyük çınar ağaçlarının derin fısıltıları, kapıda ayakta duran Ali Hoca'nın yanlarından, tepesinden, bacaklarının arasından giriyor, duvarlarına eski vilayet gazeteleri yapıştırılmış dükkâncığın içini dolduruyordu...

Yüz Akı

Mehmet Efendi on senedir kasabada oturuyordu. Köydeki tarlaları, bağları, bahçeleri ortak elinde kalmıştı. Aziz ahababı Müftü Hacı Ali Efendi ile dertleşirken:

“Hepsini yanmış, kül olmuş farz ediyorum. Artık dünyada bir tane olsun doğru adam yok!” dedi. Faziletin varlığına dini gibi iman eden Müftü:

“Var ama, sen bulamıyorsun,” diye başını salladı.

Mehmet Efendi taşı:

“Yok, yok, yok! Vallahi, billahi yok! Herkes yalancı, herkes dolandırıcı. Denemediğim ne hısım kaldı, ne akrabam. Kardeşim bile beni aldattı.”

“Öyleyse git malının başında otur.”

“Doğru söylüyorsun. Gemin oldu, kıçında... Çiftin oldu, içinde. Ne yapayım ki burada işlerimi bırakamıyorum.”

“Köydekilerini sat.”

“İttifak etmişler. Kimse almıyor.”

....

Müftü Efendi dünyada doğruluk faziletinin hâlâ var ol-

duğunu biliyordu. Fakat nasıl ispat etmeli? Mehmet Efendi gibi, kötülerin hilesine tutulanlar imanlarını da bozuyorlardı. Gel zaman, git zaman, bir gün gelecekti ki artık kimse kimseye inanmaz olacaktı.

“Benim tanıdığım bir çoban var. Çok doğrudur!” dedi.

“Çoban mı?”

“Evet...”

Mehmet Efendi yarasının üzerine yeni bir yara açılmış gibi suratını acı acı ekşitti.

“Hele o çobanlar!” diye derin bir ah çekti, bin beş yüz koyunumdan nihayet elli tane bıraktılar.

“Pekâlâ, bu elli koyunu benim söyledığım gibi doğru adama ver. Yüz yapsın!”

“....”

Mehmet Efendi güldü:

“Şaka etme.”

“Sahi söylüyorum.”

Müftü tanıdığı çobanı anlatmaya başladı. Bu dünyada yalan nedir bilmez bir adamdı. Gayet saftı. Dervişti. Ömrünü dağlarda, meralarda geçirirdi. Beş vaktine beş daha katardı. Müftü methettikçe Mehmet Efendi yumuşadı.

“Bari şu benim koyunları ona versek...” dedi. Ertesi gün yaylaya haber gönderdiler. Çobanı kasabaya çağırttılar. Mehmet Efendi, müftünün karşısında onunla anlaştı. Elli koyunu bu çoban gezdirecek, elli koyunun verdiği kârdan beşte biri kendine ait olacaktı. Koyunlar köyden getirildi. Bu küçük sürü ile çoban çıktı, gitti. Günler, haftalar, aylar geçiyordu. Mehmet Efendi müftüye rast geldikçe:

“Bu çoban doğru çıkarsa köydeki bütün işlerimi de ona bırakacağım.” diyordu.

“Göreceksin, göreceksin!”

“İnşallah...”

Bir sene sonra, bir cuma sabahı Mehmet Efendi evinin alt katındaki odada otururken “doğru çoban”ı karşısında gördü. Elinde büyücek bir toprak kapla ıslak bir post vardı. Bunları selâm vermeden sedirin yanındaki pencerenin içine bıraktı.

“Hoş geldin?”

“Hoş bulduk!”

“Otur bakalım...”

“Eyvallah!”

“Koyunlardan ne haber? Doğurmadılar mı?”

Çoban:

“Hepsi kısırmış!”

“Hiçbiri doğurmadı mı?”

“Hayır.”

“Yünlerini ne yaptın?”

“Daha kırpımadım.”

Mehmet Efendi anlamadı:

“Ne demek?”

“On iki tanesini çaldılar.”

“Eey?”

“Geriye ne kaldı?”

“Otuz sekiz.”

“Otuz ikisi geçen sonbahar kelebek oldu, öldüler.”

“Eey...”

“Geriye ne kaldı?”

“Altı.”

“Beşini kurt yedi...”

“....”

“Geriye ne kaldı?”

“Bir!..”

İşte bu bir koyuna da gözüm gibi bakıyordum. Evvelki akşam sağdım. Sütüyle şu yoğurdu yaptım. Dün sabah yay-

post: hayvan derisi. **kelebek:** geniş getiren hayvanların karaciğerine yerleşip ölümüne yol açan asalak hayvan ve onun sebep olduğu hastalık.

ladan inerken zavallı uçuruma yuvarlandı. İndim, başına gittim, bir de gördüm ki ölmüş. Daha soğumadan yüzdüm. İşte postu.

Çoban eliyle pencerenin yanındaki ıslak deriyi gösteriyordu. Mehmet Efendi kır sakalını sol eliyle tuttu. Kızardı, sonra sarardı. Çoban susmuyordu:

“Yoğurt iki buçuk okka... Yarım okkası benim, p stekideki hakkımı size bağışlıyorum!”

....

Mehmet Efendi hiç sesini çıkarmadı. Ayağa kalktı. Yoğurt kabını eline aldı, yavaş yavaş “doğru çoban”ın önüne geldi. Dolu kabı bütün kuvvetiyle kafasına geçirdi.

“Al hakkını kerata!” diye yumruklamaya başladı. Tekmeleye tekmeleye kapıdan dışarı attı!

Bu esnada Müftü Efendi dostunu ziyaretine gelmişti. Kapıda çobanı suratı yoğurt içinde görünce şaşırdı. Sordu:

“Ulan, bu ne hal?”

Saf çoban uğradığı haksızlıktan şaşırmış gibiydi. Fakat yine mantığını kaybetmemişti. Acı bir serzeniş tavrıyla:

“Ne olacak efendim,” dedi; “hesabını doğru veren işte böyle yüzünün akıyla dışarı çıkar.”

Forsa

Akdeniz'in esatir yuvası nihayetsiz ufuklarına bakan küçük tepe mini mini bir çiçek ormanı gibiydi. İnce uzun dallı badem ağaçlarının alaca gölgeleri sahile inen keçi yoluna düşüyor, ilkbaharın tatlı rüzgârıyla sarhoş olan martılar cılgın naralarla havayı çınlatıyorlardı. Badem bahçesinin yanı geniş bir bağdı. Beyaz taşlardan yapılmış kısa bir duvarın ötesindeki zeytinlik, ta vadiye kadar iniyordu. Bağın ortasındaki viran kulübenin kapısız methalinden bir ihtiyar çıktı. Saçı, sakalı bembeyazdı. Kamburunu düzeltmek istiyormuş gibi gerindi. Elleri, ayakları titriyordu. Gök kadar boş, gök kadar sakın duran denize baktı, baktı.

"Hayırdır inşallah!" dedi. Duvarın dibindeki taş yığınlarına çöktü. Başını iki ellerinin arasına aldı. Sırtında yırtık bir çuval vardı. Çıplak ayakları topraktan yoğurulmuş sanılacaktı. Zayıf kolları kirli tunç rengindeydi. Tekrar başını kaldırdı. Gökle denizin birleştiği dumandan çizgiye dikkatle baktı. Fakat görünürde bir şey yoktu.

Bu, her gece uykusunda kendini kurtarmak için birçok gemilerin pupa yelken geldiğini gören zavallı eski bir Türk forsa-

forsa: gemilerde kürek çeken tutsak. **esatir:** mitoloji, söylenceli öykü. **nihayetsiz:** sonsuz. **methal:** giriş. **pupa yelken:** yelkenli gemilerin rüzgârı arkaya alarak ilerlemesi.

sıydı. Esir olalı kırk seneden ziyade geçmişti. Otuz yaşında dinç, levent, kuvvetli bir kahramanken Malta korsanlarının eline düşmüştü. Yirmi sene onların kadirgalarında kürek çekti. Yirmi sene iki zincirle iki ayağından rutubetli bir geminin dibine bağlanmış yaşadı. Yirmi senenin yazları, kışları, rüzgârları, fırtınaları, güneşleri onun granit vücudunu eritemedi.

Zincirleri küflendi, çürüdü, kırıldı. Yirmi sene içinde birkaç defa halkalarını, çivilerini değiştirdiler. Fakat onun çelikten daha sert adaleli bacaklarına bir şey olmadı. Yalnız abdest alamadığı için üzüldü. Daima güneşin doğduğu tarafı solu ilerisine alır, gözlerini kibleye çevirir, beş vaktini gizli gizli, işaretle eda ederdi. Elli yaşına gelince korsanlar onu “Artık iyi kürek çekemez!” diye çıkarıp bir adada satmışlardı.

Efendisi bir çiftçiydi. On sene kuru ekmekle onun yanından çalıştı. Allah’a çok şükreliyordu. Çünkü artık bacaklarından mıhlı değildi. Abdest alabiliyor, tam kıblenin karşısına geçiyor, unutmadığı ayetlerle namaz kılıyor, dua edebiliyordu. Bütün ümidi memleketine, Edremit’e kavuşmaktı. Otuz sene içinde hiçbir an ümidini kesmedi. “Öldükten sonra dirileceğime nasıl inanıyorsam, elli yıl esirlikten sonra da memleketime kavuşacağıma öyle inanırım!” derdi. En şanlı, en meşhur Türk gemicilerindendi. Daha yirmi yaşındayken Tarık Boğazı’nı geçmiş, poyraza doğru haftalarca, aylarca, kenar kıyı görmeden gitmiş, rast geldiği ücra adalardan cizyeler almış, irili ufaklı donanmaları tek başına hafif gemisiyle berbat etmişti. O vakitler Türkeli’nde namı dillere destandı. Padişah bile kendisini saraya çağırılmış, maceralarını dinlemişti. Çünkü Hızır Aleyhisselâm’ın gittiği diyarları dolaşmıştı. Öyle denizlere gitmişti ki üzerinde dağlardan, adalardan

levent: (burada): uzun boylu, yakışıklı (kimse). **kadırğa:** yelken ve kürekle hareket eden eski savaş gemisi. **kible:** güney; Müslümanların namaz kılarken yüzlerini döndükleri yön. **mıhlı:** çivili. **poyraz:** kuzeydoğu. **cizye:** İslâm ülkelerinde Müslüman olmayanlardan alınan vergi. **nam:** ad, ün. **dillere destan:** herkesin bildiği, ünlü yayılmış. **Hızır Aleyhisselâm:** Hızır Peygamber. Ölüm-süzlük suyunu bulmak için Karanlık Ülkesi de dahil dünyayı gezmiştir.

büyük buz parçaları yüzüyordu. Oraları tamamıyla başka bir cihandı. Altı ay gündüz, altı ay gece olurdu! Karısını işte bu, senesi bir büyük günle bir büyük geceden ibaret olan başka cihandan almıştı. Gemisi altın, gümüş, inci, elmas, esir dolu vatana dönerken kenarsız denizin ortasında evlenmiş, oğlu Turgut, Çanakkale'yi geçerken doğmuştu. Şimdi kırk beş yaşında olmalıydı. Acaba yaşıyor muydu? Hayalini unuttuğu karlardan beyaz karısı acaba hâlâ sağ mıydı? Kırk sene-dir yalnız taht yerinin, İstanbul'un minareli ufku hayalinden hiç silinmemişti. "Bir gemim olsa, gözümü kapar, Kabataş'ın önüne demir atarım." diye düşünürdü. Altmış yaşını geçtikten sonra efendisi onu sözde azat etti. Bu azat etmek değil, sokağa, açlığa, perişanlığa atmaktı. İhtiyar esir bu viran bağın içindeki harap kulübeyi buldu. İçine girdi. Kimse bir şey demedi. Ara sıra kasabaya iniyor, ihtiyarlığına acıyanların verdiği ekmek parçalarını toplayıp dönüyordu. On sene daha geçti. Artık hiç kuvveti kalmamıştı. Hem bağ sahibi de artık kendisini istemiyordu.

Nereye gidecekti?

Fakat işte eskiden beri gördüğü rüyaları yine görmeye başlamıştı. Kırk senelik bir rüya... Türklerin, Türk gemilerinin gelişi...

Gözlerini kadit elleriyle iyice ovdu. Denizin gökle birleştiği yere yine baktı. Evet, mutlaka geleceklerdi. Buna o kadar emindi ki...

"Kırk sene görülen bir rüya yalan olmaz!" diyordu.

Kulübe duvarının dibine uzandı. Yavaş yavaş gözlerini kapadı. İlkbahar bir ümit tufanı gibi her tarafı parlatıyordu. Martıların:

"Geliyorlar, geliyorlar, seni kurtarmaya geliyorlar!" gibi işittiği tatlı seslerini dinleye dinleye daldı. Duvar taşlarının arasından çıkan kertenkeleler üzerinde geziniyorlar, çuvaldan esvabının içine kaçıyorlar, gür beyaz sakalının üstünde

cihan: dünya. **taht yeri:** başkent. **azat etmek:** özgür bırakmak. **kadit:** kurumuş. **esvap:** giysi.

oynaşıyorlardı. İhtiyar esir rüyasında ağır bir Türk donanmasının limana girdiğini görüyordu. Kasabaya giden yola birkaç bölük asker çıkarmışlardı. Al bayrağı uzaktan tanıdı. Yatağanlar, kalkanlar güneşin aksiyle parlıyordu.

“Bizimkiler! Bizimkiler!” diye bağırarak uyandı. Doğruldu. Üstündeki kertenkeleler kaçıştılar. Limana baktı. Hakikaten kalenin karşısına bir donanma gelmişti. Kadırgaların, yelkenlerin, küreklerin biçimine dikkat etti. Sarardı. Gözlerini açtı. Kalbi hızla çarpmaya başladı. Ellerini göğsüne koydu. Bunlar Türk gemileriydi. Kenara yanaşıyorlardı. Gözlerine inanamadı. “Acaba rüyam devam mı ediyor?” şüphesine düştü. Fakat uyanırken rüya görülür müydü? Kanaat getirmek için elini ısırdı. Yerden sivri bir taş parçası aldı. Alnına vurdu. Evet, işte hissediyordu. Uyanıktı. Gördüğü rüya değildi. O uyurken donanma burnun arkasından birdenbire zuhur etmiş olacaktı. Sevinçten, hayretten dizlerinin bağı çözülürdü. Hemen çöktü. Kenara çıkan bölükler, ellerinde al bayraklar, kalenin etrafına doğru ilerliyorlardı. Kırk senelik bir beklemenin son azmiyle davrandı. Birden kemikleri çatırdadı. Badem ağaçlarının çiçekli gölgeleriyle örtülen yoldan yürüdü. Kenara doğru koştu, koştu, koştu. Karaya çıkan askerler ak sakallı bir ihtiyarın kendilerine doğru koştuğunu görünce:

“Dur!” diye bağırdılar. İhtiyar durmadı; bağırdı:

“Ben Türk’üm, oğullar, ben Türk’üm!”

“...”

Askerler onun yaklaştığını beklediler. İhtiyar, Türklerin yanına yaklaşınca önüne ilk geleni tutup öpmeye başladı. Gözlerinden yaşlar akıyordu. Haline bakanların hepsi müteessir olmuştu. Biraz heyecanı sükûn bulunca ona sordular:

“Kaç yıldır esirsin?”

kanaat getirmek: doğru olduğuna inanmak. **burun:** denize doğru uzanmış kara çıkıntısı. **zuhur etmek:** ortaya çıkmak, belirmek. **müteessir olmak:** etkilenmek, üzülmek. **sükûn bulmak:** sakinleşmek, yatışmak.

“Kırk!”

“Nerelisin?”

“Edremitli.”

“Adın ne?”

“Kara Memiş.”

“Kaptan mıydın?”

“Evet...”

İhtiyarın etrafındaki askerler birbirine karıştı. Bir çığlık-tır koptu. “Bey’e haber verin! Bey’e haber verin!” diye bağrışıyorlardı.

İhtiyarın kollarına girdiler. Kuş gibi deniz kenarına uçurdular. Bir sandala koydular. Büyük bir kadirgaya çıkarıldılar. Askerin içinde onun menkıbelerini bilmeyen, şöhretini duymayan yoktu. Biraz güvertede durdu. Sevinçten kırk senedir hasret kaldığı millettaşlarını görmekten şaşırılmış, aptallaşmıştı. Ayağına bir çakşır geçirdiler. Sırtına bir kaftan attılar. Başına bir kavuk koydular.

“Haydi, beyin yanına!” dediler.

Kendini kadirgaya getiren askerlerle beraber büyük geminin kıçına doğru yürüdü. Kara palabıyıklı, sırmalı esvabının üzerine demir, çelik zırhlar giymiş iri bir adamın karşısında durdu.

“Sen Kaptan Kara Memiş misin?”

“Evet!” dedi.

“Hızır Aleyhisselam’ın geçtiği yerlerden geçen sen misin?”

“Benim.”

“Doğru mu söylüyorsun?”

“Ne yalan söyleyeceğim?”

“Aç bakayım sağ kolunu!”

İhtiyar kaftanının altından kolunu çıkardı. Sıvadı. Beye uzattı. Pazısında haç şeklinde derin bir yara izi vardı. Bu yarayı, gecesi altı ay süren bir adadan karısını kaçıırken almıştı. Bey ellerine sarıldı. Öpmeye başladı.

menkıbe: söylence. **kavuk:** sıkıştırılmış pamuktan yapılmış, üzerine sarık sarılan erkek başlığı.

“Ben senin oğlunum!” dedi.

“Turgut musun?”

“Evet...”

“...”

İhtiyar esir sevincinden bayılmıştı. Kendine gelince oğlu ona:

“Ben karaya cenk için çıkıyorum. Sen gemide rahat kal.” dedi.

Eski kahraman kabul etmedi:

“Hayır. Ben de beraber cenge çıkacağım.”

“Çok ihtiyarsın baba.”

“Fakat kalbim kuvvetlidir.”

“Rahat et! Bizi seyret!”

“Kırk senedir dövüşe hasretim.”

Oğlu:

“Vurulursun! Vatana hasret gidersin!” diye onu gemide bırakmak istedi.

Kara Memiş, o vakit, birdenbire gençleşmiş bir kaplan gibi doğruldu. Duramıyordu. Kalkan, kılıç istedi. Sonra geminin kıçında sallanan sancağı göstererek:

“Şehit olursam bunu üzerime örtün! Vatan al bayrağın dalgalandığı yer değil midir?” dedi.

....

cenk: savaş, çarpışma. **kıç:** teknelerde arka taraf.

Perili Köşk

Sermet Bey döndü, arkasındaki bekçiye, “İşte bir boş köşk daha!” dedi.

Küçük bir çam ormanının önünde beyaz, şık bir bina, mermerdenmiş gibi göz kamaştıracak derecede parlıyordu. Tarhlarını yabani otlar bürümüştü. Bahçesinin demir kapısında büyük bir “Kiralıktır” levhası asılıydı. Bekçi başını salladı:

“Geç efendim, geç!.. Orası size gelmez.”

“Niçin canım?”

“Demin gösterdiğim evi tutunuz. Küçük ama çok uğurludur. Kim oturursa senesinde erkek çocuğu dünyaya gelir.”

“On iki kişi nasıl sığarız beş odaya! Buraya bakalım, buraya... Tam bize göre...”

Bekçi tekrar kat’î bir işaretle:

“Burada oturamazsınız efendim....” dedi.

Sermet Bey, gözünü köşkten alamıyordu. Her tarafında geniş balkonları vardı. Temellerinin üzerine yaslanmış sanılacaktı. Kuluçka yatan beyaz bir Nemse tavuğu gibi yayvandı. Yirmi senedir, çoluğa çocuğa kavuşalıdan beri hep böyle bir yuva tahayyül ederdi. Asabî bir istical ile:

“Niçin oturamayız?” diye sordu.

tarh: bahçelerde çiçek dikmeye ayrılmış yer. **tahayyül etmek:** hayal kurmak. **asabi:** sinirli. **istical:** acele etme, ivedi davranma.

“Efendim, bu köşkte peri vardır.”

“Ne perisi?”

“Bayağı peri! Gece çıkar. Evdekilere rahat vermez.”

Sermet Bey, gözüyle gördüğüne, kulağıyla işittiğine inanarlardan değildi. Eliyle sıkı sıkıya tutup hissetmeyince bir şeyin varlığına hükmetmezdi. Gözle kulak onca birer yalan kovuğuydu. Yalanlar hep bize bu dört kapıdan girerdi. Fakat el... fakat lâmise, hiç dolma yutmazdı. Bütün hurafeler, batıl itikatlar dimağımıza hücum için gözle kulağa koşardı. Güldü,

“Perinin bize zararı dokunmaz!” dedi.

Bekçi bir küfür işitmiş gibi Sermet Bey’in yüzüne baktı.

“Her giren evvela böyle söyler, ama bir ay oturamaz.”

“Senin nene lazım. Haydi burasını gezelim.”

“Anahtarı sahibindedir.”

“Sahibi kim?”

“Sahibi Hacı Niyazi Efendi. İşte şu yandaki köşkte oturan...”

“Haydi anahtarı alalım.”

“Peki, amma...”

Döndüler. Sık ağaçlar arasından yalnız üst katının çatısı görünen kırmızı aşı boyalı bir eski eve doğru yürüyorlardı.

İhtiyar bekçi yolda beyaz köşkün tarihini kısaca anlattı. On senedir buraya girenler bir aydan ziyade oturamamışlardı. Evvela peri görünüyor, sonra büyük büyük taşlar atıyor, nihayet gelip camları kırıyor, içeridekilere geceleri hiç rahat vermiyordu. Kiracılardan ikisinin yüreğine inmiş, üçünün evlatlıkları çarpılmış, birisinin karısı korkudan altı aylık çocuğunu düşürmüştü. Gölgelerinde koyunlar otlayan çiçekli badem ağaçlarının altından geçtiler. Kırmızı köşkün yeşil kapısını çaldılar.

lâmise: dokunma. **dolma yutmak:** kandırılmak. **hurafe:** dine sonradan girmiş yanlış inanç. **batıl itikat:** boş, asılsız inanç. **dimağ:** beyin, bilinç.

Hacı Niyazi Efendi eski bir Evkaf memuruydu. Hürriyet'te tazminat alarak daireden çekilmiş, ev alıp satmakla geçinmeye başlamıştı. Fakat çok doğru bir adamdı. Senede belki yüz ev sattığı halde kendi Perili Köşk'ünü hariçten gelip Hanya'dan Konya'dan haberi olmayan enayi bir müşteriye sokmuyor, "Allah'tan korkarım, neme lazım!" diyordu. Köşkünün perili olduğunu hiç saklamazdı. Kapıyı kendi açtı.

Bekçi, Sermet Bey'in evi gezmek istediğini söyledi.

"Pekâlâ buyurun!" dedi. Önlerine düştü. Bahçeden geçtiler. Hacı Niyazi Efendi sokakta sarı aba cübbesinin cebinden piriñç bir anahtar çıkardı. Bahçe kapısını açtı. Sermet Bey'e:

"Bu anahtar köşkü de açar..." dedi. Yürüdüler, bahçe hakikaten biraz vahşiydi. Bakımsızlıktan, ayak basmamış bir dere içine dönmüştü. Köşkün arkasındaki küçük çam ormanında da vahşi bir sükûn vardı. Bekçi köşke girmede. Kapıda kaldı. Sermet Bey, ev sahibiyle gezdi. Tezyinata hiç diyecek yoktu. Alt kat bütün mermerdi. Sarnıç, banyo, kuyu, kümes, ahır... Hepsi tamamı.

"Kırası ne kadar?"

"Çok istemiyorum. Yüz seksen lira. Ama üç seneliğini peşin isterim."

"Niçin?"

"Bakınız beyim, niçin: Düşmanlarım köşk kiracısız kal-sın diye peri filan lafı çıkarmışlar. Birisi girdi mi, herkes fise-bilillah peri propagandasına başlar. Nihayet kiracılar işittik-leri yalanı, gördük sanıyorlar. Mesela kış ortası köşkü başıma bırakıp savuşuyorlar. Daha fenası, çıkanlar da propagandacı-lara katılıyor. İki sene daha böyle giderse malımı ne satabile-ceğim ne de kiracı bulacağım."

Sermet Bey sordu:

"Köşkünüz ne kadar boş kaldı?"

"Vakıa şimdiye kadar hemen hiç... Fakat giren, komşula-rın lafına kapılır. Çok durmaz. Ürker, kaçır."

Evkaf: Vakıflar İdaresi. **sükûn:** sessizlik. **tezyinat:** süslemeler. **fisebilillah:** karşılık bekleme-den. **vakıa:** gerçi.

“Ben ürkmem.”

“İnşallah.”

“Fakat üç senelik peşin, bu biraz ağır...”

“Ne yapayım beyim. Canım yandı. İsterseniz...”

Sermet Bey köşkü çok beğenmişti. Hem kirası da ucuzdu. Şimdi üç odalı kulübelerin seneliğine yüz elli lira istiyorlardı.

“Hemen o gün kontratı yaptılar. Üç senelik kira olan beş yüz kırk lira peşin verilecekti. Hacı Niyazi Efendi’nin evinden çıktıktan sonra Sermet Bey bekçiye çıkardı, bahşiş diye bir yirmi beşlik kâğıt verdi.”

Bekçi:

“Paranıza yazık oldu efendi,” dedi; “üç sene değil, üç ay oturamazsınız.”

“Görürsün.”

“Görürüz. Hacı Efendi her girenden böyle üç seneliğini peşin alır, ama hiç birisi bir yaz kalamaz. Verdikleri para da yanar.”

Sermet Bey bir hafta sonra kalabalık ailesiyle köşke taşındı. Halis bir zevk ehliydi. Her gece çalgı çağanak, yemek, içmek, keyif, sefa gırla giderdi. Daima akrabalarından kadın, erkek, dört beş misafiri bulunurdu. Sermet Bey Türkiyeliydi. Fakat Avrupalıların “Gündüz cefa, gece sefa” düsturunu kabul etmişti. Çocukları mektebe giderlerdi. Kızlarını büyük ticarethanelere kâtip diye yerleştirmişti. Karısı kız mekteplerinde piyano dersi verirdi. Evde çalışmayan yalnız yetmiş beşlik anesiydi. O da mutfığa, hizmetçilere filan bakardı. Yemeği gece yarısına yakın yerler, yemekten sonra hiç oturmazlar, hemen yatarlardı. Aradan on beş gün geçmedi. Bir gece aşağı kattan bir çılgık koptu. Hizmetçi Artemisya; avazı çıktığı kadar haykırarak yukarı koştu. Arkada, çamların arasında beyaz bir şeyin gezindiğini haber verdi.

çalgı çağanak: çalgılı, neşeli, gürültülü biçimde. **gırla gitmek:** her şeyin bol bol ortaya dökülmesi. **düstur:** ilke, kural.

Sermet Bey:

“Gözünüze öyle görünmüştür!” dedi.

Gören diğer hizmetçilere de kanmadılar. Çoluk çocuk, hepsi arka odanın balkonuna çıktılar. Artemisya’nın parmağıyla gösterdiği beyaz hayaleti gördüler. Ağaçların altında duruyor, sanki köşke bakıyordu. Sermet Bey, gözlerini ovuşturdu:

“Vay anasını!” dedi; “Telkinin kuvvetine bak!”

Karısı, kızları, çocukları korkudan sapsarı kesildiler. Büyüğü kızı:

“Ne telkini beybaba! İşte karşımızda, görmüyor musun?” dedi.

“Görüyorum.”

“Ee, o halde telkin ne demek?”

“Buraya girdik gireli peri masalından başka bir şey işittik mi? Her gelen bir şey söyledi. Şimdi biz bu tesirle böyle hepimiz birden, olmayan bir şeyi görüyoruz.”

“Bu mümkün değil.”

“Nasıl değil?”

Sermet Bey, Hokkabaz Kazanov’un nasıl bütün bir tiyatro halkına ceplerindeki saati yanlış gösterdiğini filan anlatı. “Gözümüz kulağımızdan giren yalanları görür.” dedi, “Fakat elimizi bu gördüğümüz şeye süremeyiz. Sürdük mü hemen kaybolur.”

Sonra kalktı. Karısının menetmesini filan dinlemedi. Elini görünen hayale sürmek için bahçeye fırladı. Çamlara doğru gitti. Fakat hayal kaçtı. Kayboldu. O gece evin içinde Sermet Bey’den başka kimse uyuyamadı.

...Artık her gece bu hayali görüyorlardı. Sermet Bey, elini sürmeye çıkınca hayal kaçıyordu. Biraz alışı gibi oldular. Fakat bir gece hepsi uyurken müthiş bir sarsıntı köşkü yerinden oynattı. Balkonlara koştular. Bir şey göremediler. Sabahle-

telkin: bir duyguyu, bir düşüncüyü aşlamak. **menetmek:** yasaklamak.

yin yemek odasının dibinde kocaman bir taş buldular. Sermet Bey'e annesi, "Bizi bu köşkten çıkarmazsan sana hakkımı helal etmem!" demeye başladı. Beş yüz kırk liraya iki ay oturmak... Bu Sermet Bey'in işine gelecek şey değildi. Ama gece aşırı büyük büyük taşlar ev halkına uyku uyutmuyor, hepsini heyecan içinde bırakıyordu. Sermet Bey, her defasında hayalin üzerine gidiyordu, bir türlü elini süremiyordu. Taşların başladığını duyan komşular, "Daha çıkmazsanız camlarınızı da kırar." diyorlardı. Sermet Bey kontratın "Çıkarken bütün tamirat müstecire aittir." maddesini hatırlayarak daha ziyade canı sıkılıyor, bu cam kırma meselesinin hulûlünden evvel bir şey yapmayı düşünüyordu. Yavaş yavaş kendi itikadı da bozulmaya başladı. Nihayet çıkmaya karar verdiler. Fakat başka bir ev bulamıyorlardı. Köşke dair daha bin türlü hikâyeler işitmeye başladılar. Sözde burası eskiden kabristanmış. Mutfağın olduğu yerde beş yüz senelik bir evliyâ yatıyormuş... Sermet Bey, atılan taşlara, kırılan camlara rağmen hâlâ periye inanmıyordu. Bu peri daima çamlığın içine kaçıyor, orada sır oluyordu. El sürmek için kendisine yetişmek mümkün değildi. Sermet Bey, bir gün çamlığın içine saklanıp birdenbire perinin karşısına çıkmayı, yahut arkasından yavaşça gidip elini sürüvermeyi düşündü. Evdekilerin hiçbiri buna razı olmadı. "Seni hemen oracıkta çarpar!" diyorlardı. Fakat Sermet Bey, bulanık gönlüne rağmen, periye, ecinniye filan bir türlü inanmıyordu. Ertesi akşam koruya gitti. Büyük bir çamın alt dallarından birine bindi. Bekledi, bekledi. Gece yarısı oldu. Köşktekiler de meraktan uyuyamıyorlardı. Zavallıların balkonlarda gezindiklerini görüyordu. Birdenbire yüreği hop etti. Hayal sôkün etmişti.

Eliyle dokununca gölge gibi uçup silineceğini kat'iiyen bildiği halde yine Sermet Bey'in dizleri titremeye başladı. İçinden, "Ben korkmuyorum, fakat vücudum korkuyor!" dedi. Yavaşça aşağı atladı. Hayalin arkasından yürüdü. Şeklinin hat-

müstecir: kiracı. **hulûl:** başlama. **itikat:** inanç, kanaat. **katiyyen:** kesinlikle.

ları pek sarıh gözükiyordu. Yaklaştığını hayal hiç duymadı. Yavaşça elini uzattı. Beyaz cisme dokundu. Hayal birdenbire fena halde ürktü. Ama kaybolmadı. Döndü Sermet Bey'i görünce alabildiğine kaçmaya başladı.

Sermet Bey, dokununca kaybolmadığı için bu hayalin peri filan olmadığını hemen anlamıştı. Peşini bırakmadı. Kovaladı. Çamlığın sonundaki alçak duvara dayalı bir tahtaya tırmanırken yakaladı. Gayet kuvvetliydi. Hayal mukabele imkânı olmadığını anlayınca çırpınmaktan vazgeçti. Sermet Bey,

"Ben sana el âlemle alay etmesini gösteririm!" diye zavalı hayali sırtladı. Köşke doğru sürükledi. Bağırды:

"Lamba getirin, suratını görelim."

"..."

Köşk halkı bahçe kapısına inmişti.

"İnsanmış, kerata! Ben 'dünyada ecinni filan yoktur.' demez miyim?"

Hayal bir türlü beyaz çarşafı başından bırakmak istemiyordu. Sermet Bey zorla çekti. Sakalı bıyığına karışmış Hacı Niyazi Efendi'yi görünce şaşırdılar. Biçare, yüzünü göstermek için elleriyle örtüyordu. Arkasındaki Şam kumaşından gecelik entarisi yırtılmıştı.

Sermet Bey bir kahkaha attı.

Kızlar, çocuklar, hizmetçiler alıklaştılar.

Büyük Hanım:

"Niçin Ümmeti Muhammed'i korkutup deli ediyorsun a efendi?.." dedi.

Sermet Bey:

"Onun sebebini ben bilirim!" cevabını verdi.

Sonra büyük kızına hokka kalemle, yazıhanedeki kontrat kâğıdını çabucak getirmesini söyledi. Hacı Niyazi Efendi donmuş gibi, sorulan şeylere hiç cevap vermiyor, hep yüzünü

mukabele: karşı koyma. **Ümmeti Muhammed:** Müslümanlar, peygambere bağlanmışlar.

karanlıklara çeviriyordu. Kontrat kâğıdıyla hokka kalem gelince, Sermet Bey:

“Haydi bakalım al eline kalemi!.. Yüreğine indirdiklerinin, düşürttüğün çocukların cezasını görmek istemiyorsan söylediyimi yaz. İmzayı bas!” dedi.

Hacı Niyazi Efendi mihanikî bir hareketle kalemi kaptı. Sermet Bey’in kelime kelime söylediklerini tereddüt etmeden yazdı:

“Kiracım Sermet Bey’den köşkün altı senelik kirası olan bin seksen lirayı peşinen aldım.”

“Hah, şöyle!..”

“....”

İmzasını attı. Beyaz örtüsüne bu sefer yarım bürünmüş olduğu halde, her gece sır olduğu tarafa gitti.

Sermet Bey’in iki senedir köşkte oturabildiğine herkes hayrette kaldı. Komşuları Hacı Niyazi Efendi’ye,

“Galiba senin evin ecinnileri, başka eve göç ettiler. Yeni kiracın hiç çıkacağa benzemiyor!” dedikçe evvela sararıyor, sonra kızarıyor, şu cevabı homurdanıyordu:

“Ne abdest, ne oruç, ne namaz, ne niyaz... Karılı erkekli, çoluklu çocuklu hepsi akşamdan sabaha kadar sarhoş! Ayol onlara ecinni değil, şeytan bile görünemez!”

....

Kaşığı

Çocukluk Hatıralarından

Ahırın avlusunda oynarken aşağıdaki, gümüş söğütler altında görünmeyen derenin hazin şırıltısını işitirdik. Evimiz, iç çitin büyük kestane ağaçları arkasında kaybolmuş gibiydi. Annem İstanbul'a gittiği için benden bir yaş küçük olan kardeşim Hasan'la artık Dadaruh'un yanından hiç ayrılmıyorduk. Bu adam, babamın seyisi, ihtiyarca bir Çerkez'di. Sabahleyin erkenden ahıra koşuyorduk. En sevdiğimiz şey atlardı. Dadaruh'la beraber onları suya götürmek, çıplak sırtlarına binmek ne doyulmaz bir zevkti! Hasan korkar, yalnız binemezdi. Dadaruh onu kendi önüne alırdı. Torbalara arpa koymak, yemliklere ot doldurmak, ahır süpürmek, gübreleri kaldırmak... en eğlenceli bir oyundan ziyade bizim hoşumuza gidiyordu. Hele tımar... Bu en zevkli şeydi. Dadaruh eline kaşığıyı alıp işe başlardı mı, tiki tık, tiki tık... tıpkı bir saat gibi... Yerimde duramaz, "Ben de yapacağım, ben de yapacağım!" diye tuttururdum. O vakit Dadaruh beni Tosun'un sırtına kor, elime kaşığıyı verir:

"Haydi yap!" derdi.

Bu demir aleti hayvanın çıdağusuna sürter, fakat o ahenkli tıkırtıyı çıkaramazdım.

"Kuyruğunu sallıyor mu?"

"Sallıyor."

çıdağı: atın iki omzunun arası (cıdağı). **ahenkli:** uyumlu.

“Hani bakayım.”

Eğilirdim, uzanırdım. Lakin atın sağrısından kuyruğu görünmezdi.

Her sabah ahıra gelir gelmez:

“Dadaruh, tımarı ben yapacağım.” derdim.

“Yapamazsın.”

“Niçin?”

“Daha küçüksün de ondan.”

“Yapacağım.”

“Büyü de öyle...”

“Ne vakit?”

“Boyun at kadar olduğu vakit...”

“...”

At, ahır işlerinde yalnız tımarı beceremiyordum. Boynum karnına bile varmıyordu. Halbuki en keyifli, en eğlenceli şey bu idi. Sanki kaşağının muntazam tıkırtısı Tosun’un hoşuna gidiyor, kulaklarını kısıyor, Kuyruğunu kocaman bir püskül gibi sallıyordu. Tam tımar biteceğine yakın huysuzlanır, oynar, o zaman Dadaruh:

“Höyt, kerata...” diye sağrısına bir tokat indirir, sonra öteki atları tımara başlardı. Ben de bir gün ahırda yalnız başıma kaldım. Hasan’la Dadaruh dere kenarına inmişlerdi. İçimde bir tımar etmek hırsı uyandı. Kaşağıyı aradım, bulamadım. Ahırın köşesinde Dadaruh’un penceresiz, küçük odası vardı. Buraya girdim. Rafları aradım. Eyerlerin arasına falan baktım Yok, yok. Yatağın yanında yeşil tahtadan bir sandık duruyordu. Onu açtım. Azıcık daha sevincimden haykıracaktım. Annemin bir hafta evvel İstanbul’dan gönderdiği hediyeler içinde çıkan fakfon kaşağı... parıl parıl parlıyordu. Hemen kaptım, Tosun’un yanına koştum. Karnına sürmek istedim. Rahat durmadı. Dönüp burnuyla bana vurdu. Öteki atlar da durmuyorlardı.

“Galiba acıtıyor.” dedim. Gümüş gibi parlayan bu gü-

sağrı: memelilerde bel ile kuyruk arası. **fakfon:** bakır, nikel ve çinkodan yapılmı, gümüş görünümlü bir alaşım; bundan yapılmış nesne.

zel kaşağının dişlerine baktım. Çok keskin, çok sivriydi. Biraz körletmek için duvarın taşlarına sürmeye başladım. Dişleri bozulunca tekrar tecrübe ettim. Yine atların hiçbirisi durmuyordu. Kızdım. Öfkemi sanki kaşağıdan çıkarmak istedim. On adım ilerdeki çeşmeye koştum. Kaşağıyı yalağın taşına koydum. Yerden kaldıracabileceğim en ağır bir taş bularak üstüne hızlı hızlı indirmeye başladım. İstanbul'dan gelen, ihtimal Dadaruh'un kullanmaya kıyamadığı bu güzel kaşağıyı ezdim, parçaladım. Sonra yalağın içine attım.

...Babam her sabah dışarı giderken bir kere ahıra uğrar, öteye beriye bakardı. Ben o gün yine ahırda yalnızdım. Hasan evde hizmetçimiz Pervin'le kalmıştı. Galiba yıkanacaklardı. Babam çeşmeye bakarken yalağın içinde kırılmış kaşağıyı gördü. Dadaruh'a haykırdı:

"Gel buraya."

"..."

"Çıkar bakayım şunu."

Nefesim kesilecekti. Bilmem neden, çok korktum. Dadaruh da şaşırды. Kırılmış kaşağı meydana çıkınca babam bunu kimin yaptığını sordu. Dadaruh:

"Bilmiyorum." dedi. Babamın gözleri bana döndü. Daha bir şey sormadan:

"Hasan." dedim.

"Hasan mı?"

"Evet, dün Dadaruh uyurken odaya girdi. Sandıktan aldı. Sonra yalağın taşında ezdi."

"Niye Dadaruh'a haber vermedin?"

"Uyuyordu."

"Çağır şunu bakayım."

"..."

Çitin kapısından geçtim. Gölgeyi yoldan eve doğru koştum. Hasan'ı çağırdım. Zavallının hiçbir şeyden haberi yoktu. Koşarak arkamdan geldi. Babam pek sertti. Bir bakışından ödümüz kopardı. Hasan'a dedi ki:

"Eğer yalan söylersen seni döverim."

“Söylemem.”

“Pekâlâ, bu kaşığı niye kırdın?”

Hasan Dadaruh’un elinde duran alete şaşkın şaşkın baktı. Sonra sarı saçlı başını sarsarak:

“Ben kırmadım.” dedi.

“Yalan söyleme diyorum.”

“Ben kırmadım.”

Babam tekrar:

“Doğru söyle, darılmayacağım, yalan çok fenadır.” dedi.

Hasan inkârında inat etti. Babam hiddetlendi, üzerine yürüdü. “Utanmaz yalancı!” diye yüzüne bir tokat indirdi. Hasan avazı çıktığı kadar ağlamaya başladı. Babam Dadaruh’a:

“Götür bunu eve. Sakın bir daha buraya sokma. Hep Pervin’le otursun” diye haykırdı. Dadaruh ağlayan kardeşimi kucağına aldı. Çitin kapısına doğru yürüdü.

Artık ahırda hep yalnız oynuyordum.

Hasan evde mahpusttu. Yalan söylediği için babam yüzüne bile bakmıyordu. Annem geldikten sonra da affetmedi. Fırsat düştükçe: “O yalancı” derdi. Hasan yediği tokat aklına geldikçe ağlamaya başlar, güç susardı. Zavallı anneciğim benim iftira atabileceğime hiç ihtimal veremiyordu.

“Acaba aptal Dadaruh atlara ezdirmiş olmasın!” derdi. Ertesi sene yazın annem yine İstanbul’a gitti. Biz yalnız kaldık. Hasan’a ahır hâlâ yasaktı. Geceleri yatakta atların ne yaptıklarını, tayların büyüyüp büyümediğini bana sorardı. Bir gün birdenbire hastalandı. Kasabaya at gönderdik, doktor geldi. “Kuşpalazı” dedi. Çiftlikteki köylü kadınlar eve üşüştiler. Birtakım tekir kuşlar getiriyorlar, kesip kardeşimin boynuna sarıyorlardı. Babam yatağının dibinden hiç ayrılmıyordu. Dadaruh çok durgundu. Pervin hüngür hüngür ağlıyordu.

“Niye ağlıyorsun?” diye sordum.

“Kardeşin hasta.”

“İyi olacak.”

“Olmayacak.”

"Ya ne olacak!"

"Kardeşin ölecek," dedi.

"Ölecek mi?"

"..."

Ben de ağlamaya başladım. O hastalandığından beri Pervin'in yanında yatıyordum. O gece hiç uyuyamadım. Dalar dalmaz Hasan'ın hayali gözümün önüne geliyor, "İftiracı, iftiracı!" diye karşımda ağlıyordu. Küçük muhayyilem o vakitki dinî terbiyenin dehşetleriyle dolmuştu. Yarın ahret... Kim bilir kardeşim o haksız yediği tokatın hakkını benden nasıl çıkaracaktı? Pervin'i uyandırdım.

"Ben Hasan'ın yanına gideceğim." dedim.

"Niçin?"

"Babama bir şey söyleyeceğim."

"Ne söyleyeceksin?"

"Kaşağıyı ben kırmıştım, onu söyleyeceğim."

"Hangi kaşağıyı?"

"Geçen seneki... hani babamın Hasan'a darıldığı..."

Lafımı tamamlayamadım. Derin hıçkırıklar içinde boğuluyordum. Ağlaya ağlaya Pervin'e anlattım. Şimdi babama söylersem Hasan da duyacak, belki beni affedecekti.

"Yarın söylersin." dedi.

"Hayır, şimdi gideceğim."

"Şimdi baban uyuyor. Yarın sabah söylersin. Hasan da duyar. Onu öpersin. Ağlarsın. Hakkını sana helâl eder."

"Pekâlâ!"

"Haydi şimdi uyu."

"..."

Sabaha kadar yine gözlerimi kapayamadım. Hava henüz ağarırken Pervin'i uyandırdım. Kalktık. Ben içimdeki zehirden azabı boşaltmak için acele ediyordum. Fakat heyhat, zavallı masum kardeşim o gece ölmüştü. Sofada çiftlik imamıyla Dadaruh'u ağlarken gördük.

Babamın dışarı çıkmasını bekliyorlardı!

18 Eylül 1919, Kalamış

tekir: siyah çubuk ve beneklerle kaplı hayvan (daha çok kedi). **muhayyile:** hayal gücü,

Öykülerin İlk Yayımlandığı Yerler

- “Ant’’: *Genç Kalemler*, S. 19, Nisan 1328 (1912), s. 166-171.
- “Falaka’’: *Yeni Mecmua*, S. 2, 19 Temmuz 1917, s. 38-40.
- “Eleğimsağma’’: *Yeni Mecmua*, S. 5, 9 Ağustos 1917, s. 98-100.
- “Üç Nasihat’’: *Yeni Mecmua*, S. 8, 30 Ağustos 1917, s. 157-160.
- “Diyet’’, *Yeni Mecmua*, S. 27, 10 Ocak 1918, s. 16-19.
- “Düşünme Zamanı’’: *Yeni Mecmua*, S. 28, 17 Ocak 1918, s. 36-40.
- “Türkçe Reçete’’: *Zaman*, S. 264, 30 Aralık 1918, s. 2.
- “Rüşvet’’: *Zaman*, S. 267, 1 Ocak 1919, s. 2.
- “Yüz Akı’’: *Diken*, S. 9, 20 Şubat 1919, s. 6.
- “Forsa’’: *Büyük Mecmua*, S. 1, 6 Mart 1919, s. 14-15.
- “Perili Köşk’’: *Zaman*, S. 358, 22 Nisan 1919, s. 2.
- “Kaşağı’’: *İfhâm* (Haftalık Edebî İlâve), S. 5, 22 Eylül 1919, s. 77-79.

ÖMER SEYFETTİN (Gönen/Balıkesir, 1884 - İstanbul, 6 Mart 1920) Öykücü.

Ayas, Camsâp, C. Nazmi, C. Nizami, Ç. Kemal, F. Nezihi, Feridun Perviz, Kâf-ı Farsi, Kaygusuz, M. Enver, M. Enver Perviz, Ömer, Perviz, Süheyl Feridun, Şit, Tarhan, Tekin imzalarını da kullandı. Kafkasya kökenli bir aileden gelen Binbaşı Ömer Şevki Bey ile İstanbullu bir ailenin kızı olan Fatma Hanım'ın oğlu. İlköğrenimine Gönen'de, "And" adlı öyküsünde söz konusu ettiği mahalle mektebinde başladı. Bir süre, babasının şube başkanı olarak atandığı Ayancık'taki sıbyan mektebine devam etti. Babasının sık sık yer değiştirmesi yüzünden iyi ve düzenli bir öğrenim yapamayacağı kaygısıyla 1892'de annesiyle birlikte İstanbul'a gönderildi ve Aksaray'da Yusufpaşa Yokuşu'ndaki Mekteb-i Osmani'ye yazdırıldı. Diğer okullara göre daha modern bir eğitim sisteminin uygulandığı bu okulda biraz da Fransızca öğrendi. Ancak babası kendisi gibi oğlunun da asker olmasını istediği için bir süre sonra bu okuldan alınarak Eyüp Askeri Baytar Rüstiyesi'nin sadece subay çocuklarının alındığı "sınıf-ı mahsus" şubesine yatılı olarak gönderildi (1893). Dört yıl okuduğu bu okulu bitirdikten sonra Kuleli Askeri İdadisi'ne gitmesi gerekirken Edirne Askeri İdadisi'ni tercih etti (1896). İlk edebi zevkini uyandırdığı bu okulda Aka Gündüz'le tanışıp arkadaş oldu. Yine burada iken bir kısım edebi akımları izlemeye ve küçük bazı şiir denemeleri yapmaya başladı. Askeri İdadi'yi bitirdiği 1900'de "Yâd" adını taşıyan bir manzumesi *Mecmua-i Edebiye*'de yayımlandı. Edirne'den sonra yeniden İstanbul'a gitti ve Harbiye Mektebi'ne girdi.

Harbiye'de kavgacı, sporla uğraşan ve mert bir delikanlı olarak tanınan Ömer Seyfettin bir ara arkadaşlarından biriyle yaptığı kavga yüzünden okuldan atılma tehlikesiyle karşı karşıya kaldı; ancak Makedonya İhtilali'nin çıkması dolayısıyla döneminin erken mezun edilmesi sayesinde okuldan uzaklaştırılmaktan kurtuldu. Ağustos 1903'te, mülazım-ı sani rütbesiyle Harbiye'den mezun oldu ve merkezi Selanik'te bulunan 3. Ordu'nun İzmir'deki Redif Fırkası'na gönderildi. Oradan Kuşadası Redif Taburu'na geçti. Dört yıla yakın bir süre kaldığı bu görevinde, yalnız geçen günlerini edebiyatla doldurmaya çalıştı. Bu sırada yazdığı bazı şiirleri Selanik'te çıkan *Kadın ve Bahçe* dergilerinde yayımlandı. 1907'de İzmir'de yabancıların denetiminde kurulan Jandarma Zabitane ve Efrad Mektebi'ne din dersi hocaları olarak atandı. Bu sırada İzmir'de edebi ve kültürel faaliyette bulunan Türkçü Necip, Şahabettin Süleyman, Yakup Kadri ve Baha Tevfik gibi yazarlarla tanıştı ve dostluk kurdu. Fransızca çalışmalarını hızlandırdı, bir yandan da öyküler yazmaya başladı.

II. Meşrutiyet'in (1908) ilanından sonra mülazım-ı evvel (üstteğmen) rütbesiyle 3. Ordu'nun Selanik'teki bir nizamiye taburunda görevlendirildi. Burada iki yıl kadar Manastır, Serez, Pırlepe, Razlık, Cuma-i Bâlâ,

Babina, Demirhisar ve Köprülü gibi sınır köy ve kasabalarında çete tabiki yaptı. Bu sırada Balkan kavimleri arasındaki milliyetçilik duygularının nasıl uyanmaya başladığını yakından görme fırsatı buldu; bütün bunlar onda ulusal duyguların iyice gelişmesinde ve kökleşmesinde etkili oldu. İleride kaleme alacağı birçok öykünün malzemesini burada topladı. Ancak Makedonya sınırında Yakorit köyünde bölük komutanlığı yaptığı sırada tanık olduğu bir kısım olaylar onu askerlik mesleğinden büsbütün soğuttu. Sınır boyundaki askeri göreviyle birlikte edebi çalışmalarını da sürdürdü. Bir yandan Selanik ve Manastır'da çıkan *Kadın, Bahçe, Hüsn ve Şiir*, bir yandan da İstanbul'da çıkan *Aşçıyan, Zekâ ve Musavver Hale* gibi dergilerde "Perviz" takma adıyla şiir ve öykü denemeleriyle bazı yazılar yayımladı. Bir yandan da Ali Canip ile sık sık mektuplaşıyor, onunla dönemin edebi sorunlarını tartışıyordu.

O sırada Ali Canip, Âkil Koyuncu'nun aracılığı ile, Selanik'te *Hüsn ve Şiir* adıyla yayımlanan derginin *Genç Kalemler* adı altında çıkmasını sağladı ve Ömer Seyfettin'in de derginin yazar kadrosuna katılmasını istedi. Bunun üzerine Ömer Seyfettin, dilde ve edebiyatta yeni bir hareketin öncüsü olarak dergiye "Yeni Lisan" başlığıyla bir yazı gönderdi. Derginin 11 Nisan 1911 tarihli sayısında imzasız olarak yayımlanan ve milli edebiyat akımının bir tür bildirgesi kabul edilen bu yazı daha sonra bir dönüm noktası olarak nitelendirildi. Ömer Seyfettin bir yandan dilde sadeleşme konusundaki görüşlerini açıklarken, bir yandan da bu görüşler doğrultusunda halkın anlayabileceği bir dille öyküler yazmaya başladı. Bu anlayışın ilk örneği *Genç Kalemler*'de yayımlanan "Bahar ve Kelebekler" adlı öyküsüdür. Aynı yıl Ziya Gökalp'in İttihat ve Terakki Fırkası'ndan sağladığı para ile tazminatını ödeyerek ordudan ayrıldı ve yazarlık hayatını sürdürmek üzere Selanik'e yerleşti.

Ancak Trablusgarp Savaşı'nın hemen arkasından Balkan Savaşı'nın başlaması üzerine yeniden askere çağrıldı ve Garp Ordusu'nun 39. Alayında görevlendirildi. Önce Komanova'da Sırplarla, daha sonra Yanya'da Yunanlılarla savaştı. Yanya Kalesi'nin savunması sırasında Yunan kuvvetlerine tutsak düştü (20 Ocak 1913) ve bir yıl kadar Atina yakınlarındaki Nafliyon kampında esir kaldı. Tutsaklığı sırasında da boş durmadı ve yazdığı öyküleri Ali Canip vasıtasıyla *Tanin* gazetesiyse *Türk Yurdu*'nda yayımladı. 17 Aralık 1913'te İstanbul'a döndü, Ali Canip ve Ziya Gökalp'in aracılığıyla *Türk Sözü* dergisinin yönetimine geçti. Burada farklı dil ve edebiyat anlayışı dolayısıyla Edebiyat-ı Cedide mensuplarıyla polemiklere girişti. Ancak bu işten elde ettiği para ile geçinmesi mümkün olmadı; bazı mizah dergilerinde mizahi öyküler yayımlamak zorunda kaldı, Kabataş Erkek Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği yapmaya başladı (1914). Bu sırada çok sevdiği annesinin ölümü ile büyük ölçüde sarsıldı ve bir aile kurma arzusu duydu. Bunun üzerine ertesi yıl Dr. Besim Ethem

Bey'in kızı Calibe Hanım'la evlendi (1915). Bir yıl sonra bu evlilikten Güner adındaki kız dünyaya geldi. Ancak bütünüyle alafranga bir eğitimle yetiştirilmiş olan Calibe Hanım'la uzun süre yaşayamadı; aradığı mutluluğu bulamayınca ayrılmak zorunda kaldı (5 Eylül 1918).

Boşandıktan sonra oldukça sıkıntılı günler geçirdi; bu sırada Kalamış koyundaki küçük köşklerden birine yerleşti ve münzevi bir hayat sürmeye başladı. Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'ndaki yenilgisi, ardından Mondros Mütarekesi'nin imzalanması onu derinden etkiledi. Bütün olumsuz şartlara rağmen yine de edebiyatla olan ilişkisini kesmedi. "Münferit Yalı" adını verdiği Kalamış'taki evine sohbet toplanmalarına gelenler arasında Yusuf Ziya, Salih Zeki, Reşat Nuri, Halit Fahri, Ahmet Rasim, Aka Gündüz, Yakup Kadri ve Fuad Köprülü gibi tanınmış isimler de bulunuyordu. Bu sırada, Ziya Gökalp'in milliyetçi görüşleri doğrultusunda yayın hayatına giren *Yeni Mecmua*'da, halkın moralini yükseltmeye yönelik, ulusal ve tarihsel öyküler yayımladı. Ayrıca *Vakit* ve *Zaman* gazeteleriyle mizah dergisi *Diken*'de yazılar yazdı.

İlk belirtileri 1917'de yorgunluk ve bezginlik şeklinde başlayan hastalığı, ülkenin içinde bulunduğu bunalımcı havanın da etkisiyle kısa zamanda ilerledi. İstanbul'un işgal edilmesi, kendisinin de yandaşı olduğu İttihat ve Terakki Fırkası önderlerinin bir kısmının memleketi terk etmesi, bir kısmının tutuklanıp sürgüne gönderilmesi onu psikolojik bakımdan derinden etkiledi. 22 Şubat 1920'de, bir daha kalkmamak üzere yatağa düştü. Nevralji teşhisiyle kaldırıldığı Haydarpaşa Hastanesi'nde yapılan bütün müdahalelere rağmen 36 yaşındayken öldü; yapılan otopsi sonucunda şeker hastalığından öldüğü anlaşıldı. Önce Kadıköy Kuşdili'nde Mahmut Baba Mezarlığı'na defnedildi, fakat 1939'da bu mezarlığın kaldırılması üzerine Zincirlikuyu Mezarlığı'na nakledildi. 1991'den bu yana adına Gönen Belediyesi ile Türk Edebiyatı Vakfı tarafından "Ömer Seyfettin Hikâye Yarışması" düzenlenmektedir.

İlk örnekleri II. Meşrutiyet'ten sonra görülmeye başlayan Milli Edebiyat akımının kurucularından biri kabul edilen Ömer Seyfettin aynı zamanda kısa öykü türünün de Türk edebiyatındaki öncülerinden biridir. Yeni Türk edebiyatında kısa öykü türünün benimsenip yaygınlaşmasını sağlayan öyküleri Cumhuriyet'ten sonraki kuşaklar tarafından da sevilerek büyük ilgiyle okunmuştur.

Ömer Seyfettin'in edebiyata karşı ilgisinin uyanmasında, dönemi ne göre oldukça kültürlü bir kadın olduğu anlaşılan annesi Fatma Hanım'ın büyük etkisi vardır. Onu Edirne'de idadide tanıyan Aka Gündüz "Zekâsındaki cevvaliyet daha o zaman görülür, her gün dikkati celbeden yeni bir zekâ eseri göstermezse rahat edemezdi. Orijinal bir çocuktü. O zamanlar arkadaşları arasında henüz komik olmanın çerçevesini aşmamıştı" demektedir.

Edirne Askeri İdadisi'ne girdikten sonra edebiyatla ciddi olarak ilgilenmeye başlayan Ömer Seyfettin bu yıllarda daha çok Servet-i Fünun şair ve yazarlarını okumakta ve büyük ölçüde onlara özenmektedir. 1918'de Ruşen Eşref'in sorularına verdiği, *Diıyorlar ki*'de yayımlanan cevaplarında edebiyata karşı ilgisini şu sözcüklerle dile getirmektedir: "Daha çocukken evimizde birçok divanlar vardı. Onları okuya okuya edebiyata heves ettim. Fakat eski edebiyatın çeşnisini, zevkini tattığımı iddia edemem. Çünkü bunun için başka bir ilim, başka bir tahsil ister. Pek genç iken gazeller falan da yazdım. Fakat tabii saçma şeylerdi. O vakitten aklımda *Leyla ile Mecnun*'lar kaldı. Demek hakikatte yalnız onları anlayabiliyordum. Bugün artık edebiyat-ı atıkamıza hiç taraf-tar kalmadığı için, bu bahse bile değmez sanırım. Divan edebiyatı! İşte nihayet edebiyat tarihi için bir saha! Daha fazlasına aklım ermez. Şinasi'den sonraki edebiyata gelince: Kemal Bey'i çok sevdim, *Evrak-ı Perişan*'dan sayfalar ezberledim. Bana hayatıyet veren, beni iyiye, doğruya, güzele samimiyetle alakadar eden Kemal'dir sanıyorum. Ne yalan söyleyeyim, Hâmit'i pek o kadar anlayamıyorum. Ekrem Bey'e gelince, Nijad'ı için yazdığı şeylere hâlâ bayılırım, ne müessir şeylerdir! Fikret!.. İşte bana mükemmellik iştiağını veren! İdadiye mektebinde iken *Rûbab*'ı okuyordum. Halit Ziya bizim ilk üstadımızdır. Ben bir gece hiç uyumamış, sabaha kadar *Bir Ölüünün Defteri*'ni okumuştum."

Edebiyat dünyasına ilk adımını şiirle atan Ömer Seyfettin, Edebiyat-ı Cedide şairlerinin etkisi altında yazdığı ilk şiirlerini takma adlarla, dönemin önde gelen edebiyat dergilerinden *Mecmua-i Edebiye*'de yayımlamıştır. "Yâd", "Terâne-i Giryân", "Hüsn-i Müncemid" ve "Âzâdegî-i Tahassür" adını taşıyan ilk şiirlerini daha sonra başkaları izleyecektir. Mekteb-i Harbiye öğrencisi iken yazdığı şiirlerde Edebiyat-ı Cedide zevk ve üslubunu sürdürdüğü görülmektedir. Edebiyat zevkinde ve dil anlayışında değişiklikler İzmir döneminden sonra başlar. Ömer Seyfettin'in bu döneme ait şiirleri daha çok aruz vezniyle ve çoğu Servet-i Fünuncular'ın etkisi altında yazılmış pek de güçlü olmayan manzumelerdir. 1908'e kadar devam eden bu dönemden sonra yavaş yavaş tabiat konuları ile toplumsal sorunları ele almaya başladığı görülecektir.

Ömer Seyfettin üstğemen rütbesiyle İzmir'de kaldığı dört yıl boyunca orada tanışıp dostluk kurduğu Türkçü Necip, Şahabettin Süleyman, Yakup Kadri, Baha Tevfik ve Bezmi Nusret'in de etkisiyle, başta Guy de Maupassant olmak üzere çeşitli realist Fransız yazarları ciddi bir şekilde okumaya girişir. Ekim 1904'ten başlayarak İzmir'de çıkmakta olan haftalık *İzmir* (daha sonra *Serbest İzmir*) gazetesinde ve *Ahenk* dergisinde yazıları yayımlanmaya başlar. Onun "İlk Namaz", "Sebat", "Erkek Mektubu", "Çirkin Bir Hakikat" ve "Ay Sonunda" adlı öyküleri hep bu dönemin ürünleridir.

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra, 1909'da İzmir'den Balkanlar'a giderken Baha Tevfik'ten "gerçekçilik"i, Türkçü Necip ile Maupassant'dan da "dilde sadelik" fikrini öğrenen Ömer Seyfettin bütün olumsuz koşullara karşı yazmayı sürdürür.

Ziya Gökalp'le tanışmadan önce Ali Canip'e gönderdiği bir mektupta: "Edebiyattan nefret ettiğimi ve bu nefretimin iğrenç, tiksindirici bir nefret olduğu yazmıştım. Bu nefretim edebiyata olmaktan ziyade lisanadır. Bizim lisanımız -her zaman düşündüğünüz gibi- berbat, perişan, fenne, mantığa muhalif bir lisandır. Garp edebiyatını biraz tanıyan, mümkün değil bu nefretten kurtulamaz. Bu lisanı zaman ve vâkıfane bir sa'y tasfiye eder. Ben işte edebiyattan vazgeçtikten sonra tettebbu edeceğim fenlere, ilimlere çalışırken bu tasfiyeye yardım edeceğim. (...) Bunu yalnızca başaramam. Geliniz Canip Bey, edebiyatta ve lisanla bir ihtilal vücuda getirelim! Ah büyük fikir, sa'y, sebat ister!" demektedir.

Ömer Seyfettin'in bundan sonraki edebi etkinliğinin temellerini bu mektupta bulmak mümkündür. *Genç Kalemler*'in 18 Nisan 1911'deki ilk sayısında imzasız olarak yayımlanan "Yeni Lisan" adlı makalesinden sonra, yeni ve sade bir dille yeni bir edebi hamleyle girişir. *Genç Kalemler*'de yayımlanan "Bahar ve Kelebekler" adlı öyküsü, edebi alandaki kesin değişimin ilk önemli örneğidir. "Yeni lisanla" kaydıyla yayımlanan bu öykü, Ömer Seyfettin'in edebiyat yaşamında olduğu kadar Türk öykücülüğünün gelişme çizgisinde de önemli bir dönemeçtir, çünkü yalnızca sade bir dille değil, aynı zamanda yeni bir hayat görüşüyle yazılmıştır. Mehmet Kaplan'a göre bu yeni hayat görüşü, "Türk kültür ve edebiyatına o zamana kadar hâkim olan İran ve Batı taklitçiliğine karşı milli ve çağdaş bir dil, edebiyat ve kültür yaratma gayesine yöneliktir."

1911-12 yıllarında Ziya Gökalp, felsefi planda düşündüklerini somut bir biçimde idealist Ömer Seyfettin'de bulur. Birlikte oluşturdukları "yeni hayat" bireşimi, ülkenin içinde bulunduğu sorunlara çağdaş bir düşünce ve ulusal bir kaygıyla yaklaşarak onları zenginleştirmek temeline dayanmaktadır.

Genç Kalemler'de yayımlanan ikinci öyküsü "Pamuk İpliği"nde, Edebiyat-ı Cedide anlayışından ayrıldığını açıkça ortaya koyan Ömer Seyfettin, yine aynı yerde yayımlanan "Bomba", "Primo Türk Çocuğu", "And" ve "Aşk Dalgası" adlı öyküleriyle öykücülükte artık kendi çizgisini yakalar. Önce Trablusgarp, sonra Balkan Savaşları, hemen arkasından gelen tutsaklık günlerinde arkadaşlarına gönderdiği mektuplarda Rumeli topraklarının kaybedilişinin acısını ve içine düştüğü karamsarlığı bütün ayrıntılarıyla gözler önüne sermektedir. Şubat 1914'te askerlikten ikinci kez ayrılarak yeniden yazarlık hayatına dönen ve İs-

tanbul'da *Türk Yurdu*, *Tanin* ve *Türk Sözü* gibi dergi ve gazetelerde yazı ve öykülerini yayımlayan Ömer Seyfettin'in bu dönemi edebi yaşamının en verimli yıllarıdır. 1917'de, İttihat ve Terakki'nin maddi desteğiyle yazı hayatına giren *Yeni Mecmua*'da öyküler yayımlamaya başlayan yazar, "İstanbul devresi" adı verilen 1917-20 arasında ününün bir bakıma doruğuna çıkar. Toplam sayısı 150'yi bulan öykülerinin 100'e yakını hep bu üç yıl içinde yazılıp yayımlanmıştır.

Ömer Seyfettin tutsaklıktan döndükten sonra yazdığı öykülerden "Şimeler" ve "Gayet Büyük Bir Adam"da, Ziya Gökalp'in çevresinde oluşan düşünce hareketine, hümanist bir tavırla karşı koymaya çalışan Rıza Tevfik ve Abdullah Cevdet'i ele alıp eleştirmiş; "Boykotaj Düşmanı" öyküsünde de yine aynı tavırla, Türk edebiyatında bir Nev-Yunani-lik hareketi başlatmak isteyen Yahya Kemal'i ele almıştır. II. Meşrutiyet dönemine ait değişik olayları konu edindiği *Efruz Bey* dizisinde ise kahramanı Efruz Bey'i herhangi bir meziyeti olmayan, şöhrat düşkünü ve yarı aydın ("Hürriyete Layık Bir Kahraman"); bazen politikadan nefret eden, kitaplara düşkün, bilim âşığı biri ("Tam Bir Görüş"); bazen de Türkiye'de yaşayanların tam anlamıyla Türk olmadığını iddia edecek derecede aşırı Türkçü ("Bilgi Derneği") olarak canlandırmıştır. Ömer Seyfettin Efruz Bey tipiyle 1910-18 arasında ülkenin düşünce ve siyaset alanında öne çıkan, biraz gösteriş budalası, yarı aydın ve kendilerini soylu sanan birtakım tanınmış isimleri karikatürize etmiştir.

Ömer Seyfettin'in aynı döneme ait öykülerinden "Mermer Tezgâh", "Dama Taşları", "Makul Bir Dönüş" ve "Acaba Ne İdi?" öykülerinde canlandırdığı Cabi Efendi ise olumlu bir tiptir. Özü sözü bir, olgun, çalışkan, fedakâr ve alçakgönüllü bir tip olan Cabi Efendi ile yazar, olasılıkla, ahlaklı bir kişilik ortaya koymak istemiş, ancak bir roman niyetiyle başladığı bu diziyi tamamlayamamıştır.

Osmanlı Devleti'nin sona ermek üzere olduğu bunalımlı günleri maddi ve manevi sıkıntılar içinde geçiren yazar, edebiyatla hangi koşullar altında uğraştığını anı defterine kaydettiği şu satırlarla dile getirmiştir: "Evet, İtalyan Muharebesi, Balkan Muharebesi... Ben Yanya Kalesi'nde esir oldum. Yunanistan'da bir seneden ziyade esirlik. İstanbul'a gelip kendimi toplayacağım zaman annemin ölümü... Sonra Cihan Harbi... İşte dört senedir bu felaketli harbin müthiş buhranı içindeyiz. Yarım okka ekmek otuz kuruşa satılırken kim edebiyatla uğraşabilir? Ama ben uğraştım!.." Ömer Seyfettin bütün olanaklarını kullanarak hemen hemen her hafta bir öykü kaleme alır.

Milli edebiyat akımının yanı sıra "Yeni Lisan" hareketinin öncüsü olarak Türk edebiyatı tarihinde ayrı bir yeri olan Ömer Seyfettin, "Yeni Lisan" adlı makalesinde sadelik konusunda şu görüşlere yer vermiştir: "Şimdi yeni bir hayata giren Türklere yeni, tabii bir lisan, ken-

di lisanları lazımdır. Milli bir edebiyat vücuda getirmek için, evvela milli bir lisan ister. Konuştuğumuz lisan, İstanbul Türkçesi en tabii lisanıdır." Bu anlayış doğrultusunda kaleme aldığı öykülerinin bir bölümünde, içinde yaşadığı toplumun beğenmediği yanlarını eleştirmekten de kaçınmayan yazarın öykücülükteki asıl başarısı, hemen hemen her düzeyden okuyucunun kolayca anlayabileceği bir dil kullanmasından gelmektedir. I. Dünya Savaşı yıllarında "Eski Kahramanlar" başlığı altında yayımladığı ve aralarında "Ferman", "Başını Vermeyen Şehir", "Pembe İncili Kaftan", "Kütük", "Forsa", "Vire", "Teke Tek", "Kızıl Elma Neresi?" ve "Topuz" gibi unutulmaz örneklerin de bulunduğu öykülerinde, savaşın ortaya çıkardığı kötümser havayı dağıtma, halkın kahramanlık duygularını uyandırma ve onlara geleceğe yönelik bir ümit verme amacı taşıdığı görülmektedir.

Daha önceki Türk öykü ve romancılarından farklı olarak, konularını sadece İstanbul'dan değil, başta Balkan şehir ve kasabaları olmak üzere ülkenin dört bir yanından alan öykücü, toplumun hemen hemen her tabakasından seçtiği kahramanlarla aynı zamanda döneminde de ışık tutmuştur. "Perili Köşk", "Sanduka" ve "Keramet" gibi öykülerinde halk arasında yaygın batıl inanışları, bazılarında ise yabancı kültürle yozlaşmış aydınları eleştirmektedir. "Ashab-ı Kehfimiz", "Hürriyet Bayrakları" ve "Boykotaj Düşmanı" gibi öykülerinde dönemin yaygın bazı ideolojilerini ele alırken, "Beyaz Lale", "Bomba", "Tuhaf Bir Zulüm", "Primo Türk Çocuğu" adlı öykülerinde de Türk ulusal bilincini uyandırmaya çalışmaktadır. "Diyet", "Mermer Tezgâh" gibi öykülerinde canlandırmış olduğu tipler, dünyada şeref ve haysiyetten daha kutsal bir değer tanımayan, mert, açık sözlü, gerçek halk kahramanlarıdır. "Ferman", "Pembe İncili Kaftan", "Topuz" gibi öykülerindeki kahramanlar ise devlet ve padişah uğruna her türlü tehlikeyi göğüsleyen, hatta gözünü kırpmadan ölüme giden cesur ve fedakâr insanlardır.

Ömer Seyfettin'in öykü tekniği üzerinde, II. Meşrutiyet'ten sonraki bütün Türk öykücülerinde görülen Guy de Maupassant etkisi vardır. Ancak bu etki insan-mekân ilişkisinin okuyucuda belirli bir gerçeklik duygusu uyandırmasıyla sınırlı kalmıştır.

Öykü ile birlikte fıkra, makale, sohbet yazısı ve şiir de yazan Ömer Seyfettin'in bütün öyküleriyle birlikte yazıları ve şiirleri de değişik yayınevleri tarafından külliyat halinde yayımlanmıştır.

Yapıtları: Öykü: *Tarih Ezeli Bir Tekerrürdür*, İst.: Manzume-i Efkâr Mtb., 1326/1910; *Yüksek Ökçeler*, İst.: Ümit Ktp., 1926; *Gizli Mâbed*, İst.: İkbal Kitaphanesi, 1926; *Bahar ve Kelebekler*, İst.: Marifet Mtb., 1927; *Beyaz Lale*, İst.: Ahmet Halit, 1938; *Asilzadeler*, İst.: Ahmet Halit, 1938; *Bomba*, İst.:

Ahmet Halit, 1938; *İlk Düşen Ak*, İst.: Ahmet Halit, 1938; *Dalga*, İst.: Ahmet Halit, 1943; *Nokta*, İst.: Ahmet Halit, 1943.

Roman: *Ashab-ı Kehfimiz*, İst.: Kanaat Mtb., 1918; *Harem*, İst.: Türk Kadını Mecmuası, 1334/1918; *Efruz Bey*, İst.: Vakıf Mtb., 1919.

Şiir: *Ömer Seyfeddin'in Şiirleri*, (haz. F. A. Tansel) Ank.: Türk Kültürünü Araştırma Ens., 1972.

Oyun: *Mahcupluk İmtihanı*, (bazı öyküleriyle birlikte) İst.: Ahmet Halit, 1938.

Diğer: *Vatan! Yalnız Vatan*, Selanik: Rumeli Mtb., 1327/1911; *Milli Tecrübelerden Çıkarılmış Ameli Siyaset*, (Tarhan imzasıyla) İst.: Matbaa-i Hayriye, 1330/1914; *Yarınki Turan Devleti*, İst.: Türk Yurdu Kitaphanesi, 1330/1914; *İhtiyarlıkta mı? Gençlikte mi?*, (Turan masalları) İst.: Türk Yurdu Kitaphanesi, ty; *Türklük Mefkûresi*, İst., ty; *Ticaret ve Nasip*, (Ömer Tarhan imzasıyla) İst.: Türk Yurdu Kitaphanesi, ty; *Doğduğum Yer: Şiirler-Mensur Şiirler-Fıkralar*, (haz. M. Uyguner) İst.: Bilgi, 1989; *Dil Konusunda Yazılar*, (haz. M. Uyguner) İst.: Bilgi 1989; *Sanat ve Edebiyat Yazıları*, (haz. M. Uyguner) İst.: Bilgi, 1990; *Olup Bitenler, Toplumsal Yazılar: Kadınlar ve Çocuklar-Eğitim ve Uyarılık-Dedikodu Fıkraları-Anı Defterinden*, İst.: Bilgi, 1992.

Kaynaklar: A. C. Yöntem, *Ömer Seyfettin: Hayatı ve Eserleri*, İst., 1935; ay, "Ömer Seyfettin", AA, I, 370-371; ay, *Ömer Seyfettin: Hayatı, Karakteri, Edebiyatı, İdeali ve Eserlerinden Nümuneler*, İst., 1947; Y. N. Nayır, *Ömer Seyfettin: Hayatı, Sanatı, Eserleri*, İst., 1952; H. Yücebaş, *Ömer Seyfettin: Hayatı, Hatıraları, Şiirleri*, İst., 1960; H. Dizdaroğlu, *Ömer Seyfettin*, Ank., 1964; T. Alangu, *Ömer Seyfettin: Ülkücü Bir Yazarın Romanı*, İst., 1968; Alangu, 100 Ünlü, II, 900-928; İ. Parlatır, "Ömer Seyfettin", *Türk Ansiklopedisi*, c. XXVI, Ank., 1977, s. 261-266; Banarlı, RTET, II, 1100-1135; Kaplan, *Hikâye*, 54-72; *Doğumunun 100. Yılında Ömer Seyfeddin*, İst., 1984; M. S. Koz, *Nükte ve Fıkralarıyla Ömer Seyfettin*, İst., 1984; *Doğumunun 100. Yılında Ömer Seyfettin*, Ank., 1985; M. Kutlu, "Ömer Seyfettin", TDEA, VII, 182-187; İ. G. Kaya, *Ömer Seyfettin*, İst., 1991; Ş. Aktaş, "Ömer Seyfettin", *Büyük Türk Klasikleri*, c. XI, İst., 1992, s. 130-138; Y. Z. Öksüz, *Türkçe'nin Sadeleşme Tarihi: Genç Kalemler ve Yeni Lisan Hareketi*, Ank., 1995, s. 77-173; "Ben Gönen'de Doğdum": *Ömer Seyfettin ve Eserleri Sempozyum Bildirileri*, 1977-Gönen, İst., 1998; N. H. Polat, *Külliyyâtına Girmemiş Yazılarıyla Ömer Seyfettin*, İst., 1998; M. F. Andi, *Ömer Seyfettin*, İst., 1999; A. Uçman, "Ömer Seyfeddin", YYOAA, II, 427-429.

[Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi,
C. II, YKY, İst. 2010, s. 795-799 (3. bs.)]

